DANUBE PEACE

Learning Peace Through Culture

WP2 – Sveobuhvatni izvještaj o mapiranju

ČEŠKA · UKRAJINA · NJEMAČKA · BOSNA I HERCEGOVINA · HRVATSKA

CC BY SA

Co-funded by the European Union

YOUTH POWER Germany · PANNONIA CONSULTING · democratic initiatives incubator · Outside Media & Knowledge · SPIN OKRET · BRUSINKA

2026. godine

INFORMACIJE O DOKUMENTU

OBLAST RADA	DETALJI
Naziv projekta	*MANUBE PEACE - Learning Peace Through Culture*
Radni paket	*Radni paket 2*
Projektni rezultat	*Sveobuhvatni izvještaj o mapiranju*
Koordinator projekta	*Pannonia Consulting d.o.o., Zagreb, Hrvatska*
Partnerske organizacije	*YOUTH POWER GERMANY EV, Centrum Brusinka, z.s., SPIN, Outside Media & Knowledge UG, Democratic Initiatives Incubator*
Autori	*Franjo Brkan* *Dorota Swiecka* *Sanja Ivandi* *Sabina Hebib* *Nazarii Boiarskyi* *Viktoria Netíková* *Josip Brozović* *Helena Sedlaček Berić*
Datum predaje	*Juni 2026.*
Pregled izmjena	*V1. - 2026*

SADRŽAJ

01 **Sažetak Uvod** 05
02 08
2.1 Kontekst projekta 09
2.2 Svrha dokumenta 13
03 **Pregled prikupljanja podataka** 15
04 **metodološkog okvira** 17
4.1 Intervjui 18
4.1.1 Češka Republika — Izvještaj o intervjuu god
4.1.2 Ukrajina — Izvještaj o intervjuu ina
4.1.3 Njemačka — Izvještaji s intervjua 18
4.1.4 Bosna i Hercegovina — Izvještaj o intervjuu god
4.1.5 Hrvatska — Izvještaj o intervjuu ina
4.2 Ankete 21
4.2.1 Češka Republika — Izvještaj o istraživanju 24
4.2.2 Ukrajina — Izvještaj o istraživanju 28
4.2.3 Njemačka — Izvještaj o istraživanju 31
4.2.4 Bosna i Hercegovina — Izvještaj o istraživanju 34
4.2.5 Hrvatska — Izvještaj o istraživanju 34
4.3 Fokus grupe 38
4.3.1 Češka Republika — Izvještaj fokus grupe 42
4.3.2 Ukrajina — Izvještaj fokus grupe 47
4.3.3 Njemačka — Fokusna grupa 53
4.3.4 Bosna i Hercegovina — Izvještaj fokus grupe 57
4.3.5 Hrvatska — Izvještaj fokus grupe 57
4.4 Studije slučaja 59
4.4.1 Češka Republika — Studije slučaja 61
4.4.2 Ukrajina — Studije slučaja 64
4.4.3 Njemačka — Studije slučaja 66
4.4.4 Bosna i Hercegovina — Studije slučaja 68
4.4.5 Hrvatska — Studije slučaja 68
4,5 Rezultati mapiranja resursa 71
4.5.1 Češka Republika — Mapiranje resursa 74
4.5.2 Ukrajina — Mapiranje resursa 77
4.5.3 Njemačka — Mapiranje resursa 79
4.5.4 Bosna i Hercegovina — Mapiranje resursa 4.5.5 81
Hrvatska — Mapiranje resursa 81
05 **Regionalna analiza i nalazi** 83
85
80
94
92
5.1 Češka Republika — Regionalna analiza 95
5.2 Ukrajina — Regionalna analiza Njemačka — 98
5.3 Regionalna analiza Bosna i Hercegovina — 100
5.4 Regionalna analiza 102
5.5 Hrvatska — Regionalna analiza 105
06 **Mapa puta za obrazovanje o miru u Dunavu** 107

SADRŽAJ (nastavak)

07 Preporuke za politiku i praksu 110

7.1 Za edukatore i kulturne aktere Za lokalne vlasti i 111
7.2 lidere zajednice Za organizacije koje rade s 111
7.3 raseljenim osobama Za međugeneracijske grupe i 112
7.4 nevladine organizacije 112
7,5 Za prekograničnu saradnju u Podunavlju 113

08 Implikacije za sljedeće radne pakete 114

8.1 Kako WP2 doprinosi WP3 (Razvoj obrazovnih materijala) Kako 115
8.2 WP2 doprinosi WP4 (Obuka, radionice, akcije u zajednici) 116

01

SAŽETAK

Ovaj odjeljak donosi sažet pregled ključnih nalaza mapiranja provedenog u okviru WP2. Na osnovu intervjua, fokus grupa, anketa, studija slučaja i pregleda dostupnih resursa u pet partnerskih zemalja, prikazuje trenutno stanje mirovnog obrazovanja u dunavskom regionu – šta je već prepoznato i zastupljeno, šta nedostaje i koje se postojeće prakse pokazuju uspješnim. Ujedno ukazuje na zajedničke obrasce prisutne širom regiona i izdvaja prioritete koji će biti osnova za razvoj WP3 i WP4.

1 SAŽETAK

Cilj mapiranja bio je dobiti jasnu i pouzdanu sliku o stanju mirovnog obrazovanja u dunavskom regionu. Kroz pregled postojećih obrazovnih i kulturnih inicijativa, institucionalnih okvira i aktivnosti organizacija civilnog društva nastojalo se utvrditi šta već postoji i daje rezultate, ali i gdje postoje nedostaci kada je riječ o obrazovanju i radu u zajednici na temama mira, ljudskih prava, interkulturalnog dijaloga i socijalne uključenosti. Dobijeni nalazi trebaju poslužiti kao osnova za planiranje aktivnosti usmjerenih na edukatore/ice odraslih, raseljene osobe, kulturne aktere i međugeneracijske grupe, kako bi se dalji rad na projektu zasnivao na stvarnim potrebama, postojećim resursima i specifičnostima svakog konteksta.
U istraživanju su kombinovane analiza dostupnih izvora i prikupljanje podataka od učesnika/ca. Pregledana je relevantna globalna i regionalna literatura o mirovnom obrazovanju i pomirenju nakon sukoba, kao i postojeće studije, ranija mapiranja, strateški i drugi relevantni dokumenti te obrazovni okviri. Istovremeno su pripremljeni upitnici, vodiči za intervjue, smjernice za fokus grupe i obrasci za mapiranje resursa. Na taj način prikupljeni su podaci od različitih aktera iz pet partnerskih zemalja, uključujući edukatore/ice, organizacije civilnog društva, kulturne institucije, medijatore/ice u zajednici i raseljene osobe.

Ovakav pristup omogućio je da se obuhvate ne samo formalni programi mirovnog obrazovanja, već i različite inicijative koje nastaju u lokalnim zajednicama, aktivnosti povezane s kulturom sjećanja i prekogranični projekti koji često ostaju manje vidljivi. Ukupno je provedeno 7 intervjua sa stručnjacima/kinjama, 5 fokus grupa sa 39 učesnika/ca, 5 nacionalnih anketa sa ukupno 150 ispitanika/ca, izrađeno je 16 studija slučaja, a mapirano je i 28 relevantnih resursa u partnerskim zemljama. Ključni nalazi izdvajaju šest zaključaka koji se ponavljaju u svih pet partnerskih zemalja.

Prvi zaključak odnosi se na široko prepoznavanje značaja mirovnog obrazovanja. Više od 90% ispitanika/ca u svim zemljama smatra da je mirovno obrazovanje važno ili veoma važno. Gotovo svi ispitanici/e slažu se i da obrazovanje odraslih i obrazovanje koje se odvija u zajednici mogu doprinijeti smanjenju izazova povezanih s mirom. Ovakav stav prisutan je u veoma različitim društvenim kontekstima – od ratom pogođene Ukrajine do stabilnog, ali sve više podijeljenog češkog društva. To pokazuje da potreba za ovakvim oblikom obrazovanja postoji širom regiona i da je prepoznata kao važan dio rada na miru, razumijevanju i povezivanju zajednica.

Drugi zaključak je da glavni izazov nije otvoreni sukob, već duboka podijeljenost društva.

U svim partnerskim zemljama izdvajaju se slični problemi: sve veća društvena polarizacija, smanjenje povjerenja među ljudima i u institucije, nedostatak prostora za otvoren i strukturiran dijalog te širenje dezinformacija. U Češkoj Republici, Njemačkoj i Hrvatskoj pitanja migracija i uključivanja raseljenih osoba prepoznata su kao važni izvori društvenih tenzija. U Ukrajini su najveći izazovi povezani s traumom, sigurnosnom situacijom i posljedicama masovnog raseljavanja, dok u Bosni i Hercegovini svakodnevni život i dalje u velikoj mjeri oblikuju etničke i političke podjele koje su ostale prisutne nakon rata.

Treći zaključak je da problem nije u nedostatku znanja, već u uslovima za njegovu primjenu. Stručnjaci i praktičari/ke u svim partnerskim zemljama uglavnom dobro razumiju šta mirovno obrazovanje podrazumijeva i zbog čega je važno. Međutim, nedostaju stabilno i dugoročno finansiranje, educirani/e facilitatori/ice za rad na dijalogu, nenasilnoj komunikaciji i pristupima osjetljivim na traumu, kao i obrazovni materijali koji su dostupni i prilagođeni lokalnom kontekstu. Nedovoljna je i saradnja među organizacijama i institucijama koje često djeluju odvojeno, bez dovoljno međusobne koordinacije. U svim zemljama kratkoročno finansiranje i projektni ciklusi prepoznati su kao najveća prepreka dugoročnim i održivim rezultatima.

Četvrti zaključak pokazuje da kultura ima veliki potencijal za povezivanje ljudi, ali da se taj potencijal još uvijek ne koristi dovoljno. Pripovijedanje, umjetničke aktivnosti u kojima zajednica aktivno učestvuje, festivali, učenje kroz kulturnu baštinu i interkulturalni događaji mogu biti pristupačan način za pokretanje dijaloga i izgradnju povjerenja. Da bi imali dugoročan učinak, takve aktivnosti moraju biti kontinuirane, dobro vođene i osmišljene tako da uključuju različite grupe. Kada se kultura svede na pojedinačan događaj, njen potencijal za doprinos miru i povezivanju zajednice ostaje ograničen.

Peti zaključak odnosi se na uključivanje raseljenih osoba i drugih ranjivih grupa, koje je još uvijek djelimično. Podaci pokazuju da raseljene osobe nisu u potpunosti uključene u obrazovni i društveni život zajednice. Među najčešćim preprekama navode se jezičke barijere, nedostatak programa prilagođenih njihovim potrebama, psihološko opterećenje, složene administrativne procedure i osjećaj da ne pripadaju zajednici. Istovremeno, primjeri iz različitih zemalja pokazuju da raseljene osobe mogu imati važnu ulogu u jačanju otpornosti zajednice kada im se pruži mogućnost da aktivno učestvuju u osmišljavanju i realizaciji aktivnosti, umjesto da budu posmatrane samo kao korisnici pomoći i podrške.
.

Šesti zaključak odnosi se na međugeneracijsku saradnju, koja ima veliki potencijal, ali joj nedostaje sistemska podrška. U svim partnerskim zemljama kontakti i razmjena između generacija uglavnom se odvijaju kroz porodicu i povremene aktivnosti, dok su rijetko dio organizovanih obrazovnih ili društvenih programa. Kao posebno korisni načini povezivanja generacija izdvajaju se volonterske inicijative, centri u zajednici, zajedničke kulturne aktivnosti i projekti koji uključuju različite generacije. Međutim, da bi ovakve aktivnosti prerasle povremene kontakte i postale dio dugoročnog rada, potrebno ih je planski osmisliti i osigurati podršku institucija.

Regionalna perspektiva pokazuje da partnerske zemlje dijele određene izazove, ali se istovremeno značajno razlikuju po svom društvenom i historijskom kontekstu.

Češka Republika predstavlja primjer preventivnog pristupa, usmjerenog na očuvanje društvene povezanosti u uslovima društvenih promjena. Civilno društvo je dobro razvijeno, ali nedostaje snažnija strateška koordinacija.

Ukrajina djeluje u uslovima rata velikih razmjera, zbog čega mirovno obrazovanje ima vrlo praktičnu ulogu – doprinosi očuvanju zajednice, njenom oporavku i ponovnom uključivanju interno raseljenih osoba.

Njemačka ima razvijenu infrastrukturu obrazovanja odraslih i stabilne modele finansiranja aktivnosti usmjerenih na demokratiju. Ipak, postoji nedostatak programa koji povezuju obrazovanje odraslih i međugeneracijski rad, posebno izvan većih urbanih sredina.

Bosna i Hercegovina ima najizraženije dugoročne posljedice ratnog i postkonfliktnog perioda. Etničke i političke podjele, dodatno pojačane polarizirajućim političkim narativima i, u nekim sredinama, segregacijom u obrazovanju, i dalje snažno utiču na društveni i obrazovni život. U takvom kontekstu, organizacije civilnog društva i posvećeni edukatori/ice često su glavni, a ponekad i jedini, nosioci strukturiranog mirovnog obrazovanja.

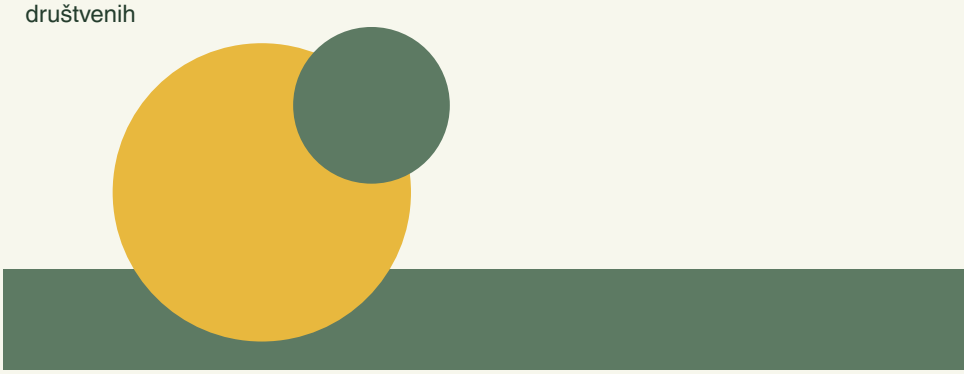
Hrvatska istovremeno ima iskustvo postkonfliktnog rada u dunavskom području i sve izraženije izazove povezane s raseljavanjem stanovništva. Civilno društvo je posebno razvijeno u Zagrebu, dok između urbanih i ruralnih sredina i dalje postoje značajne razlike u dostupnosti obrazovnih i društvenih programa.

Ove specifičnosti zahtijevaju pristupe koji su fleksibilni i prilagođeni lokalnom kontekstu. Istovremeno, zajednički izazovi koji su se pojavili u svim zemljama – društvena podijeljenost, nestabilno finansiranje, nedostatak adekvatno osposobljenih facilitatora/ica i djelimična uključenost ranjivih grupa – ukazuju na potrebu za zajedničkim okvirima, alatima i mrežama podrške.

Nalazi mapiranja direktno će usmjeravati naredne faze projekta DANUBE PEACE. U okviru WP3 (animirani videozapisi), rezultati istraživanja pokazuju koje teme iz oblasti mirovnog obrazovanja praktičari/ke najteže razumiju, na koje kulturne i kontekstualne specifičnosti treba obratiti pažnju u jezički i historijski raznolikom regionu te koji primjeri imaju značaj i primjenjivost u različitim zemljama. Kao prioritetne teme za video sadržaje izdvajaju se: šta izgradnja mira zapravo znači u svakodnevnom životu zajednice; praktični načini vođenja dijaloga i primjene nenasilne komunikacije; uloga kulture i kulturne baštine u povezivanju i uključivanju ljudi; te načini na koje se raseljene osobe i međugeneracijske grupe mogu aktivnije uključiti u život zajednice.

Kada je riječ o WP4 (otvoreni obrazovni resursi), podaci iz anketa i intervjua jasno ukazuju na kompetencije koje edukatorima/ицама najviše nedostaju – od vođenja zahtjevnih razgovora i pristupa osjetljivih na traumu, do medijske pismenosti i interkulturalne medijacije. Istovremeno, nalazi pokazuju da su u ovom regionu najprimjereniji pedagoški pristupi koji su participativni, iskustveni i kontinuirani te povezani sa stvarnim potrebama i lokalnim kontekstom, umjesto da se koriste unaprijed pripremljeni modeli koji nisu prilagođeni konkretnom okruženju.

Razvoj WP3 i WP4 dodatno će podržati interaktivna digitalna mapa resursa za mirovno obrazovanje u partnerskim zemljama. Više od 80% ispitanika/ca u svakoj od nacionalnih anketa izrazilo je podršku njenom razvoju, bilo bez dodatnih uslova ili uz određene uslove.

02

UVOD

Dunav povezuje četrnaest zemalja i više od 115 miliona ljudi kroz zajedničku historiju obilježenu sukobima, ali i procesima pomirenja. Ovaj dio objašnjava zbog čega je mirovno obrazovanje danas važno za ovaj region, posebno u kontekstu raseljavanja, društvene polarizacije i narušenog povjerenja. Također pojašnjava svrhu mapiranja: evidentirati ono što već postoji, prepoznati nedostatke i potrebe te obrazovni rad projekta zasnovati na stvarnim lokalnim okolnostima, a ne na pretpostavkama.

2.1 KONTEKST PROJEKTA

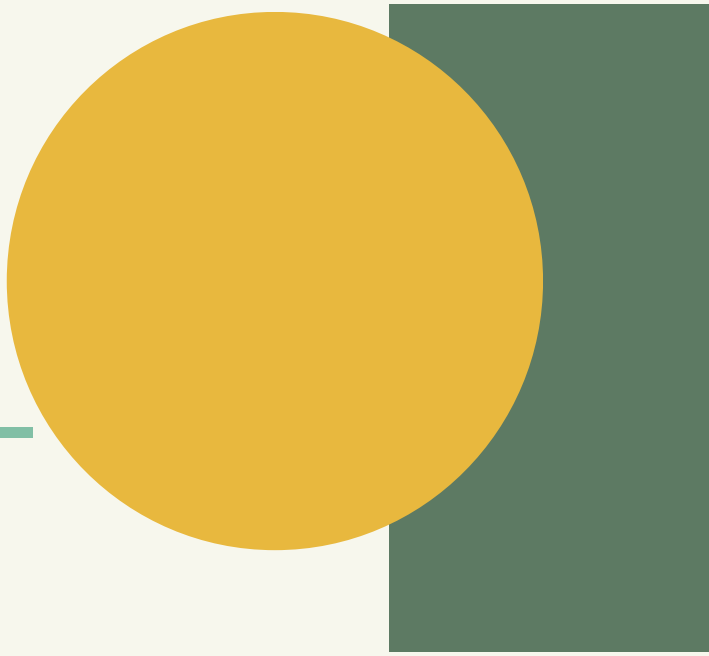
Zašto je mirovno obrazovanje važno za dunavski region

Rijeka Dunav protiče kroz srce regije koja je tokom svoje historije doživjela neke od najmračnijih sukoba u Evropi, ali i neke od najznačajnijih primjera pomirenja. Od Crne šume do Crnog mora, ovaj vodotok dug 2.857 kilometara povezuje četrnaest zemalja i više od 115 miliona ljudi čije su historije isprepletene stoljećima kulturne razmjene, saradnje, ali, nažalost, i sukoba.

Da bismo razumjeli zašto je obrazovanje za mir važno u ovom kontekstu, potrebno je uvažiti svu složenost ovog prostora. Regija nosi teško historijsko naslijeđe: dva svjetska rata koja su odnijela milione života, Holokaust, etnička čišćenja na Balkanu, decenije komunističke autoritarne vlasti i prisilne migracije koje su razdvojile porodice i razorile zajednice. To nisu samo sjećanja na daleku prošlost, ona i danas oblikuju političke prilike, utiču na društvene odnose i određuju način na koji se zajednice međusobno odnose.

.

Ipak, dunavska regija pokazuje i izuzetnu sposobnost za promjene i preobražaj. Zemlje koje su nekada bile na suprotnim stranama Željezne zavjese danas sarađuju unutar Evropske unije. Zajednice koje su bile duboko pogođene nasiljem pokrenule su procese pomirenja. Granice koje su nekada predstavljale militarizovane prelaze danas su otvoreni prolazi koji povezuju ljude i zajednice. Upravo ta dvojnost, teret prošlosti i mogućnost promjene čini obrazovanje za mir istovremeno neophodnim i vrijednom prilikom za izgradnju drugačije budućnosti.

SAVREMENI IMPERATIV

Današnji izazovi pokazuju da obrazovanje za mir nije važno samo zbog razumijevanja prošlosti, već je i prijeka potreba današnjeg društva.
Puna invazija Rusije na Ukrajinu dovela je do najveće krize raseljavanja u Evropi od Drugog svjetskog rata.
Stotine hiljada ljudi potražile su utočište u zemljama dunavske regije, sa sobom donoseći iskustva gubitka i traume, ali i potrebu za uključivanjem u nove sredine. Način na koji će zajednice koje ih primaju odgovoriti, kroz solidarnost ili nepovjerenje, prihvatanje ili isključivanje, dugoročno će uticati na društvene odnose i način života u cijeloj regiji.

Porast nacionalizma i ksenofobije u pojedinim zemljama dodatno ugrožava inkluzivne i multikulturalne vrijednosti koje su važne za izgradnju mira. Kada se strah i društvene podjele koriste za podsticanje netrpeljivosti, obrazovanje za mir može ponuditi drugačiju perspektivu, onu koja se zasniva na zajedničkim ljudskim vrijednostima, razumijevanju i interesima koje dijelimo.

Ekonomske razlike, kako između zemalja tako i unutar njih, mogu dodatno produbiti nezadovoljstvo i društvene tenzije. Obrazovanje za mir ne može riješiti problem ekonomske nejednakosti, ali može pomoći ljudima da bolje razumiju njene dublje, strukturne uzroke i da zajedno traže rješenja, umjesto da za društvene probleme krivicu prebacuju na ranjive grupe.

U pojedinim dijelovima regije demokratske institucije i dalje su krhke, a suočavaju se s izazovima koji se odnose na građanske slobode, nezavisne medije i prostor za djelovanje civilnog društva. Obrazovanje za mir doprinosi jačanju demokratske kulture tako što razvija sposobnost građana za kritičko razmišljanje, konstruktivan dijalog i aktivno učešće u društvu.

Ekološki izazovi, a posebno posljedice klimatskih promjena na vodne resurse, poljoprivredu i naseljena područja, zahtijevaju saradnju između zemalja. Dunav povezuje svih deset zemalja kroz koje protiče putem zajedničkog ekosistema, pa učenje o saradnji na rješavanju ekoloških izazova istovremeno predstavlja primjer saradnje koja je potrebna i za šire procese izgradnje mira.

ZAŠTO JE KULTURNA SARADNJA VAŽNA

Najveći potencijal dunavske regije za obrazovanje za mir možda upravo leži u njenoj izuzetnoj kulturnoj raznolikosti. Duž Dunava nalaze se katoličke crkve u blizini pravoslavnih manastira i islamskih džamija. U zajednicama se govori desetinama jezika: njemačkim, mađarskim, hrvatskim, srpskim, rumunskim, bugarskim, ukrajinskim, slovačkim i mnogim drugim. Muzičke tradicije prelaze granice: narodna melodija iz Austrije može se u sličnom obliku prepoznati u Slovačkoj, Mađarskoj i šire.

Ova raznolikost ponekad je bila zloupotrebljavana kako bi se opravdali podjele, isključivanje i nasilje. Međutim, ona može biti i osnova za povezivanje. Kulturna saradnja stvara prostor u kojem različite zajednice mogu upoznati jedne druge ne kao apstraktne grupe ili prijetnju, već kao ljude koji dijele zajedničku humanost, kreativnost i brojne zajedničke izazove.

Kulturno naslijeđe kao most: Zajedničko kulturno naslijeđe regije predstavlja vrijedan resurs za obrazovanje za mir. Rimski Dunavski limes, sjeverna granica Rimskog Carstva koja je pratila tok rijeke, povezivao je različite narode kroz trgovinu, upravu i kulturnu razmjenu. Ova historija može poslužiti kao primjer kako različitosti mogu postojati unutar širih okvira saradnje. Slično tome, zajedničke narodne tradicije, kulinarske prakse i arhitektonski stilovi pokazuju da kulturne granice nisu čvrste i nepromjenjive te da ono što smatramo „svojim“ često ima korijene u više različitih tradicija.

Kulturni akteri kao graditelji mira: Muzeji, kulturni centri, pozorišta, biblioteke i lokaliteti kulturnog naslijeđa nisu samo mjesta u kojima se čuva prošlost, oni su aktivni prostori u kojima zajednice preispituju i oblikuju sjećanje, identitet i značenje. Kulturni akteri koji djeluju u ovim institucijama imaju posebne kapacitete: mogu otvoriti prostor za dijalog o teškim i osjetljivim historijskim temama, stvarati sigurna mjesta za susret različitih zajednica i povezivati akademska znanja sa iskustvima i razumijevanjem lokalne zajednice. Ipak, često nemaju dovoljno znanja i obuke iz metodologija obrazovanja za mir niti okvira koji bi im omogućili da svoj kulturni rad usmjere i na konkretne ciljeve izgradnje mira.

Umjetnost i kreativnost kao put ka iscjeljenju: U dunavskoj regiji zabilježeni su brojni primjeri izgradnje mira kroz umjetnost: pozorišni projekti koji okupljaju mlade iz zajednica pogođenih sukobima, fotografske izložbe koje doprinose humanijem razumijevanju iskustava raseljenih osoba i muzički programi koji otvaraju prostor za međugeneracijski dijalog.

Ovi pristupi djeluju zato što ljude uključuju na emocionalnom i imaginativnom nivou, a ne samo intelektualno. Stvaraju iskustva koja mogu promijeniti način na koji ljudi gledaju na određene teme i situacije, na način na koji to predavanja ili dokumenti javnih politika često ne mogu.

ZAŠTO JE OTPORNOST VAŽNA

U kontekstu obrazovanja za mir, otpornost se odnosi na sposobnost pojedinaca i zajednica da se nose s krizama i teškim okolnostima, prilagode se novim izazovima i očuvaju povezanost i stabilnost zajednice. Dunavskoj regiji potrebna je otpornost na više nivoa.

Otpornost pojedinca: Mnoge odrasle osobe u regiji nose posljedice traumatičnih iskustava, bilo zbog novijih sukoba, poput ratova na prostoru bivše Jugoslavije, aktuelnog rata u Ukrajini ili ranijih oblika nasilja čije se posljedice prenose s generacije na generaciju. Raseljene osobe posebno se suočavaju s izazovom uključivanja u nove zajednice, istovremeno pokušavajući da se nose s gubitkom i neizvjesnošću. Obrazovanje za mir koje uvažava posljedice traume može pomoći pojedincima da razviju otpornost tako što im omogućava da bolje razumiju vlastita iskustva, razviju načine suočavanja s teškoćama i pronađu načine da aktivno i konstruktivno doprinesu svojim zajednicama, uprkos teškim iskustvima kroz koja su prošli.

Otpornost zajednice: Kada zajednice pogode vanjske krize, poput ekonomskih poteškoća, velikog broja raseljenih osoba ili političke nestabilnosti, one sa snažnim društvenim vezama, djelotvornim načinima rješavanja sukoba i uključivim načinima donošenja odluka lakše se nose s takvim izazovima nego zajednice koje su podijeljene i u kojima među različitim grupama vlada nepovjerenje. Obrazovanje za mir doprinosi otpornosti zajednice jačanjem društvenih veza i struktura, razvijanjem vještina za rješavanje sukoba i povezivanjem ljudi i grupa koje su međusobno podijeljene.

Institucionalna otpornost: Obrazovne ustanove, kulturne organizacije i organizacije civilnog društva moraju biti dovoljno stabilne i prilagodljive kako bi mogle nastaviti svoj rad uprkos neizvjesnom finansiranju, političkim pritiscima i društvenim izazovima. Jačanje institucionalne otpornosti podrazumijeva razvoj kvalitetnih i održivih metoda rada, izgradnju dugoročnih mreža saradnje i uspostavljanje praksi koje mogu opstati i nakon odlaska pojedinaca koji su bili ključni za njihov razvoj ili završetka projektnog finansiranja.

Međugeneracijska otpornost: Zajednice koje uspijevaju povezati različite generacije u kojima starije osobe, koje su živjele u vrijeme komunističkih režima, i mlađe generacije, koje odrastaju u svijetu digitalnih tehnologija i savremenih demokratskih procesa, mogu učiti jedne od drugih, bolje su pripremljene za suočavanje i s naslijeđem prošlosti i sa savremenim izazovima. Obrazovanje za mir koje podstiče međugeneracijsko učenje dodatno jača ovaj oblik otpornosti.

ZAŠTO JE INTEGRACIJA VAŽNA

Integracija je postala jedan od najvažnijih izazova, ali i prilika za dunavsku regiju. Ovaj pojam obuhvata više različitih aspekata, koji su svi važni za obrazovanje za mir.

Integracija raseljenih osoba: S obzirom na masovno raseljavanje stanovništva iz Ukrajine i kontinuirane migracije iz drugih dijelova svijeta, način na koji zajednice koje primaju raseljene osobe odgovaraju na ove promjene u velikoj mjeri određuje hoće li novopridošli imati priliku da dostojanstveno obnove svoje živote ili će ostati na marginama društva i u povećanom riziku od različitih oblika isključenosti. Obrazovanje za mir koje istovremeno uvažava potrebe raseljenih osoba i pitanja i izazove s kojima se suočavaju zajednice koje ih primaju može doprinijeti procesima integracije koji obogaćuju, umjesto da dodatno narušavaju društvenu povezanost.
Djelotvorna integracija ne znači asimilaciju, odnosno zahtjev da novopridošli napuste vlastitu kulturu i identitet. Naprotiv, riječ je o dvosmjernom procesu u kojem se i raseljene osobe i zajednice koje ih primaju prilagođavaju jedni drugima, uče jedni od drugih i zajedno stvaraju nove oblike suživota. Obrazovanje za mir tome doprinosi razvijanjem vještina interkulturalne komunikacije, preispitivanjem stereotipa i predrasuda te stvaranjem prostora za neposredne i autentične susrete različitih grupa.

Društvena integracija preko postojećih podjela: Osim pitanja raseljavanja i migracija, regija se suočava i s drugim izazovima integracije: razlikama između urbanih i ruralnih sredina, ekonomskim nejednakostima, generacijskim jazom te podjelama duž etničkih, jezičkih ili vjerskih linija. Obrazovanje za mir stvara prilike da se ljudi koje ove podjele razdvajaju upoznaju, sarađuju i prepoznaju ono što im je zajedničko, uključujući zajedničke ljudske potrebe i interese.
Uključivanje obrazovanja za mir u obrazovne sisteme: Obrazovanje za mir u regiji se trenutno u velikoj mjeri zasniva na projektima i zavisi od privremenog finansiranja. Da bi njegovi efekti bili dugoročni i održivi, potrebno ga je uključiti u redovne sisteme obrazovanja odraslih, programe stručnog usavršavanja nastavnika i obrazovnih radnika, kao i u mandate i redovne aktivnosti institucija. Ovo mapiranje pokazuje gdje se takvo uključivanje već ostvaruje, a gdje i dalje postoje prepreke.

Regionalna integracija kroz saradnju: Strategija EU za dunavsku regiju i programi poput Erasmus+ stvaraju okvire za transnacionalnu saradnju, ali ti okviri imaju smisla samo ako se aktivno koriste. Projekti obrazovanja za mir koji okupljaju partnere iz više zemalja predstavljaju primjer saradnje koja je regiji potrebna kako bi se zajednički odgovorilo na izazove – od zaštite okoliša i ekonomskog razvoja do upravljanja migracijskim tokovima.

CILJNE GRUPE: KOME JE OVAJ RAD NAMIJENJEN

Ovo mapiranje, kao i širi projekat DANUBE PEACE, usmjereni su na konkretne grupe čije je aktivno uključivanje ključno za jačanje obrazovanja za mir u regiji.

EDUKATORI ZA ODRASLE

Edukatori/ce odraslih, bilo da rade na univerzitetima, u stručnim školama, centrima za rad sa zajednicom, bibliotekama ili nevladinim organizacijama, imaju važnu ulogu u izgradnji mira. Oni utiču na to kako odrasli razumiju sukobe, različitosti, historiju i mogućnosti za promjene. Ipak, mnogima nedostaje znanje i obuka iz oblasti metoda i pristupa obrazovanju za mir. Mogu biti stručni u svojim oblastima, ali nemaju uvijek dovoljno iskustva u vođenju zahtjevnih razgovora o različitim tumačenjima prošlosti, pružanju podrške polaznicima/cama koji su doživjeli traumu ili stvaranju uključivog okruženja za učenje u grupama različitog porijekla i iskustava.
Ovi edukatori/ce imaju potencijal da naprave značajan širi uticaj. Kada imaju odgovarajuće alate i okvire za obrazovanje za mir, mogu doprijeti do velikog broja polaznika/ca i uticati na način na koji oni dalje učestvuju u životu svojih zajednica. Ovo mapiranje nastoji utvrditi šta je edukatorima/cama potrebno, koje konkretne kompetencije, praktični alati i institucionalna podrška, kako bi mogli djelotvorno unaprijediti obrazovanje za mir.

KULTURNI RADNICI

Kulturni radnici obuhvataju muzejske stručnjake/kinje, upravitelje/ice lokaliteta kulturne baštine, bibliotekare/ke, arhiviste/kinje, umjetnike/ce, koordinatore/ice kulturnih programa i druge koji rade na spoju kulture i zajednice. Oni raspolažu posebnim potencijalima za obrazovanje za mir: upravljaju prostorima u kojima se ljudi okupljaju, posjeduju znanja o tumačenju historije i kulturne baštine, vješti su u kreiranju sadržaja i iskustava koja imaju smisla za ljude te često imaju izgrađene odnose povjerenja s pripadnicima različitih grupa u zajednici.

Ipak, kulturnim radnicima često nedostaju jasni okviri za razumijevanje vlastitog rada kao doprinosa izgradnji mira. Kustos/ica muzeja, naprimjer, može organizovati izložbu o migracijama, a da je pritom ne poveže direktno sa savremenim izazovima raseljavanja i integracije. Upravitelj/ica lokaliteta kulturne baštine može predstaviti historijski lokalitet oko čijeg se značaja vode različita i suprotstavljena tumačenja, a da pritom ne otvori prostor za razumijevanje različitih narativa koje o tom mjestu imaju različite zajednice. Okviri obrazovanja za mir mogu pomoći kulturnim radnicima da svoj rad u oblasti kulture svjesnije i djelotvornije usmjere ka izgradnji mira.

Raseljene osobe

Raseljene osobe, prvenstveno iz Ukrajine u okviru aktuelne krize, ali i osobe raseljene zbog ranijih sukoba i iz drugih dijelova svijeta, nisu samo korisnici/e obrazovanja za mir već i važni učesnici/e u njegovom kreiranju i provođenju. Sa sobom donose lična iskustva sukoba, raseljavanja, gubitka, otpornosti i prilagođavanja. Njihove perspektive od neprocjenjive su važnosti za razumijevanje toga šta je potrebno za mir i šta proces integracije zaista podrazumijeva. Raseljene osobe se prečesto isključuju iz obrazovnih prostora ili se posmatraju isključivo kao polaznici/e, a ne i kao osobe koje mogu podučavati druge. Ovo mapiranje njihovim glasovima daje posebno mjesto, dokumentujući njihove potrebe za obrazovanjem koje podržava integraciju, ali i prepoznajući njihov doprinos sadržajima i metodama obrazovanja za mir. Kada su raseljene osobe uključene u osmišljavanje i realizaciju programa obrazovanja za mir, ti programi postaju relevantniji, uključiviji i djelotvorniji.

Međugeneracijske grupe

Neka od najmoćnijih mirovnih obrazovanja dešavaju se kada različite generacije uče zajedno. Kada baka koja je preživjela Drugi svjetski rat sjedi u istoj radionici kao i njena unuka koja se bori sa savremenim izbjegličkim krizama, može se dogoditi nešto duboko, ne samo prenošenje sjećanja, već i međusobno učenje o tome kako različite generacije doživljavaju i reaguju na raseljavanje, nasilje i napore za izgradnju mira. Međugeneracijsko učenje se također bavi specifičnim izazovom u Podunavlju: generacijskim podjelama oko toga kako pamtiti sporne historije. Mlađe generacije mogu se osjećati opterećene historijskim sukobima koje nisu izazvale, ali čije naslijeđe nasljeđuju. Starije generacije mogu osjećati da su njihova iskustva zanemarena ili pogrešno shvaćena. Mirovno obrazovanje koje okuplja generacije može olakšati iscjeljujuće razgovore o ovim napetostima, istovremeno modelirajući dijalog potreban za njihovo rješavanje u širem društvu.

Mladi i mlade osobe

Iako je projekat DANUBE PEACE usmjeren na obrazovanje odraslih, prepoznaje da su mnoge „odrasle osobe“ u obrazovnom kontekstu zapravo mlade odrasle osobe, osobe u kasnim dvadesetim i ranim tridesetim godinama koje oblikuju svoj identitet, vrijednosti i odnos prema građanskom angažmanu. Ova generacija odrastala je u drugačijem kontekstu od svojih roditelja i djedova i nana: povezanija je putem digitalnih tehnologija, veća je vjerovatnoća da je putovala ili se školovala u drugim zemljama te je manje neposredno iskusila podjele koje je stvarao Hladni rat. Ipak, suočava se s vlastitim izazovima, među kojima su ekonomska nesigurnost, strah i zabrinutost zbog klimatskih promjena, kao i privlačnost progresivnih pokreta, ali i nacionalističkih ideologija usmjerenih na povratak tradicionalnim i isključivim vrijednostima. Obrazovanje za mir koje uključuje mlade odrasle osobe mora biti povezano s njihovim iskustvima i pitanjima koja ih se tiču, uz primjenu metoda i tehnologija koje odgovaraju načinu na koji uče i komuniciraju.

Odgovor DANUBE PEACE-a

Ovo mapiranje proizilazi iz prepoznavanja da jačanje mirovnog obrazovanja u dunavskoj regiji zahtijeva razumijevanje onoga što već postoji, šta je potrebno i kako povezati resurse s potrebama. Šest partnerskih organizacija u projektu DANUBE PEACE donose komplementarnu ekspertizu. Zajedno, ove organizacije mapiraju mogućnosti mirovnog obrazovanja, stvaraju obrazovne resurse i uspostavljaju mreže koje povezuju praktičare preko granica. Ovaj rad odgovara na dokumentovane potrebe, a istovremeno se nadovezuje na postojeće snage regije. Rijeka Dunav je oduvijek povezivala različite narode. Ovaj projekat koristi taj potencijal povezivanja ne da bi izbrisao razlike ili ignorisao teške historije, već da bi stvorio uslove pod kojima različite zajednice mogu koegzistirati, sarađivati i graditi zajedničku budućnost. To je ono što mirovno obrazovanje u dunavskoj regiji u konačnici znači: učiti živjeti zajedno, ne uprkos našim razlikama, već obogaćeni njima.

2.2 O DOKUMENTU

Ovaj dokument služi četirima međusobno povezanim ciljevima, od kojih je svaki ključan za jačanje mirovnog obrazovanja u Podunavlju.

MOGUĆNOSTI OBRAZOVANJA ZA MIR

Naš prvi zadatak bio je dokumentirati ono što postoji. U pet zemalja ,Hrvatskoj, Njemačkoj, Ukrajini, Češkoj i Bosni i Hercegovini mapirali smo pejzaž mirovnog obrazovanja: koje institucije nude programe, koji edukatori rade ovaj posao, koji kulturni resursi podržavaju izgradnju mira i koji se materijali i metode koriste. Ovo nije sveobuhvatan popis svega što bi se moglo odnositi na mirovno obrazovanje, takav katalog bi bio nemoguć i nekorisn. Umjesto toga, fokusirali smo se na identifikaciju ključnih aktera, primjerenih inicijativa i dostupnih resursa od kojih edukatori i kulturni akteri mogu učiti i na kojima mogu graditi. Interaktivna digitalna mapa koja prati ovaj izvještaj čini ove mogućnosti vidljivim i dostupnim svima koji žele unaprijediti mirovno obrazovanje u regiji.

ANALIZIA NEDOSTATAKA, POTREBA I SNAGA

Mapiranje onoga što postoji važno je samo ako razumijemo i šta nedostaje i šta dobro funkcioniše. Kroz ankete, intervjue i fokus grupe, istraživanje je generiralo više od 190 zabilježenih doprinosa zainteresovanih strana od strane edukatora, kulturnih aktera, raseljenih osoba i lidera zajednice.

- Praznine: Gdje nedostaju mogućnosti za mirovno obrazovanje? Koje populacije su isključene? Koji resursi su potrebni edukatorima, ali im ne mogu pristupiti? Gdje institucionalne strukture ne uspijevaju podržati rad na izgradnji mira?
- Potrebe: Šta je potrebno praktičarima da bi efikasnije obavljali svoj posao? Koje kompetencije moraju razviti edukatori? Koje vrste podrške bi omogućile kulturnim institucijama da iskoriste svoje resurse za mirovno obrazovanje? Kako se mogu zadovoljiti potrebe raseljenih osoba za primanjem i doprinosom obrazovanju?
- Snage: Šta funkcioniše? Koji pristupi pokazuju uticaj? Na kojim kulturnim resursima i institucionalnim kapacitetima se može raditi? Gdje su već postoje posvećeni praktičari i strukture podrške?

Razumijevanje cjelokupne slike, ne samo nedostataka, već i postojećih resursa i potencijala omogućava realističan pristup jačanju obrazovanja za mir, utemeljen na stvarnim okolnostima, umjesto preuzimanja rješenja koja zanemaruju regionalni kontekst.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Ovaj izvještaj predstavlja primjere dobre prakse kroz studije slučaja iz svake partnerske zemlje. Odabrani su primjeri koji su:

- Primjenjivi u drugim kontekstima: Druge organizacije mogu prilagoditi ove pristupe vlastitim okolnostima.
- Djelotvorni: Pokazuju konkretne rezultate u izgradnji mira, unapređenju uključivanja i jačanju otpornosti.
- Raznovrsni: Obuhvataju različite vrste inicijativa, formalno obrazovanje, kulturne programe i projekte u zajednici, te različite aspekte obrazovanja za mir.
- Poučni: Ukazuju na važne zaključke o tome šta obrazovanje za mir čini djelotvornim u dunavskoj regiji.

Primjeri dobre prakse nisu obrasci koje treba doslovno kopirati, već modeli iz kojih se može učiti. Oni pokazuju šta je moguće postići kada se posvećenost radu poveže s odgovarajućim metodama.

PRIPREMA SADRŽAJA ZA WP3 I WP4

Ovo mapiranje predstavlja empirijsku osnovu za naredne faze projekta DANUBE PEACE. Sve što je u njemu dokumentovano, uključujući nedostatke i postojeće prednosti, potrebe i resurse, uspješne prakse i izazove koji i dalje traju, direktno će usmjeravati:

- WP3: Animirani videozapisi s objašnjenjima: Mapiranje pokazuje koje koncepte obrazovanja za mir treba najpristupačnije objasniti, koje kulturne osjetljivosti treba uvažiti, koji su primjeri relevantni za cijelu regiju i kako osmisliti videozapise koji će odgovarati stvarnim potrebama edukatora/ica i polaznika/ica, a ne neodređenoj publici.
- WP4: Otvoreni obrazovni resursi: Podaci prikupljeni anketama i intervjuima pokazuju koje kompetencije edukatori/ce trebaju razvijati, koji pedagoški pristupi daju rezultate u regiji, koji praktični alati nedostaju i kako strukturirati nastavni program koji odgovara utvrđenim potrebama, a istovremeno se oslanja na postojeće prednosti.

Utemeljenjem ovih obrazovnih rezultata na sistematskom istraživanju, a ne na pretpostavkama, osiguravamo da budu korisni praktičarima/kama kojima su namijenjeni.

VODIČ KROZ IZVJEŠTAJ

Naredna poglavlja detaljno predstavljaju rezultate našeg istraživanja:

- Metodološki okvir objašnjava na koji način je istraživanje provedeno.
- Pregled prikupljenih podataka sažima saznanja do kojih smo došli kroz intervjue, ankete, fokus-grupe i studije slučaja.
- Regionalna analiza donosi nalaze za svaku partnersku zemlju pojedinačno.
- Putokaz za obrazovanje za mir u dunavskoj regiji objedinjuje zaključke i uvide koji se odnose na cijelu regiju.
- Preporuke za politike i praksu pretvaraju nalaze istraživanja u konkretne smjernice za djelovanje.
- Implikacije za naredne radne pakete objašnjavaju na koji način ovo istraživanje usmjerava WP3 i WP4.

Tokom cijelog procesa nastojali smo uvažiti glasove osoba koje su učestvovale u istraživanju. Njihove uvide nismo svodili samo na podatke, već smo njihova iskustva i stručna znanja predstavili kao važne izvore znanja za sve koji rade na unapređenju obrazovanja za mir u dunavskoj regiji.

03

METODOLOŠKI OKVIR

WP2 je obuhvatio tri načina prikupljanja empirijskih podataka: intervjue, fokus-grupe i ankete. Ovi podaci dopunjeni su pregledom dostupnih resursa na osnovu analize postojećih izvora i analizom studija slučaja. Zajednički protokoli koje je razvila organizacija Pannonia omogućili su usklađen pristup istraživanju u svim partnerskim zemljama, uz prilagođavanje njihovim nacionalnim, jezičkim i kulturnim posebnostima. Istraživanje je dodatno bilo zasnovano na višejezičnom pristupu, provjeri nalaza između partnerskih zemalja i etičkim procedurama usklađenim s GDPR-om.

3 METODOLOŠKI OKVIR

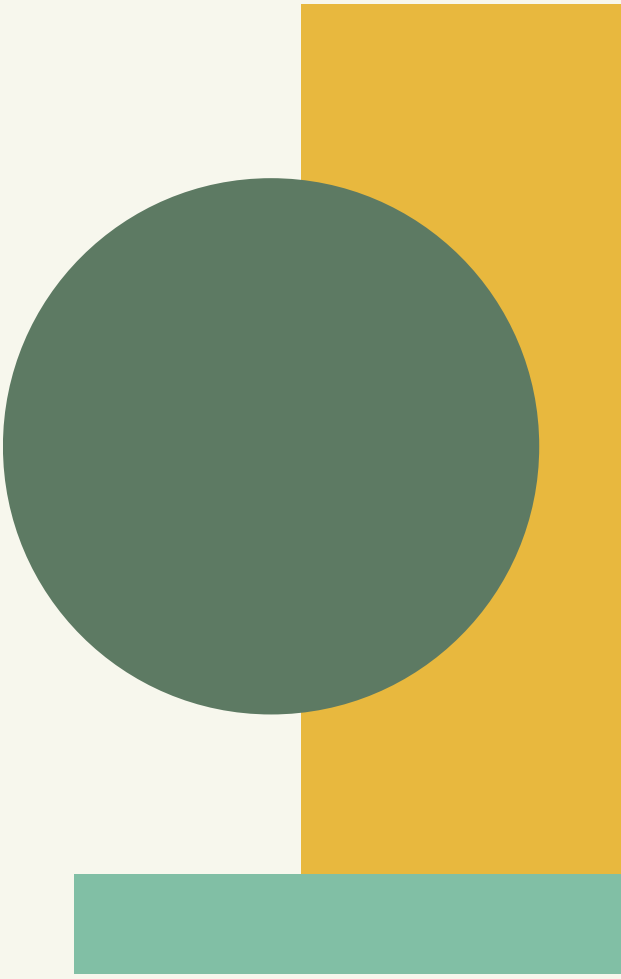
Metodološki okvir za WP2 kombinuje kvalitativne, kvantitativne i participativne pristupe kako bi se osiguralo da mapiranje mogućnosti mirovnog obrazovanja u Podunavlju bude zasnovano na dokazima, inkluzivno i utemeljeno na lokalnim realnostima. Ovaj dizajn mješovitih metoda omogućava nam da obuhvatimo i mjerljive trendove i životna iskustva edukatora, kulturnih aktera, raseljenih osoba i međugeneracijskih grupa.

Mapiranje se oslanjalo na četiri komplementarna alata za prikupljanje podataka: intervjue, fokus grupe, ankete i studije slučaja. Svaki partner je proveo ove aktivnosti unutar svog nacionalnog konteksta koristeći jedinstvene protokole koje je razvila Pannonia. Ovi zajednički obrasci koji pokrivaju pitanja, procedure, formate izvještavanja i etičke zaštitne mjere osigurali su uporedivost rezultata među zemljama, uz održavanje fleksibilnosti kako bi se odrazili lokalni uslovi. Proces validacije između zemalja primijenjen je tokom cijele analize. Partneri su pregledali međusobne nalaze kako bi identificirali zajedničke obrasce, potvrdili tačnost i otkrili nijanse specifične za zemlju. Ovo je ojačalo regionalnu dimenziju izvještaja omogućavajući nam da razlikujemo zajedničke izazove na nivou cijelog Dunava i razlike specifične za kontekst, oblikovane kulturom, politikom ili lokalnom historijom.

S obzirom na jezičku i kulturnu raznolikost dunavske regije, metodologija je slijedila višejezični pristup. Istraživački alati su prilagođeni lokalnim jezicima, omogućavajući učesnicima da izraze stavove i osiguravajući inkluzivnost. Aktivnosti su vodili lokalni partneri i obučeni facilitatori koji su razumjeli nacionalni kontekst i mogli su na odgovarajući način angažovati ciljne grupe, uključujući raseljena lica i zajednice pogođene sukobima.
Svi istraživački alati koristili su prilagođena pitanja koja su odražavala fokusna područja projekta: obrazovanje o miru, kulturna saradnja, otpornost, međugeneracijsko učenje i integracija. Ova pitanja su osmišljena tako da budu osjetljiva na različite stvarnosti zajednice, a istovremeno daju uporedive podatke za regionalnu sintezu.

Tokom cijelog procesa primjenjivani su GDPR i etički standardi. Učesnici su obaviješteni o svrsi istraživanja, dobrovoljnom učešću, povjerljivosti i namjeravanoj upotrebi prikupljenih podataka. Informirani pristanak je dobiven putem pisanih ili elektronskih postupaka, prema potrebi. Lično pripisivanje korišteno je samo tamo gdje su učesnici eksplicitno pristali na javnu identifikaciju; u suprotnom, doprinosi su anonimizirani. Istraživački materijali su sigurno pohranjeni i korišteni samo u svrhe vezane za projekat.

Ovi zajednički obrasci obuhvatali su pitanja, postupke, formate izvještavanja i etičke mjere zaštite. Omogućili su određeni stepen uporedivosti rezultata između zemalja, uz dovoljno fleksibilnosti da se uvaže njihove nacionalne i lokalne okolnosti.
U Njemačkoj su odgovori prikupljeni putem upitnika na njemačkom i engleskom jeziku usklađeni povezivanjem istovjetnih kategorija odgovora i objedinjavanjem rezultata za svako pitanje pojedinačno.
Mapiranjem je ukupno obuhvaćeno 7 stručnih intervjua, 5 fokus-grupa sa 39 učesnika i učesnica, 150 ispitanika i ispitanica u anketama, 16 studija slučaja i 28 mapiranih resursa u pet partnerskih zemalja.

04

PREGLED PRIKUPLJENIH PODATAKA

Ovaj odjeljak objedinjuje empirijske nalaze prikupljene tokom mapiranja i predstavlja ih za svaku zemlju pojedinačno. Istraživanje u pet partnerskih zemalja obuhvatilo je 7 stručnih intervjua, 5 fokus-grupa sa ukupno 39 učesnika i učesnica, 150 ispitanika i ispitanica u anketama, 16 studija slučaja i 28 mapiranih resursa.
Podaci su prikazani prema zemlji i korištenom istraživačkom instrumentu. Na taj način obuhvaćeni su ne samo formalni programi, već i neformalne inicijative koje nastaju u lokalnim zajednicama, kao i kulturne inicijative koje često ostaju neprepoznate i nedovoljno vidljive.

4.1 INTERVJUI

4.1.1 ČEŠKA REPUBLIKA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM INTERVJUIMA

ČEŠKA REPUBLIKA

Intervjuisana: Sofia Zakharkina, Administrator, NGO Multicultural Center Brusinka, Brno
Intervju sproveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNI PODACI

18
ISPITANIKA

05
ORGANIZACIJA

04
INICIJATIVE

A. Uvod i opće informacije

Sofija Zaharkina je administratorica nevladine organizacije Multicultural Center Brusinka u Brnu. Brusinka je multikulturalno središte gdje se ljudi iz različitih sredina okupljaju kako bi učili, dijelili i rasli. Organizacija kombinuje obrazovanje, kulturu i rad u zajednici kako bi podržala kreativnost, međusobno razumijevanje i saradnju među kulturama i generacijama, doprinoseći otvorenom, kohezivnom i otpornijem gradu.

U Brusinki, mirovno obrazovanje nije zaseban program, već dio svakodnevne prakse zajednice. Centar stvara sigurne kulturne i obrazovne prostore gdje se lokalno stanovništvo, izbjeglice i manjinske zajednice susreću i sarađuju. Intervjuisana koordinira Erasmus+ projekte i druga međunarodna partnerstva usmjerena na inkluziju, osnaživanje mladih i interkulturalno učenje, povezujući lokalne stvarnosti sa širim evropskim diskusijama o demokratiji i raznolikosti. Na ličnom nivou, ovaj rad uključuje i pružanje podrške porodicama koje se suočavaju s izazovima integracije i obrazovanja, kao i organizovanje radionica u kojima se umjetnost, učenje jezika, muzika i pripovijedanje koriste kao sredstva povezivanja, a ne podjela.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Glavni izazovi vezani za mir

U Brnu se izazovi manje ogledaju u otvorenim sukobima, a više u društvenoj fragmentaciji. Primjetni su sve izraženija polarizacija, postojanje odvojenih zajednica i ograničena komunikacija između lokalnog stanovništva i novih doseljenika. Jezičke barijere, stereotipi i dezinformacije otežavaju konstruktivan dijalog. Dodatni problem predstavlja emocionalna iscrpljenost. Porodice izbjeglica suočavaju se s neizvjesnošću i pritiskom, dok se dio lokalnog stanovništva osjeća preopterećeno brzim društvenim promjenama. Bez prostora za stvarne susrete i međusobno upoznavanje, ova napetost može postepeno narušiti povjerenje.

Škole i institucije se još uvijek prilagođavaju različitosti, a mladi ljudi s migrantskim porijeklom često se bore s identitetom i pripadnošću. Izgradnja mira u ovom kontekstu znači sprječavanje tihih podjela stvaranjem strukturiranih prostora za dijalog, sudjelovanje i zajedničku odgovornost.

Najpogođenije grupe

Najpogođenije grupe su ukrajinske izbjeglice, posebno majke s djecom, koje se suočavaju s nestabilnošću stanovanja, integracijom u škole i pristupom tržištu rada. Javna retorika ponekad izbjeglice predstavlja kao ekonomski teret, što može povećati tenzije. Djeca i adolescenti s migrantskim porijeklom često se suočavaju s izazovima identiteta. Romske zajednice i dalje doživljavaju strukturne nedostatke i stereotipe. Neke migrantske grupe, uključujući dijelove vijetnamske zajednice, mogu se suočiti s kulturnom distancom ili ograničenom zastupljenošću. Starije osobe i socijalno ranjive porodice također su izloženije ekonomskom pritisku i polarizirajućim narativima.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih igra stabilizirajuću ulogu. Jača kritičko razmišljanje, medijsku pismenost i interkulturalnu kompetenciju među onima koji utiču na porodice i javni diskurs. Pored stručnog osposobljavanja, ono stvara prostore u kojima ljudi razmišljaju, preispituju informacije i direktno se susreću s različitošću. Jezičko obrazovanje i podrška integraciji pomažu novim doseljenicima da pređu iz zavisnosti u aktivno učešće. U tom smislu, obrazovanje odraslih funkcioniše kao preventivna mirovna infrastruktura, izgrađujući informisane, samouvjerene pojedince sposobne za konstruktivan dijalog.

C. Kulturne, historijske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije u češkom društvu pružaju kontinuitet i pripadnost. Međutim, kada se identitet shvata kao fiksan ili isključiv, to može produbiti podjele. U debatama vezanim za migracije, naslijeđe se ponekad predstavlja kao nešto što treba zaštititi od novih doseljenika. U Brusinki se kulturi pristupa kao dinamičnoj i zajedničkoj: češke tradicije koegzistiraju s ukrajinskim, romskim i drugim kulturnim izrazima u formatima zasnovanim na dijalogu. Kada se kultura tretira kao nešto što se razvija, a ne isključivo, ona postaje most, a ne granica.

Primjer: 2022. godine, nakon dolaska ukrajinskih izbjeglica, Brusinka je organizirala moderirane večeri pripovijedanja gdje su novopridošli i lokalni stanovnici dijelili lična iskustva. Kombinacija pripovijedanja, umjetničkih elemenata i profesionalne vođenja stvorila je sigurno okruženje za dijalog. Učesnici su prešli s apstraktnih percepcija „izbjeglica“ ili „lokalnog stanovništva“ na razumijevanje pojedinačnih priča. Pojavile su se nove saradnje, a međusobno povjerenje je poraslo. Kultura je funkcionirala kao neutralno mjesto susreta i emocionalni most.

D. Raseljavanje i međugeneracijski aspekti

Raseljene osobe učestvuju u jezičnim kursevima, kreativnim radionicama i događajima u zajednici. Kulturni prostori se često čine pristupačnijim od formalnih institucija. Učešće je olakšano pristupačnošću, višejezičnom komunikacijom i radom zasnovanim na povjerenju. Prepreke uključuju ekonomski pritisak, nestabilan smještaj, birokratsku neizvjesnost i psihološki stres. Direktan kontakt dosljedno smanjuje predrasude.

Generacije često funkcionišu paralelno, a ne u dijalogu. Mlađi ljudi su generalno otvoreniji za različitost, dok starije generacije mogu doživjeti društvene promjene uglavnom putem medijskih narativa. Strukturirani međugeneracijski formati pripovijedanja, diskusije u zajednici i zajedničke kulturne aktivnosti pomažu u premošćivanju ovog jaza. Takva razmjena se ne dešava automatski; ona zahtijeva namjerni dizajn i profesionalnu facilitaciju.

E. Trenutne prakse i nedostaci

Uspješne inicijative povezuju strukturirano učenje sa stvarnim susretima među ljudima. Projekti međunarodne saradnje, posebno Erasmus+, doprinose jačanju stručnih kapaciteta i interkulturalnih kompetencija. Formati zasnovani na dijalogu i učenje jezika i dalje imaju ključnu ulogu u integraciji i društvenoj stabilnosti. Otpornost se ne razvija samo kroz informisanje, već i kroz izgradnju povjerenja, razvoj emocionalne pismenosti i dugoročan angažman.

Najveći nedostatak predstavljaju fragmentiranost aktivnosti i kratkoročno finansiranje. Period od šest ili devet mjeseci nije dovoljan za izgradnju povjerenja. Projekti moraju biti utemeljeni u lokalnim okolnostima, umjesto da se oslanjaju na unaprijed pripremljene modele koji se prenose iz drugih sredina. Obrazovanje odraslih i dalje je nedovoljno prepoznato kao jedan od temelja demokratske stabilnosti. Nedovoljno se koristi i kulturna dimenzija. Za društvenu povezanost ključne su dugoročne kulturno-obrazovne platforme, a ne izolovani događaji.

F. Mogućnosti za saradnju

Obrazovanje za mir u Podunavlju imalo bi velike koristi od strukturirane prekogranične saradnje između organizacija koje se bave obrazovanjem odraslih, kulturnih institucija i općina.

Zajedničke obuke, vršnjačko učenje i zajedničke metodologije mogle bi se efikasnije suočiti s polarizacijom i dezinformacijama. Kulturne razmjene, projekti pripovijedanja i omladinske inicijative mogu stvoriti zajedničke narative preko granica. Održive regionalne mreže, a ne kratkoročni projekti, ključne su za kontinuitet.

Najpotrebnije: stabilni finansijski resursi; obuke iz komunikacije osjetljive na konflikte, facilitacije medijske pismenosti i interkulturalnog posredovanja; vještine emocionalne otpornosti; kao i institucionalno prepoznavanje obrazovanja odraslih kao ključnog faktora društvene povezanosti.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna mapa bila bi korisna ukoliko bi služila kao alat za koordinaciju, a ne samo za vizuelni prikaz podataka. Trebala bi sadržavati informacije o organizacijama, tematskim oblastima njihovog rada, ciljnim grupama i kontaktima. U prekograničnom kontekstu bilo bi značajno prikazati postojeća partnerstva, angažman dijaspore i historijske veze. Mogućnost filtriranja prema zemlji, temi i vrsti aktivnosti dodatno bi povećala njenu praktičnu vrijednost.

H. Preporuke i zaključak

Obrazovanje odraslih mora se prepoznati kao stub demokratske stabilnosti, posebno u kontekstu obilježenom polarizacijom i dezinformacijama. Medijska pismenost i komunikacija osjetljiva na konflikt trebaju biti prioriteti. Dugoročno finansiranje je neophodno. Kultura i obrazovanje trebaju biti integrirani, jer zajedno povećavaju toleranciju i zajedničku odgovornost. Jača koordinacija između civilnog društva, općina i istraživačkih institucija dodatno bi pojačala uticaj.

Prioritetne teme: medijska pismenost, kritičko razmišljanje i konstruktivan dijalog; interkulturalna kompetencija, prava manjina i svakodnevni suživot; emocionalna pismenost i izgradnja otpornosti; građansko obrazovanje povezano s demokratskim vrijednostima i vladavinom prava.

Rodna dimenzija zaslužuje veću pažnju. Mnoge napore u integraciji provode žene, posebno majke izbjeglice, koje se suočavaju s ekonomskom i socijalnom ranjivošću. Rodno osjetljivi pristupi jačaju ukupnu otpornost zajednice.

4.1.2 UKRAJINA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM INTERVJUIMA

UKRAJINA

Intervjuisani: Oleksandr Kobets, izvršni direktor, NVO Association of the Ukrainian Peacebuilding School
Intervju sproveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNI PODACI

51

ISPITANIKA

03

ORGANIZACIJE

03

INICIJATIVE

A. Uvod i opće informacije

Oleksandr Kobets je izvršni direktor nevladine organizacije Association of the Ukrainian Peacebuilding School (https://www.peacebuilding.org.ua). Ukrajinska škola izgradnje mira obrazovna je i formativna inicijativa koja djeluje od 2014. godine. Godine 2021. institucionalizovana je kao organizacija civilnog društva koja funkcioniše kao zajednica partnera, alumnista i podržavalaca.

U okviru Škole, intervjuirani sagovornik obavlja funkcije menadžera i stručnog predavača, a specijalizovan je za rad vjerskih organizacija i hibridne oblike uticaja koji se ostvaruju kroz vjerske strukture. Ova ekspertiza posebno je značajna u radu s različitim kulturnim i etničkim zajednicama.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Glavni izazovi vezani za mir

Organizacija je 2024. godine pripremila dokument pod nazivom "Mapa rada u deokupiranim zajednicama", u kojem je posjetila teritorije na prvoj liniji fronta i opisala procese otprilike 1,5-2 godine nakon deokupacije. Pristup je ažuriran 2025. godine kako bi se razlikovale privremeno okupirane, prve, deokupirane i bivše zajednice na prvoj liniji fronta koje su postale pozadinska područja. Glavni okidač problema u deokupiranim zajednicama je samo iskustvo okupacije.

Ključni izazovi deokupiranih zajednica i zajednica na prvoj liniji fronta: rascjep u socijalnoj koheziji i pitanje 'mi-oni' (ko je otišao, ko je ostao, ko se vratio i kako je svaka osoba doživjela okupaciju); sukobi oko resursa oko raspodjele opreme i sredstava; nedostatak uključenosti stanovnika u donošenje odluka pod vojnom upravom; sigurnosni izazovi; i depopulacija, čak i kada su resursi dostupni, ljudi odlaze, posebno kada zajednica postane crvena zona.

Najpogođenije grupe

Najranjivije su grupe koje ne mogu samostalno donositi odluke: djeca i adolescenti mlađi od 18 godina (zakonski ne mogu sami odlučiti o odlasku); starije osobe i penzioneri; osobe u teškim životnim okolnostima s ograničenim resursima za prilagođavanje.

U lokalnim zajednicama koje primaju interno raseljena lica, uobičajeni sukobi oko resursa najčešće se javljaju upravo u vezi s njihovim dolaskom i prisustvom. Opći trend pokazuje da mlađe i obrazovanije osobe u manjoj mjeri izražavaju predrasude, dok su one izraženije među starijim i manje obrazovanim osobama.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih prvenstveno bi trebalo biti usmjereno na rad s liderima u zajednici i donosiocima odluka, uključujući rukovodioce odjela, njihove zamjenike, predstavnike lokalne samouprave, aktiviste i druge lokalne lidere. Programski sadržaji mogu obuhvatati teme identiteta, studija konflikta, pregovaranja i kulturne saradnje. Ukrajinska škola izgradnje mira djeluje i kao horizontalna mreža koja kroz razmjenu iskustava i međusobne posjete omogućava širenje perspektiva i bolje razumijevanje različitih sredina. U zajednicama koje se nalaze na prvoj liniji fronta, ovakav pristup pomaže lokalnim liderima da drugačije komuniciraju i sarađuju s onima koji imaju suprotstavljene stavove, dok u zajednicama udaljenim od fronta doprinosi smanjenju sukoba povezanih s identitetom, naglašavajući zajednički ukrajinski identitet uz istovremeno uvažavanje regionalnih razlika.

Važno je raditi i s Ukrajincima koji žive u inostranstvu. Mnogi od njih planiraju povratak u zemlju ili mogu predstavljati važan resurs za njen budući razvoj. Ako se s njima ne bude sistematski radilo, taj prostor će popuniti drugi, uključujući i ruske strukture.

C. Kulturne, historijske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije imaju snažan uticaj. Primjer iz Hersonske regije: dva susjedna sela Stanislav (historijski gledano naselje slobodnih ljudi) i Oleksandrivka (historijski gledano zemljoposjedničko naselje s kmetstvom). Uprkos sličnim životnim uslovima danas se osjeća razlika u stavovima prema životu, imovini i interakciji među ljudima. Historijske karakteristike i kulturni utjecaji oblikuju ponašanje i odnose unutar zajednice.

Prije provođenja aktivnosti u određenoj regiji ili lokalnoj zajednici potrebno je provesti kraće istraživanje, putem anketa ili intervjua, kako bi se bolje razumjeli stavovi, strahovi i prepreke koje postoje u toj sredini. Na osnovu tih nalaza sadržaj modula o identitetu i historijskom sjećanju može se prilagoditi konkretnom kontekstu. Kod velikog, nacionalnog programa Škole posebna prilagodba nije potrebna, jer su različite regije već zastupljene među učesnicima i učesnicama, čime se tokom samog programa stvara zajednički kontekst.

D. Raseljavanje, inkluzija i međugeneracijski aspekti

Unutar organizacije, značajan dio članova i tima su osobe s iskustvom raseljavanja (u jednom trenutku i do 90%; sada otprilike 30-40% tima). IRO (Interno Raseljene Osobe) u zajednicama su često manje prisutne u lokalnim procesima jer integracija počinje s osnovnim potrebama: pronalaženjem smještaja i zaposlenja.

Puno učešće u kulturnom i obrazovnom životu je teže. Postoji i faktor proporcionalnosti: ako zajednica ima 4.000 lokalnih stanovnika i 200 interno raseljenih osoba, proporcionalna zastupljenost je gotovo nemoguća. Istovremeno, raseljeni aktivisti ponekad unose energiju u nove zajednice, na primjer, otvarajući omladinske centre u Zakarpatju.

Osnovni generacijski jaz je između mladih (do 25-30 godina) i odraslih. Mladi ljudi često odlaze, dok odrasli ostaju, stvarajući efekat depopulacije. U zaostalim zajednicama postoje dvije realnosti: zajednice u kojima su mladi istinski uključeni i zajednice u kojima omladinska vijeća postoje samo radi privida, ali bez stvarnog utjecaja.

E. Trenutne prakse i nedostaci

Programi ne bi trebali biti izgrađeni na naivnom diskursu u smislu 'prihvatanja neprijatelja i mir će doći'. Mir i pravda su mogući kada se odgovorni pozovu na odgovornost. Drugo, programi moraju biti zasnovani na terenskom radu i istraživanju, praćenju ljudske sigurnosti, praćenju sukoba i stalnoj procjeni rizika. Kontekst se mijenja geopolitički i lokalno, stoga je nemoguće raditi godinama koristeći isti obrazac.
Najčešći nedostaci: razumijevanja lokalnog konteksta; održivosti (6-9 mjeseci je prekratko); sistemskog pristupa umjesto jednokratnih aktivnosti; i razumijevanja važnosti obrazovanja odraslih unutar državnih sistema.

F. Mogućnosti za saradnju

Južni dio regije Odesa, odnosno Besarabija, veoma je zanimljivo i složeno područje. Rad bi trebalo započeti etnokulturnim i vjerskim mapiranjem kako bi se bolje razumjele različite zajednice i njihovi identiteti. Pristup treba biti pragmatičan i prilagođen posebnostima svake zajednice, uključujući Bugare, Gagauze, Moldavce, starovjerce, Jevreje i druge. Važno je prepoznati kako se različitosti i posebnosti njihovih identiteta mogu iskoristiti kao resurs za razvoj zajednice.

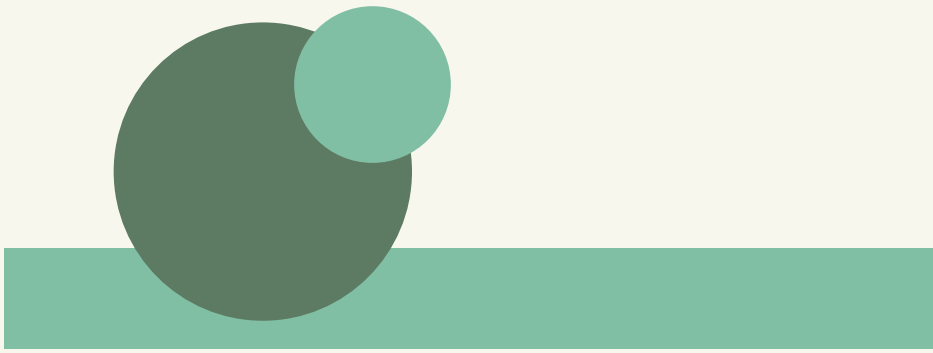
U okviru prekogranične saradnje, korisno je uspostavljati partnerstva između gradova, povezivati slične zajednice u susjednim zemljama, zaključivati sporazume ili memorandume o saradnji te organizovati međusobne posjete i razmjene. Na taj način ne grade se samo formalne veze između institucija i zajednica, već se postepeno smanjuju i granice koje postoje u svijesti ljudi.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna mapa bila bi korisna kao vizuelni resurs koji omogućava brzo prepoznavanje dostupnih mogućnosti za saradnju i djelovanje. U kontekstu prekogranične saradnje važno je da mapa jasno prikazuje veze između različitih zemalja, kako bi korisnici mogli prepoznati mjesta i zajednice koje povezuju zajedničke priče, područja u kojima žive određene etničke ili kulturne zajednice, postojeće kulturne veze, kao i ulogu drugih država i dijaspore u razvoju tih zajednica.

H. Preporuke i zaključak

Glavna poenta je planiranje programa u skladu s lokalnim kontekstima: nemoguće je efikasno putovati svugdje s jednim univerzalnim programom. Zajednice se moraju proučavati, a sadržaj prilagođavati u skladu s tim. Važne teme: objašnjavanje šta je izgradnja mira i zašto je potrebna (mnogi povezuju tu riječ s pomirenjem s Moskvom), pregovaranje, studije sukoba, identitet, otpornost i otpor u formatu kratkih videa koji jednostavno i praktično objašnjavaju koncepte.

4.1.3 NJEMAČKA

IZVJEŠTAJI SPROVEDENIH INTERVJUA

NJEMAČKA

Doprinos Njemačke komponenti WP2 koja se odnosi na intervjue obuhvata tri komplementarne perspektive stručnjaka: intervju s praktičarkom Naimom Widmann iz organizacije IPYG Germany (Frankfurt), intervju s akademskim stručnjakom dr. Martinom Faberom sa Univerziteta u Freiburgu te intervju s institucionalnim stručnjakom Sebastianom Rihmom iz Danube Office Ulm/Neu-Ulm. Zajedno, ovi intervjui pružaju praktičnu, akademsku i institucionalnu perspektivu obrazovanja za mir u Njemačkoj.

Intervju 1 – Naima Widmann, IPYG Njemačka (HWPL e.V.), Frankfurt

Saglasnost: Da - odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

KLJUČNI PODACI

27

ISPITANIKA

12

ORGANIZACIJA

04

INICIJATIVE

A. Uvod i opće informacije

Naima Widmann je voditeljica IPYG tima u Njemačkoj, gdje koordinira i pruža podršku volonterima i volonterkama koji učestvuju u radu s mladima usmjerenom na obrazovanje za mir, uključujući radionice, zajedničke inicijative i volonterske angažmane. Obrazovanjem za mir i izgradnjom zajednice bavi se prvenstveno kroz osmišljavanje i vođenje Peace Classes u okviru volonterskog angažmana u organizaciji International Peace Youth Group. Peace Classes obuhvataju tri osnovne teme: mentalni mir, miroljubivo građanstvo i međunarodni mir. U zavisnosti od konteksta, Peace Classes mogu biti organizovane kao uvodna predavanja na javnim događajima, interaktivne radionice koje uključuju kreativno pisanje ili igranje uloga, vježbe zasnovane na vrijednostima u okviru uvodnih treninga, radionice za trenere i trenerice, informativni štandovi na događajima sportskih klubova, kao i brunch radionice čiji je cilj podsticanje otvorenog dijaloga.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

U Njemačkoj, jedan od centralnih izazova vezanih za mir jeste to što se mir često shvata uglavnom kao odsustvo rata. Pitanja poput diskriminacije, rasizma, maltretiranja i socijalne isključenosti ostaju značajne prepreke. Još jedan veliki izazov je ravnodušnost prema temama vezanim za mir: budući da su mnogi ljudi, posebno mlađe generacije, odrasli bez direktnog iskustva rata, mir se često uzima zdravo za gotovo. Nedavni globalni događaji i tekući međunarodni sukobi počeli su mijenjati ovu percepciju. Dok su mnogi mladi ljudi svjesni globalnih izazova, samo je manji broj aktivno angažovan. Grupe koje su najviše pogođene su mladi ljudi koji se snalaze u pronalaženju identiteta i pripadnosti u svijetu koji se brzo mijenja, te pojedinci iz manjinskih sredina koji su nesrazmjerno pogođeni diskriminacijom i isključenošću.

Obrazovanje odraslih igra ključnu ulogu: Odrasli oblikuju društveno i vrijednosno okruženje u kojem djeca odrastaju. Ako mir, empatija i konstruktivno rješavanje sukoba nisu prioritet odraslih, mlađe generacije neće internalizirati ove vrijednosti. Tim za mirovno obrazovanje IPYG-a prvobitno se fokusirao na škole, ali se proširio na roditelje i staratelje. Obrazovanje odraslih pruža važan prostor za razmišljanje o ličnim predrasudama, naučenim obrascima isključenosti i društvenoj odgovornosti.

C. Kulturne, historijske i društvene dimenzije

Frankfurt se često opisuje kao grad otvoren prema svijetu, što dobro odražava njegov međunarodni karakter. Lokalni identitet snažno je oblikovan različitim međunarodnim uticajima, koji se prepliću s regionalnim posebnostima. Nema jasnih primjera u kojima su lokalne tradicije direktno bile izvor podjela. Naprotiv, međunarodno okruženje Frankfurta pruža brojne prilike za upoznavanje različitih tradicija i kultura, čime se otvara prostor za prevazilaženje društvenih podjela. Ipak, strukturne nejednakosti i dalje postoje. Osobe čija imena ili prezimena zvuče strano mogu biti u nepovoljnijem položaju pri traženju stana ili u ostvarivanju određenih institucionalnih mogućnosti, dok javne rasprave o sigurnosti i migracijama ukazuju na postojeće društvene tenzije.

Primjer inicijative: Projekat „Peace Mosaic“ organizacije IPYG podrazumijeva posjete različitim vjerskim objektima, gdje učesnici i učesnice imaju priliku neposredno upoznati različite kulture, tradicije i religije. Planiraju se i različiti kulturni događaji, poput okupljanja tokom Ramazana i iftara, zajedničkih obroka, večeri posvećenih filmovima iz različitih kultura i drugih oblika razmjene. Kultura može postati most među ljudima kada se upoznaje i doživljava zajedno, a ne kada se posmatra sa distance.

D. Raseljavanje, inkluzija i međugeneracijski aspekti

Interno raseljena lica učestvuju u aktivnostima organizacije IPYG, ali mnogi od njih i dalje ostaju rezervisani i manje vidljivi. Njihova suzdržanost u aktivnijem uključivanju može biti povezana s osjećajem nesigurnosti, jezičkim barijerama ili neizvjesnošću u pogledu pripadanja zajednici. Zato je važno stvarati sigurne, otvorene i lako dostupne prostore u kojima se ljudi osjećaju dobrodošlo i u kojima mogu učestvovati bez straha od procjenjivanja ili pritiska. Međugeneracijska razmjena u Frankfurtu postoji, ali su strukturirani i redovni oblici povezivanja i dalje ograničeni. Kombinacija motivacije i kreativnosti mlađih generacija s iskustvom i životnom mudrošću starijih može doprinijeti pronalaženju održivih rješenja.

E. Trenutne prakse i nedostaci

Uspješne inicijative uključuju međunarodni međureligijski dijalog (u organizaciji HWPL-a), koji pomaže učesnicima da pronađu zajednički jezik među religijama. Obrazovanje o miru u školama, kada se ponavlja u malim grupama, pokazuje pozitivne efekte: učesnici izvještavaju da počinju više razgovarati o miru u svojim krugovima. Ključni nedostaci: značajan je nedostatak obrazovanja o miru u formalnim školskim programima. Obrazovanje o miru treba biti integrirano od vrtića preko univerziteta, pa čak i na radna mjesta.

Gradovi i općine mogli bi imati koristi od uspostavljanja i promovisanja vrijednosti koje odražavaju mir i poštovanje kroz događaje i angažman zajednice.

F-H. Saradnja, digitalni alati i preporuke

Saradnja bi mogla obuhvatiti uvođenje obrazovanja za mir u školske kurikulume, proširivanje Peace Classes kroz saradnju s lokalnim klubovima i mrežama mladih odraslih osoba, razmjene s mladima iz zemalja koje se suočavaju s težim životnim okolnostima, zajedničke aktivnosti poput igranja uloga na teme demokratije i autokratije, programe razmjene, zajedničke radionice i forume za mlade. Interaktivna digitalna mapa bila bi veoma korisna, jer mnogi mladi žele da se uključe, ali ne znaju gdje mogu pronaći prilike za angažman. Algoritmi društvenih mreža favorizuju sadržaje koji ostvaruju veliku vidljivost i angažman, zbog čega manji događaji i organizacije često ostaju neprimijećeni. Mapa bi trebala sadržavati informacije o događajima, organizacijama, društvenim klubovima i programima obrazovanja za mir, uključujući ciljne grupe, tematski fokus, dostupne programe, kontakt podatke i mogućnosti za saradnju.

Obrazovanje za mir namijenjeno odraslima trebalo bi posmatrati kao kontinuiran proces, a ne kao kratkoročnu inicijativu. Ključne teme uključuju pozitivan mir, svakodnevno rješavanje konflikata, različitost i uključivanje, interkulturalno razumijevanje, građansku odgovornost, empatiju i mentalni mir. Dugoročne promjene zahtijevaju kontinuiran angažman, promišljanje vlastitih iskustava i saradnju na svim nivoima društva.

Intervju 2 – Dr. Martin Faber, historičar, Univerzitet u Freiburgu

Pozicija: Katedra za modernu i historiju Istočne Evrope | Datum: 13. mart 2026. | Format: Online intervju | Saglasnost: Da - odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

Historijsko razumijevanje i međusobno uvažavanje

Centralna tema bila je uloga historijskog znanja u podsticanju međusobnog razumijevanja između društava. Prema dr. Faberu, današnji politički i kulturni odnosi između nacija duboko su ukorijenjeni u historijskim iskustvima i ne mogu se u potpunosti razumjeti bez ispitivanja historijskih procesa koji su oblikovali nacionalne identitete. Historijski narativi i kolektivno sjećanje snažno utiču na to kako društva tumače svoju prošlost i svoje odnose sa susjednim zemljama. Uvid stručnjaka: „Ako želimo da postoji međusobno razumijevanje među nacijama, važno je ne samo razumjeti sadašnjost već i prošlost. Nacije su ono što su postale tokom historije."

Historijsko naslijeđe Osmanskog carstva u Podunavlju

Dr. Faber je naglasio da naslijeđe osmanske vladavine i dalje utiče na historijsko pamćenje i regionalne identitete. Različite nacionalne historiografije tumače ovaj period na kontrastne načine. Neki narativi naglašavaju dominaciju i sukob; drugi sve više ističu kulturnu razmjenu i dugoročne društvene transformacije. Uvid stručnjaka: „Osmansko prisustvo u regiji tumači se vrlo različito ovisno o nacionalnoj historijskoj perspektivi. U nekim slučajevima, pamti se uglavnom kao dominacija, dok u drugim historičari sve više naglašavaju kulturne interakcije koje su se također dogodile."

Evropski procesi pomirenja

Dr. Faber je istakao primjere francusko-njemačkog i njemačko-poljskog pomirenja kao ilustracije kako društva mogu postepeno prevazići duboko ukorijenjene historijske sukobe. Njemačko-poljske odnose su historijski oblikovale značajne tenzije, posebno tokom Drugog svjetskog rata. Kontinuirani napori u historijskim istraživanjima, akademskoj saradnji i institucionalnom dijalogu značajno su doprinijeli poboljšanju međusobnog razumijevanja.

Stručni uvid: „Međusobno historijsko razumijevanje pomoglo je ublažavanju napetosti između Njemačke i Poljske. Historičari s obje strane radili su na dubljem razumijevanju historije onog drugog." Inicijative poput zajedničkih historijskih instituta, bilateralnih istraživačkih projekata i akademskih razmjena odigrale su ključnu ulogu.

Relevantnost za mirovno obrazovanje

Efikasno obrazovanje za mir trebalo bi uključivati promišljanje o prošlosti i podsticati upoznavanje različitih historijskih perspektiva. Obrazovni pristupi koji povezuju kulturno naslijeđe, historijska istraživanja i interkulturalni dijalog mogu značajno doprinijeti jačanju društvene povezanosti.
Uvid stručnjaka: „Upoznavanje različitih perspektiva o prošlosti ključno je ako želimo izgraditi dublje razumijevanje među društvima." Ovakvi pristupi posebno su značajni u Podunavlju, gdje historijsko naslijeđe i kulturne interakcije i dalje imaju važnu ulogu u oblikovanju savremenih identiteta.

Intervju 3 – Sebastian Rihm, direktor, Danube Office Ulm/Neu-Ulm (Donaubüro gemeinnützige GmbH)

Datum: 20. mart 2026. | Format: Online intervju | Saglasnost: Da - odobreno za javnu i projektnu upotrebu.

Izgradnja mira kroz iskustvo i vođeni proces

Centralni uvid je razumijevanje izgradnje mira kao procesa utemeljenog na životnom iskustvu, a ne na apstraktnim političkim okvirima. Održivi mir ne može se postići isključivo putem politike ili institucionalnih sporazuma; on zahtijeva stvaranje prostora gdje ljudi mogu direktno komunicirati jedni s drugima i iskusiti kulturnu raznolikost u praksi. Uvid stručnjaka: „Ljudima su potrebni prostori gdje mogu iskusiti kulturnu razmjenu u praksi, a ne samo na teorijskom nivou."

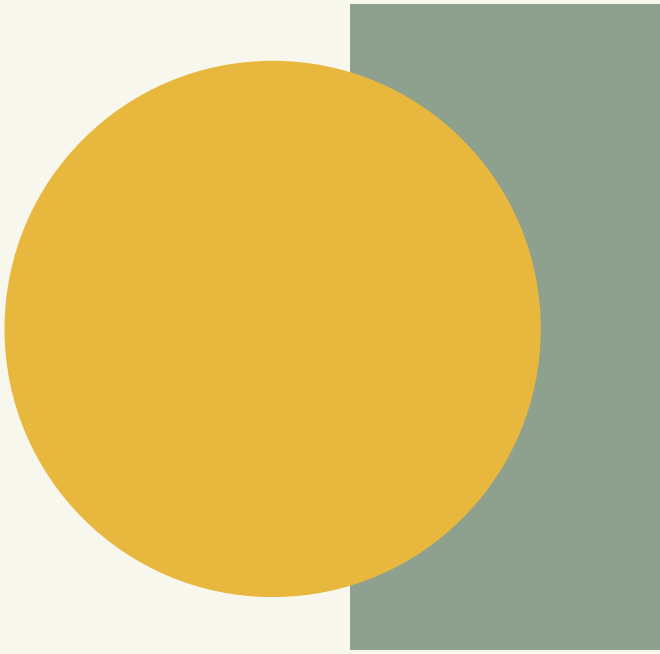
Podunavlje kao prostor susreta i različitosti

Jedinstvena kombinacija dubine historijskog naslijeđa, kulturne raznolikosti i geopolitičke složenosti Podunavlja zahtijeva aktivnu facilitaciju, a ne pasivno suživot različitosti.

Peacebuilding involves mediating between different historical experiences, enabling dialogue across cultural and national boundaries, and building trust through repeated interaction. Diversity is not a challenge to be overcome but a defining feature that must be actively engaged with.

Role of Intermediary Institutions and the Donaufest

Intermediary institutions such as the Danube Office act as connectors between local communities, cultural and educational actors, public institutions, and transnational networks. They provide continuity and stability in a landscape often shaped by short-term projects. The International Donaufest Ulm/Neu-Ulm a large-scale cultural festival organised for over 20 years operates as a platform for applied peacebuilding where intercultural dialogue takes place through direct interaction and shared experiences. The upcoming Donaufest 2026 (3–12 July) will feature Martin Schulz, former President of the European Parliament, as opening speaker.

Structural Challenges and European Frameworks

Structural challenges include differing institutional frameworks, uneven resources, and limitations of project-based funding. Expert insight: 'Sustainable cooperation requires time, trust, and continuous engagement — it cannot be achieved through short-term projects alone.' European programmes such as Erasmus+ play a crucial role in enabling cross-border cooperation. Future programmes could further enhance impact by strengthening long-term partnerships and supporting institutional continuity. Websites: https://donaubuero.de / https://donaufest.de

Izgradnja mira podrazumijeva posredovanje između različitih historijskih iskustava, otvaranje prostora za dijalog preko kulturnih i nacionalnih granica te izgradnju povjerenja kroz kontinuirane međusobne kontakte. Različitost nije izazov koji treba prevazići, već temeljna karakteristika ovog prostora s kojom se treba aktivno suočavati i raditi.

Uloga posredničkih institucija i Donaufesta

Posredničke institucije, poput Danube Office, djeluju kao poveznica između lokalnih zajednica, kulturnih i obrazovnih radnika, javnih institucija i transnacionalnih mreža. One osiguravaju kontinuitet i stabilnost u okruženju koje je često obilježeno kratkoročnim projektima. International Donaufest Ulm/Neu-Ulm, veliki kulturni festival koji se organizuje već više od 20 godina, predstavlja platformu za praktičnu izgradnju mira, gdje se interkulturalni dijalog ostvaruje kroz neposredne susrete i zajednička iskustva. Na predstojećem Donaufestu 2026, koji će biti održan od 3. do 12. jula, uvodno obraćanje održat će Martin Schulz, bivši predsjednik Evropskog parlamenta.

Strukturni izazovi i evropski okviri

Strukturni izazovi obuhvataju različite institucionalne okvire, neujednačenu dostupnost resursa i ograničenja koja proizlaze iz finansiranja zasnovanog na kratkoročnim projektima. Stručni uvid: „Održiva saradnja zahtijeva vrijeme, povjerenje i kontinuiran angažman. Ne može se graditi isključivo kroz kratkoročne projekte.“ Evropski programi, poput Erasmus+, imaju važnu ulogu u stvaranju mogućnosti za prekograničnu saradnju. Budući programi mogli bi dodatno doprinijeti jačanju ovog potencijala kroz razvoj dugoročnih partnerstava i osiguravanje većeg kontinuiteta u radu institucija.

Web stranice: donaubuero.de / donaufest.de

4.1.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM INTERVJUIMA

BOSNA I HERCEGOVINA

Intervjuirani: Huso Razić, školski pedagog i zamjenik direktora, Srednja škola u Stocu, Bosna i Hercegovina. Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNI PODACI

21

ISPITANIKA

04

ORGANIZACIJE

03

INICIJATIVE

A. Uvod i pozadina

Huso Razić je po struci školski pedagog i posljednjih pet godina obavljao je funkciju zamjenika direktora Srednje škole u Stocu, malom gradu na jugu Bosne i Hercegovine. Stolac je tokom 1990-ih doživio značajan etnički sukob, posebno između hrvatske i bošnjačke zajednice, a srednja škola je i dalje organizirana po sistemu dva odvojena nastavna plana i programa, jednog na hrvatskom jeziku i jednog na bosanskom jeziku, što znači da su učenici često odvojeni po etničkim linijama. Između 2006. i 2009. godine, škola je postala široko poznata širom Bosne i Hercegovine zbog incidenata vršnjačkog nasilja i napetosti ukorijenjenih u etničkim razlikama.

Kao odgovor na ove tenzije, škola je 2011. godine počela s implementacijom vannastavnih aktivnosti i pedagoških radionica usmjerenih na promociju dijaloga, mira, tolerancije, ljudskih prava i kritičkog razumijevanja predrasuda, identiteta i stereotipa. Tokom godina, učenici su učestvovali u brojnim programima izgradnje mira i međunarodnim inicijativama razmjene s partnerima iz Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva, Sjedinjenih Američkih Država, Turske i Njemačke, aktivnosti koje su se uspješno nastavile sve do pandemije COVID-19 2020. godine. Danas se škola više ne suočava sa etnički zasnovanim sukobima koji su je nekada definirali.Uloga intervjuisanog u školi i široj lokalnoj zajednici jeste vođenje radionica, sesija dijaloga i aktivnosti otvorenih za sve učenike i učenice, bez obzira na obrazovni program koji pohađaju. Na taj način intervjuisani doprinosi izgradnji mira, interkulturalnom razumijevanju i stvaranju povezanije zajednice zasnovane na međusobnom poštovanju.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Po mišljenju ispitanika, jedan od najvažnijih izazova vezanih za mir s kojima se suočavaju i lokalna zajednica i zemlja u cjelini jeste kontinuirana upotreba razdornih političkih narativa, posebno tokom izbornih godina. Budući da se izbori održavaju često, političke kampanje se često fokusiraju na govor mržnje, etničke podjele i neriješena pitanja iz ratova 1990-ih, umjesto na konkretne planove za poboljšanje života ljudi.

Čini se da mnogi političari daju prioritet vlastitim interesima i ličnim ciljevima nad potrebama građana, a žrtve prošlih sukoba često se instrumentaliziraju u političke svrhe, što produbljuje podjele i ometa smisleno pomirenje. Grupe koje su najviše pogođene ovim izazovima su mladi ljudi, žrtve rata i zajednice koje i dalje žive s posljedicama sukoba. Mladi ljudi su posebno izloženi polariziranim narativima koji mogu oblikovati način na koji doživljavaju druge grupe i budućnost zemlje.

Izgradnja trajnog mira stoga zahtijeva uravnoteženiji i poštovaniji javni dijalog, utemeljen na činjenicama, istini i međusobnom poštovanju, a ne na političkim manipulacijama. Sjećanje na prošlost ostaje važno, ali mora počivati na zajedničkoj posvećenosti tačnosti. Podjednako je važno ohrabriti nove generacije da razvijaju vještine kritičkog mišljenja, da provode vlastita istraživanja i da postanu aktivni učesnici u društvu. Osnaživanjem mladih ljudi da samostalno razmišljaju i da se konstruktivno angažuju u svojim zajednicama, obrazovanje može ojačati mir i pomoći u stvaranju pozitivnije budućnosti za zemlju.

C. Kulturne, historijske i društvene dimenzije

Kulturno nasljeđe, tradicije i lokalni narativi imaju značajan utjecaj na društvenu koheziju, ali mogu biti i izvor novih podjela u Bosni i Hercegovini. Upravo zato kulturno nasljeđe ima važnu ulogu u izgradnji mira. Ono može predstavljati zajedničku osnovu za dijalog, međusobno razumijevanje i saradnju među različitim etničkim zajednicama. Međutim, kulturno nasljeđe i historijski narativi ponekad se politički tumače na način koji dodatno produbljuje postojeće podjele. Pojedina mjesta nasljeđa, tradicije i historijski događaji predstavljaju se kao isključivo vlasništvo jedne od tri konstitutivne etničke zajednice, čime se potiskuju složene i međusobno isprepletene historijske i kulturne veze. Umjesto naglašavanja onoga što zajednice dijele, takav pristup može ojačati osjećaj podijeljenosti i otežati razvoj zajedničkog razumijevanja prošlosti i kulturnog bogatstva Bosne i Hercegovine.

Obrazovni sistem odražava iste izazove. Historija se uglavnom predaje kroz nacionalne perspektive, pri čemu svaka etnička grupa naglašava vlastito tumačenje događaja, tako da mlađe generacije često uče različite verzije prošlosti. Istovremeno, važni aspekti zajedničke historije zemlje, poput srednjovjekovnog Bosanskog kraljevstva i perioda bosanske državnosti i nezavisnosti, dobijaju ograničenu pažnju, iako čine dio zajedničkog nasljeđa svih građana.

Kultura i sport također imaju veliki potencijal za ujedinjenje ljudi, ali i oni mogu biti oblikovani političkim podjelama. Tokom velikih međunarodnih sportskih događaja kao što je Svjetsko prvenstvo u fudbalu, na primjer, različite etničke grupe mogu organizovati odvojene proslave i podržavati različite nacionalne timove, uključujući Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku ili Srbiju; iako takve proslave odražavaju lični identitet i kulturne veze, politički akteri ih ponekad koriste kako bi naglasili različitost, a ne jedinstvo.

Bosna i Hercegovina je ipak bogata nasljeđem, tradicijama i raznolikošću, a ovi resursi bi trebali biti korišteni kao alati za povezivanje, a ne za podjele. Promocijom zajedničkog nasljeđa, međukulturnog dijaloga, kulturnog turizma i inkluzivnih historijskih narativa, zemlja može ojačati društvenu koheziju i podržati dugoročnu izgradnju mira.

D. Raseljavanje, inkluzija i međugeneracijski aspekti

Raseljene osobe ponekad su uključene u lokalne kulturne i obrazovne aktivnosti, posebno kada ih podržavaju organizacije u zajednici, škole i lokalne nevladine organizacije. Njihovo učešće je olakšano inkluzivnim programima, društvenim mrežama i pristupom informacijama, dok diskriminacija, ekonomske poteškoće i nedostatak prilika mogu spriječiti veće učešće.
Različite generacije međusobno djeluju uglavnom kroz porodične odnose, događaje u zajednici i kulturne tradicije. Međutim, često postoji jaz između mlađih i starijih generacija, koji proizlazi iz različitih iskustava, vrijednosti i perspektiva. Veće učešće mladih u donošenju odluka u zajednici, zajedno s više međugeneracijskih kulturnih i obrazovnih aktivnosti, moglo bi ojačati međusobno razumijevanje, društvenu koheziju i razvoj zajednice.

E. Trenutne prakse i nedostaci

Jedna od najuspješnijih inicijativa s kojom se ispitanik susreo je Program liderstva u izgradnji mira koji je organizirala švedska vladina agencija Folke Bernadotte Academy (FBA) zajedno s lokalnim partnerima u Mostaru i Sanskom Mostu. Tokom protekle tri godine, program je okupio učesnike iz različitih etničkih sredina i stvorio prostor za dijalog, učenje i izgradnju odnosa. Uključivao je pedagoške radionice za tinejdžere i studente iz različitih etničkih grupa, obuku o liječenju traume i međugeneracijskoj traumi, radionice korištenja literature za izgradnju veza između zajednica i aktivnosti usmjerene na suzbijanje govora mržnje, štetnih narativa i dezinformacija. Ove inicijative su pokazale da smislen dijalog i direktna interakcija mogu smanjiti predrasude i ojačati povjerenje.

Na osnovu ovog iskustva, ispitanik smatra da bi takve aktivnosti trebalo proširiti kroz škole, programe za mlade, seminare, kurseve obuke i ljetne kampove, koristeći brojne stručnjake, resurse i pozitivne primjere koji su već prisutni u Bosni i Hercegovini. Međutim, značajne prepreke i dalje postoje. Etnonacionalistički političari decenijama dominiraju javnim i medijskim diskursom, često promovirajući razdorne narative i naglašavajući razlike umjesto zajedničkih interesa, što potkopava napore za izgradnju mira i društvenu koheziju, a istovremeno odvraća pažnju od gorućih društvenih i ekonomskih pitanja. Uprkos ovim izazovima, inicijative koje podstiču dijalog, saradnju i međusobno razumijevanje i dalje nude vrijedne prilike za izgradnju inkluzivnijeg i otpornijeg društva.

F. Mogućnosti za saradnju

Obrazovanje za mir u regiji moglo bi se ojačati bližom saradnjom između škola, univerziteta, omladinskih organizacija, kulturnih institucija i lokalnih zajednica, kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i na širem području Zapadnog Balkana. Prekogranične razmjene, zajedničke radionice, ljetni kampovi, kulturni događaji i omladinski projekti mogu pomoći mladima da izgrade odnose, ospore stereotipe i uče iz različitih perspektiva, dok saradnja oko zajedničkog kulturnog naslijeđa, sporta, književnosti i lokalnih tradicija može stvoriti zajedničke prostore za dijalog i razumijevanje.

Edukatori i lideri zajednice trebaju više obuke u izgradnji mira, interkulturalnom dijalogu, transformaciji sukoba, medijskoj pismenosti i pristupima zasnovanim na traumi. Također im je potreban pristup obrazovnim resursima, financijska podrška i mogućnosti razmjene dobrih praksi s kolegama iz različitih zajednica i zemalja. S obzirom na upornost razdornih političkih narativa, posebno je važno ojačati kritičko razmišljanje među mladima i stvoriti sigurne prostore u kojima se o različitim perspektivama može s poštovanjem razgovarati. Bosna i Hercegovina već ima mnogo iskusnih praktičara i uspješnih inicijativa koje mogu poslužiti kao temelj za proširenje mirovnog obrazovanja i izgradnju jače društvene kohezije.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna mapa mogućnosti mirovnog obrazovanja mogla bi biti korisna do određene mjere. Digitalni alati su često privlačniji i pristupačniji mladima, a takva mapa bi mogla pomoći korisnicima da brzo pronađu informacije o programima, radionicama, razmjenama mladih, mogućnostima obuke, uslugama podrške, inicijativama u zajednici i organizacijama koje rade na izgradnji mira i pomirenju, uz praktične detalje poput lokacija, kontakata, rasporeda i najava predstojećih događaja.

Istovremeno, ispitanik primjećuje važna ograničenja u oslanjanju na digitalne alate za osjetljive teme poput traume, mentalnog zdravlja, emocija i iscjeljenja. Iako digitalne platforme mogu dijeliti informacije i podizati svijest, one ne mogu zamijeniti smislenu ljudsku interakciju, izgradnju povjerenja i lični angažman. Dublji rad na izgradnji mira, pomirenju, suočavanju s prošlošću i oporavku od traume zahtijeva dijalog licem u lice, emocionalnu povezanost i sigurne prostore u kojima ljudi mogu otvoreno dijeliti svoja iskustva. Digitalna mapa se stoga najbolje shvata kao alat za dijeljenje informacija, promociju, umrežavanje i informisanje, dok najznačajniji uticaj i dalje dolazi od direktnih ljudskih susreta i dobro organizovanih obrazovnih iskustava.

H. Preporuke i zaključak

Teme kojima bi trebalo dati prioritet u novim obrazovnim materijalima uključuju suočavanje s prošlošću, pomirenje, empatiju, međukulturni dijalog, kritičko razmišljanje, svijest o traumi, mentalno zdravlje i mirno rješavanje sukoba. To su osjetljive, ali neophodne teme ako regija želi izgraditi jače zajednice i zdravije društvo.

Podjednako je važno prepoznati teškoću konteksta. Političko okruženje u protekle tri decenije otežalo je otvoreno i dosljedno rješavanje ovih pitanja, te kao rezultat toga mnogi pojedinci i zajednice još uvijek nose neriješene traume i podjele. Po mišljenju ispitanika, društvu je potreban dubok proces ozdravljenja, a mirovno obrazovanje može igrati važnu ulogu u tome. Oslanjajući se na dugogodišnji rad u srednjoj školi u Stocu i unutar lokalne zajednice, ispitanik ostaje otvoren za buduću saradnju i spreman je podijeliti ova iskustva kako bi podržao daljnje inicijative i istraživanja u ovoj oblasti.

4.1.5 HRVATSKA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOM INTERVJUU

HRVATSKA

Intervjuisana osoba: Nikolina Jureković, predsjednica Udruženja Studio B, Hrvatska. Intervju proveden u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE.

KLJUČNI PODACI

33

ISPITANIKA

04

ORGANIZACIJE

02

INICIJATIVE

A. Uvod i pozadina

Nikolina Jureković je predsjednica Udruženja Studio B, odgovorna za liderstvo i strateški razvoj organizacije, kao i za osmišljavanje i implementaciju projekata usmjerenih na razvoj lokalne zajednice, neformalno obrazovanje i aktivno građanstvo. U svom radu blisko sarađuje s članovima zajednice, institucijama i organizacijama civilnog društva kako bi podstakla građansko učešće, socijalnu inkluziju i jačanje demokratskih vrijednosti, posebno među mladima i odraslima u lokalnom kontekstu.

Udruženje Studio B bavi se mirovnim obrazovanjem i izgradnjom zajednice kroz neformalno obrazovanje, participativne radionice i projekte koji promoviraju aktivno građanstvo, dijalog i međusobno poštovanje unutar lokalne zajednice. Iako njihove aktivnosti nisu uvijek eksplicitno označene kao "mirovno obrazovanje", njihova svrha je jačanje društvene kohezije, inkluzije i odgovornog građanskog učešća. Poseban naglasak stavlja se na stvaranje sigurnih prostora za dijalog, razmjenu iskustava i saradnju među različitim grupama, čime se doprinosi otpornosti zajednice i razvoju kulture dijaloga.

B. Obrazovanje za mir i potrebe zajednice

Najvažniji izazovi vezani za mir u lokalnoj zajednici odnose se na smanjen nivo društvenog povjerenja, građansku pasivnost i nedostatak prostora za otvoreni dijalog. Često postoji nepovjerenje prema institucijama i osjećaj među pojedincima da imaju malo stvarnog utjecaja na odluke koje utiču na njihov svakodnevni život, što dovodi do povlačenja iz javnog života i slabljenja društvene kohezije. Dodatni izazov je ograničeno razumijevanje raznolikosti i nedostatak mogućnosti za međugeneracijsku i društvenu razmjenu, posebno u manjim i ruralnim zajednicama.

Ovi izazovi najviše pogađaju mlade ljude i odrasle koji imaju manje mogućnosti za učešće u društvenim i obrazovnim aktivnostima, posebno u manjim i ruralnim zajednicama. Posebno su pogođene ranjive grupe, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, osobe nižeg socio-ekonomskog statusa i građane koji su manje povezani s lokalnim inicijativama i sektorom civilnog društva.

Obrazovanje odraslih se smatra ključnim alatom za jačanje društvene kohezije, aktivnog građanstva i kulture dijaloga unutar zajednice. Kroz neformalno i cjeloživotno učenje, odraslima se pruža prilika da razviju komunikacijske i društvene vještine, kritičko razmišljanje i razumijevanje demokratskih vrijednosti i raznolikosti. Obrazovanje odraslih može stvoriti sigurne prostore za razmjenu iskustava, međugeneracijsko učenje i zajedničko rješavanje problema oko lokalnih pitanja, služeći kao most između osnaživanja pojedinaca i otpornosti šire zajednice.

C. Kulturne, historijske i društvene dimenzije

Kulturne tradicije, lokalna baština i narativi imaju snažan potencijal za jačanje osjećaja pripadnosti i zajedništva, ali mogu doprinijeti i podjelama ako se tumače na isključiv način ili bez prostora za dijalog. Važno je posmatrati kulturnu baštinu kao živi proces i, kroz obrazovne i participativne aktivnosti, poticati kritičko promišljanje, uključivanje različitih perspektiva i otvoreni dijalog, kako bi kultura postala alat za povezivanje, a ne za isključivanje.

Kroz Udruženje Studio B, organizovane su neformalne edukativne radionice i javna okupljanja zajednice gdje su učesnici, kroz diskusije o lokalnim temama, tradicijama i svakodnevnom životu zajednice, imali priliku da istraže različite perspektive i izgrade veze. Korištenjem kreativnih i participativnih metoda, grupne diskusije, zajednički razvoj lokalnih inicijativa i kultura neformalnog učenja poslužili su kao neutralna i pristupačna polazna tačka za izgradnju povjerenja, smanjenje predrasuda i podsticanje dijaloga.

D. Raseljavanje, inkluzija i međugeneracijski aspekti

U lokalnoj zajednici, raseljene osobe su u ograničenoj mjeri uključene u obrazovne i kulturne aktivnosti, prvenstveno zbog nedostatka informacija, slabijih veza s lokalnim inicijativama i osjećaja nesigurnosti ili nepripadanja. Jezičke barijere su također česte, uz nedostatak prilagođenih aktivnosti koje odgovaraju njihovim specifičnim potrebama. S druge strane, njihovo učešće se podstiče otvorenim i neformalnim pristupima, aktivnostima koje su besplatne i dostupne, kao i ličnim kontaktom i podrškom lokalnih organizacija civilnog društva.

Saradnja između različitih generacija postoji, ali je uglavnom neformalna i nesistematska. Postoji malo strukturiranih prilika gdje se mladi, odrasli i stariji članovi zajednice namjerno okupljaju radi zajedničkog učenja ili saradnje. Kroz zajedničke radionice, volonterske akcije ili kulturne aktivnosti moguće je povezati različite generacije, smanjiti međusobne predrasude i ojačati solidarnost, čime se direktno doprinosi miru, društvenoj koheziji i otpornosti zajednice.

E. Trenutne prakse i nedostaci

Primjeri uspješnih inicijativa uključuju edukativne radionice u okviru Erasmus+ projekta „Mind over Media“, koje su doprinijele razvoju komunikacijskih vještina, kritičkog mišljenja i interkulturalne saradnje; javni događaj „The Power of Participation“, koji je potaknuo lokalne učesnike i učesnice na promišljanje o vlastitoj ulozi u zajednici; te priručnik „Empowering Praxis“, razvijen u okviru projekta „Inclusive Pathways to Peace“, koji služi kao praktičan vodič za rad s mladima i zajednicama na promociji tolerancije, uključivanja i nenasilne komunikacije.

Uočeni nedostaci uključuju: nedostatak sistematske i dugoročne podrške obrazovanju odraslih u izgradnji mira, dijalogu i aktivnom građanstvu; većinu postojećih aktivnosti koje se oslanjaju na finansiranje zasnovano na projektima, što otežava kontinuitet u manjim i ruralnim zajednicama; nedostatak praktičnih alata i obrazovnih materijala prilagođenih lokalnom kontekstu; i slabu vezu između lokalnih potreba i strateških okvira. Ovi nedostaci ukazuju na jasnu potrebu za koordiniranim regionalnim pristupima i zajedničkim obrazovnim alatima.

F. Mogućnosti za saradnju

Jača saradnja između organizacija civilnog društva, obrazovnih institucija i kulturnih aktera na lokalnom i regionalnom nivou značajno bi ojačala mirovno obrazovanje u Podunavlju. Na prekograničnom nivou, saradnja putem Erasmus+ i sličnih programa omogućava razmjenu iskustava, metoda i dobrih praksi. Mreže i partnerstva koja povezuju lokalni rad s regionalnom perspektivom su neophodna za dugoročno jačanje mira, otpornosti i društvene kohezije u regiji.

Edukatorima i liderima zajednice najhitnije su potrebne vještine u vođenju dijaloga, nenasilnoj komunikaciji i radu s raznolikim i međugeneracijskim grupama. Osim toga, nedostaju praktični edukativni materijali, primjeri dobre prakse i prilagođeni alati koji se mogu lako primijeniti u lokalnom kontekstu.

G. Digitalni alati i mapiranje

Interaktivna digitalna mapa bi bila veoma korisna, pružajući veću vidljivost postojećih inicijativa, organizacija i resursa vezanih za mirovno obrazovanje, dijalog i izgradnju zajednice, posebno na lokalnom i regionalnom nivou. Takav alat bi olakšao povezivanje između edukatora, organizacija civilnog društva i kulturnih aktera, podstakao razmjenu dobrih praksi i podržao planiranje novih aktivnosti i partnerstava. Bio bi posebno vrijedan za manje organizacije i lokalne zajednice koje često imaju ograničen pristup informacijama i mrežama.

H. Preporuke i zaključak

Za jačanje mirovnog obrazovanja za odrasle u regiji, važno je ulagati u dugoročne, lokalno utemeljene inicijative koje povezuju obrazovanje s konkretnim potrebama zajednice. Mirovno obrazovanje treba biti dostupno, praktično i usko povezano sa svakodnevnim životom građana. Također je ključno ojačati kapacitete edukatora i organizacija civilnog društva kroz kontinuiranu obuku i razvoj prilagođenih alata.

Saradnja između lokalnih i regionalnih aktera, podržana javnim politikama koje prepoznaju vrijednost neformalnog obrazovanja, može značajno doprinijeti održivom razvoju mirovnog obrazovanja.

Prioritetne teme za nove obrazovne materijale: komunikacijske vještine, nenasilna komunikacija, upravljanje sukobima i kritičko razmišljanje u kontekstu društvene polarizacije; aktivno građanstvo, demokratsko učešće, interkulturalno razumijevanje, društvena inkluzija i međugeneracijsko učenje. Materijali trebaju biti praktični, prilagođeni lokalnom kontekstu i usmjereni na stvarne životne situacije.

Poseban naglasak treba staviti na ulogu lokalnih organizacija civilnog društva u implementaciji mirovnog obrazovanja, posebno u manjim i ruralnim zajednicama gdje su one često jedini akteri koji kontinuirano rade s građanima. Važnost uključivanja građana kao aktivnih učesnika, a ne samo korisnika, također je istaknuta kada se ljudi prepoznaju kao aktivni doprinosioci, razvija se jači osjećaj odgovornosti, pripadnosti i povjerenja.

4.2 ANKETE

4.2.1 ČEŠKA REPUBLIKA
IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ANKETE

ČEŠKA REPUBLIKA

Metodologija i provedba ankete

Istraživanje u Češkoj Republici provedeno je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE, s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanim za mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog, socijalnu koheziju i uključivanje zajednice, s posebnim fokusom na Brno i okolna područja. Upitnik je distribuiran online na češkom i engleskom jeziku, a u istraživanju je učestvovalo ukupno 18 ispitanika.

Ovi nalazi nisu statistički reprezentativni za širu češku populaciju, budući da su ispitanici bili skloniji aktivnom učešću u građanskim, obrazovnim ili aktivnostima u zajednici. Stoga rezultati prvenstveno odražavaju perspektive praktičara i aktera u zajednici koji su direktno uključeni u međukulturalne, obrazovne i mirovne inicijative.

Širi društveno-politički kontekst je važan za tumačenje nalaza. Iako Češka Republika nije pogođena oružanim sukobima, posljednjih godina je doživjela značajne društvene promjene zbog dolaska ukrajinskih izbjeglica, javnih debata o migracijama, ekonomskih pritisaka i povećane izloženosti dezinformacijama. Ovi događaji su uticali na lokalnu percepciju društvene kohezije, dijaloga i inkluzije.

GLAVNI IZAZOVI

12

Nedostaci u uključivanju migranata

11

Nedostatak dijaloga

09

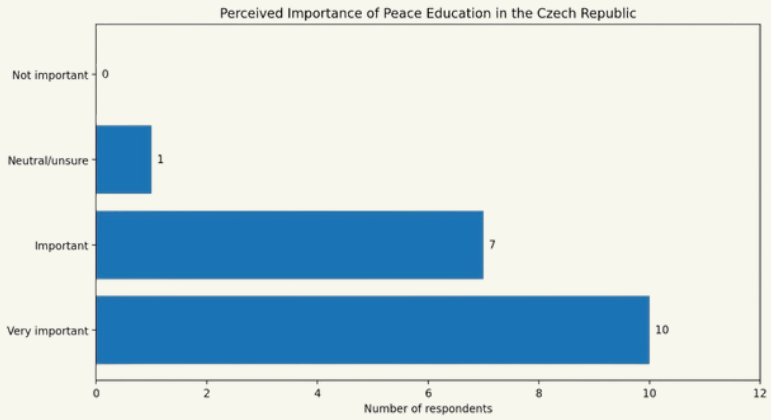
Trauma

Profil ispitanika

Grupa ispitanika uključivala je 6 edukatora za odrasle, 4 radnika u zajednici ili predstavnika nevladinih organizacija, 2 radnika s mladima, 2 studenta, 2 stručnjaka iz oblasti kulture i kreativnosti, 1 psihologa ili stručnjaka za socijalnu podršku i 1 ispitanika iz drugog profesionalnog okruženja.
Što se tiče dobi, 9 ispitanika je bilo u dobi od 18 do 29 godina, 8 u dobi od 30 do 44 godine, 1 ispitanik je bio u dobi od 45 do 59 godina, a nijedan nije bio stariji od 60 godina. Žene su predstavljale većinu ispitanika, sa 14 učesnika, dok su 4 ispitanika bila muškarci. Sveukupno, uzorkom su dominirali mlađi i odrasli srednje dobi, pri čemu je 17 od 18 ispitanika pripadalo starosnoj grupi od 18 do 44 godine.

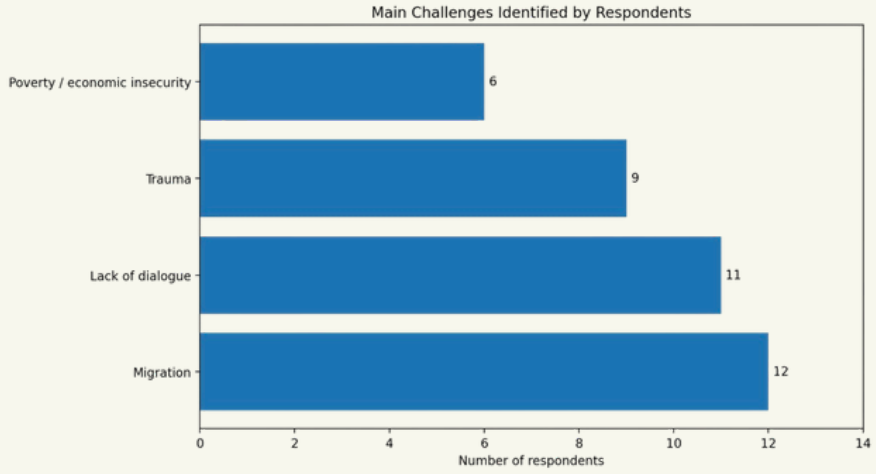
Percepcije mirovnog obrazovanja

Rezultati ankete pokazuju vrlo snažno prepoznavanje važnosti mirovnog obrazovanja. Ukupno 17 od 18 ispitanika, ili 94,4%, smatralo je mirovno obrazovanje važnim ili vrlo važnim. Preciznije, 10 ispitanika je odabralo „vrlo važno“, 7 je odabralo „važno“, a samo 1 ispitanik je ostao neutralan ili nesiguran. Nijedan ispitanik nije smatrao mirovno obrazovanje nevažnim. Ovi nalazi ukazuju na široki konsenzus da je mirovno obrazovanje veoma relevantno za stabilnost zajednice, dijalog i dugoročni društveni razvoj.

Glavni identifikovani izazovi

Ispitanici su identificirali nekoliko ključnih izazova koji utiču na zajednice i društvenu koheziju. Migracije je odabralo 12 ispitanika, nedostatak dijaloga 11, traumu 9, a siromaštvo ili ekonomsku nesigurnost 6 ispitanika. Nalazi ukazuju na to da češki kontekst manje oblikuju otvoreni sukobi, a više stalne društvene napetosti, fragmentacija i nedovoljna komunikacija između različitih grupa.

Uloga obrazovanja odraslih

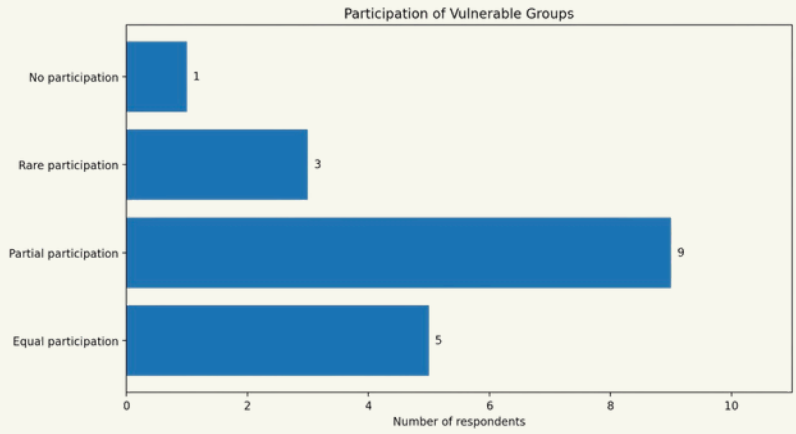
Obrazovanje odraslih se široko percipira kao važan alat za rješavanje ovih izazova. Šesnaest ispitanika se složilo da obrazovanje odraslih može doprinijeti poboljšanju komunikacije, saradnje i društvene kohezije, dok je jedan ispitanik odgovorio sa „ne“, a jedan je ostao neodlučan. Učesnici su također identificirali širok spektar aktera koji bi trebali biti uključeni u takve procese, uključujući edukatore za odrasle, radnike u zajednici, kulturne aktere, radnike s mladima, nevladine organizacije, lokalne vlasti, migrante i raseljene osobe te volontere. To ukazuje na to da se mirovno obrazovanje ne shvata kao uska obrazovna tema, već kao zajednička odgovornost koja uključuje više sektora i zainteresovanih strana.

Kulturne, interkulturalne i intergeneracijske dimenzije

Kultura je identificirana kao važna početna tačka za jačanje kohezije zajednice. Sedam ispitanika smatralo je da kulturne tradicije snažno doprinose koheziji zajednice, dok je 9 ocijenilo ovaj doprinos kao umjeren, a 2 kao nizak. Nijedan ispitanik nije odabrao „nikakav“. Ovi nalazi pokazuju da se kulturne aktivnosti široko cijene kao prostori povezivanja, iako se same po sebi ne smatraju dovoljnim za stvaranje dubljeg i održivijeg dijaloga.
Međukulturni dijalog je bio prisutan, ali ne redovno. Samo 3 ispitanika su izjavila da se takav dijalog redovno odvija, dok je 10 navelo da se dešava ponekad, 4 rijetko, a 1 nikada. Ovo ukazuje na to da međukulturni dijalog postoji, ali je i dalje neredovan, situacijski i nedovoljno strukturiran. Učešće u kulturnim ili mirovnim aktivnostima bilo je relativno uravnoteženo, pri čemu je 10 ispitanika prijavilo učešće, a 8 je navelo da nisu učestvovali u takvim aktivnostima.

Uključivanje i učešće ranjivih grupa

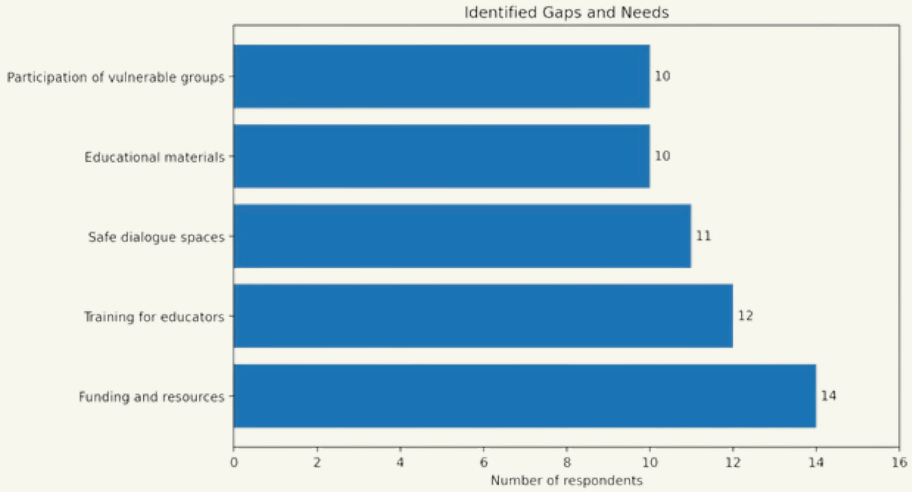
Nalazi ukazuju na djelimičnu, ali nepotpunu uključenost ranjivih grupa u aktivnosti vezane za zajednicu i mir. Pet ispitanika smatra da ove grupe podjednako učestvuju, dok je 9 opisalo učešće kao djelimično, 3 kao rijetko, a 1 je navelo da nema učešća. Prevladavanje djelimičnog učešća sugeriše da je uključivanje prisutno u principu, ali još nije u potpunosti razvijeno u praksi.
Na pitanje koje se grupe suočavaju s najvećim preprekama, ispitanici su najčešće spominjali osobe s invaliditetom, koje je odabralo 10 ispitanika, zatim migrante i nove doseljenike sa 9, osobe s niskim primanjima sa 8, starije odrasle osobe sa 6 i LGBTQ+ osobe sa 5. To ukazuje na to da su prepreke strukturne i da utiču na više grupa istovremeno, a ne da su ograničene na jednu specifičnu populaciju.

Identifikovani nedostaci i potrebe

Najznačajniji nedostaci koje su ispitanici identifikovali odnose se na infrastrukturu, podršku i uslove za izgradnju kapaciteta. Finansiranje i resurse odabralo je 14 ispitanika, obuku za edukatore 12, sigurne prostore za dijalog 11, edukativne materijale 10 i učešće ranjivih grupa 10 ispitanika. Ovi rezultati ukazuju na to da glavno ograničenje nije nedostatak interesa za mirovno obrazovanje, već nedostatak praktičnih uslova potrebnih za jaču implementaciju.

Dodatne potrebe uključivale su veću svijest i informiranost, što je odabralo 9 ispitanika, jaču saradnju između organizacija sa 8, veću podršku lokalnih vlasti sa 7, digitalne alate sa 6 i međunarodnu saradnju sa 5 ispitanika. Zajedno, ovi nalazi ističu potrebu za jačom koordinacijom, vidljivošću i institucionalnom podrškom.

Digitalni alati i mapiranje

Podrška za razvoj interaktivne digitalne mape bila je vrlo visoka. Petnaest ispitanika je odgovorilo sa „da“, 3 sa „možda“, a nijedan nije odgovorio sa „ne“, što predstavlja 83,3% jasne podrške. Ispitanici očekuju da će takav alat pružiti informacije o aktivnostima, organizacijama, kontaktnim tačkama, mogućnostima učešća, primjerima dobre prakse i mogućnostima umrežavanja. Ovo pokazuje jasnu potražnju za praktičnim digitalnim alatima koji poboljšavaju vidljivost, dostupnost i saradnju u oblasti mirovnog obrazovanja.

Opći zaključci

Rezultati češkog istraživanja pokazuju da je mirovno obrazovanje široko prepoznato kao relevantno i neophodno, ali njegova provedba i dalje je ograničena strukturnim ograničenjima. Zajednice su manje pogođene direktnim sukobima, a više fragmentacijom, slabim dijalogom i neravnomjernom inkluzijom. Kulturne i interkulturalne aktivnosti već igraju važnu ulogu, ali još uvijek nisu dovoljno sistematične da bi generirale dublji i kontinuiraniji angažman. Glavne potrebe odnose se na resurse, obuku, koordinaciju i sigurne prostore za dijalog. Nalazi također pokazuju snažnu podršku praktičnim digitalnim alatima koji mogu poboljšati pristup informacijama, ojačati umrežavanje i učiniti postojeće mogućnosti vidljivijim.

4.2.2 UKRAJINA

IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ANKETE

UKRAJINA

Metodologija i provedba ankete

Istraživanje u Ukrajini provedeno je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanim za mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog, socijalnu koheziju i uključivanje zajednice. Upitnik je primijenjen online na ukrajinskom jeziku, a ukupno je primljeno 51 validan odgovor.

Nalaze treba tumačiti u specifičnom kontekstu ruske vojne agresije velikih razmjera protiv Ukrajine. U takvom okruženju, mirovno obrazovanje se ne doživljava kao apstraktna ili čisto teorijska obrazovna tema, već kao praktičan alat za podršku društvenoj stabilnosti, pomoć zajednicama da se prilagode krizi i obnavljanje interakcije između ljudi pogođenih raseljavanjem, traumom i produženom neizvjesnošću.

Profil ispitanika

Grupa ispitanika uključivala je 16 edukatora za odrasle, 7 lidera zajednice, 6 omladinskih radnika, 6 raseljenih osoba, 4 aktera iz oblasti kulture i baštine, 1 međugeneracijskog učesnika i nekoliko ispitanika iz drugih sredina, uključujući nastavnike, psihoterapeute, aktiviste i studente.
Što se tiče dobi, 5 ispitanika je bilo u dobi od 18 do 29 godina, 21 je bio u dobi od 30 do 44 godine, 23 su bila u dobi od 45 do 59 godina, a 2 su bila u dobi od 60 ili više godina. Žene su predstavljale veliku većinu ispitanika, sa 41 učesnicom, dok je 9 ispitanika bilo muškaraca, a 1 nije dao odgovor. Dobna struktura pokazuje da je anketa prvenstveno obuhvatila perspektive odraslih u dobi od 30 do 59 godina, što je u skladu s fokusom projekta na obrazovanje odraslih i učenje u zajednici.

Percepcije mirovnog obrazovanja

Rezultati ankete pokazuju vrlo visok nivo prepoznavanja važnosti mirovnog obrazovanja. Ukupno 26 ispitanika ocijenilo ga je kao „vrlo važno“, a 21 kao „važno“, što znači da više od 90% ispitanika direktno povezuje stabilnost zajednice s obrazovnim procesima koji podržavaju dijalog, međusobno razumijevanje i saradnju. Ovi nalazi potvrđuju da se mirovno obrazovanje široko smatra neophodnim odgovorom na trenutne društvene izazove.

GLAVNI IZAZOVI

27

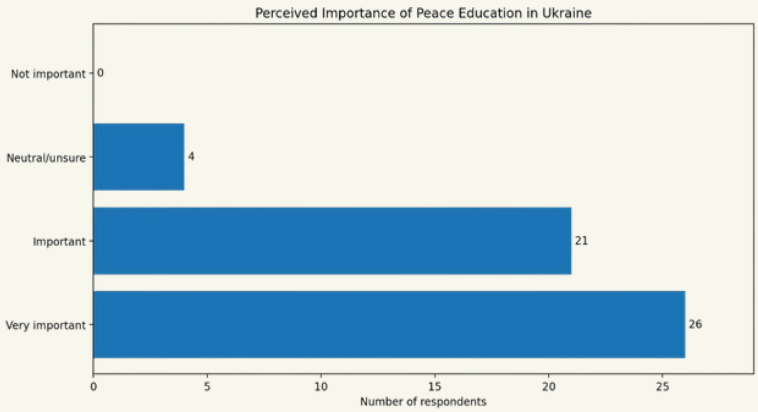
Nedostaci u uključivanju migranata

30

Nedostatak dijaloga

35

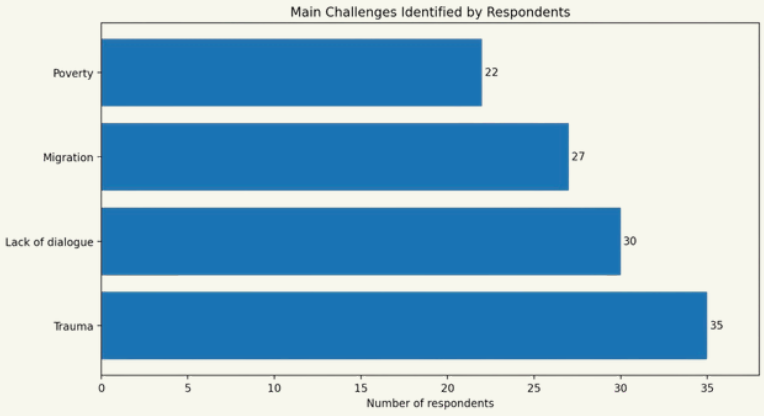
Trauma

Glavni identifikovani izazovi

Ispitanici su identificirali traumu, nedostatak dijaloga, migracije i siromaštvo kao glavne izazove koji trenutno pogađaju zajednice. Traumu je odabralo 35 ispitanika, nedostatak dijaloga 30, migracije 27, a siromaštvo 22 ispitanika.

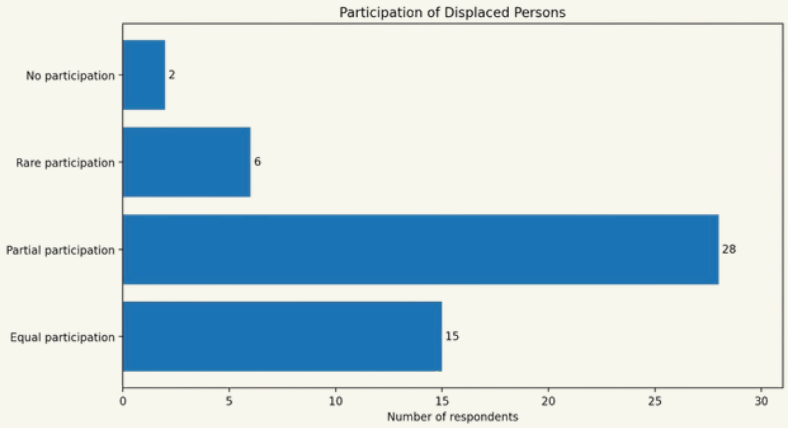
Kombinacija traumatičnih iskustava i slabog dijaloga je posebno značajna. Nalazi ukazuju na to da ključni problem nije samo odsustvo kontakta među ljudima, već nedostatak sigurnih i strukturiranih formata u kojima se složena iskustva mogu dijeliti i o njima raspravljati bez rizika od konfrontacije, isključenja ili stigmatizacije.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih je snažno prepoznato kao relevantan odgovor na ove izazove. Četrdeset pet od 51 ispitanika vjeruje da obrazovanje odraslih može pomoći u smanjenju napetosti u zajednici i rješavanju društvenih izazova, dok se samo jedan ispitanik nije složio, a pet je ostalo neodlučno.

Ispitanici su također identificirali širok raspon aktera koji bi trebali učestvovati u takvim naporima, uključujući edukatore za odrasle, kulturne radnike, radnike s mladima, vođe zajednice, organizacije civilnog društva, socijalne radnike, volontere, lokalne vlasti, raseljene osobe i međugeneracijske grupe. To ukazuje na to da se mirovno obrazovanje shvata kao kolektivni, na zajednici zasnovan proces, a ne kao uska ili specijalizirana profesionalna intervencija.

Kulturne, interkulturalne i intergeneracijske dimenzije

Kultura se široko smatra važnim faktorom u podržavanju kohezije zajednice. Dvadeset ispitanika, ili 39,2%, smatralo je da kulturne tradicije snažno doprinose koheziji zajednice, dok je 25 ispitanika, ili 49,0%, ocijenilo ovaj doprinos kao umjeren. Šest ispitanika, ili 11,8%, smatralo je doprinos malim, a nijedan ispitanik nije odabrao „nikakav“. Ovi nalazi ukazuju na to da kultura služi kao važna zajednička referentna tačka, iako je često potrebna dodatna facilitacija za dublji dijalog i razmjenu.

Međukulturni dijalog je bio prisutan, ali uglavnom ne kontinuiran. Pet ispitanika, ili 9,8%, izjavilo je da se takav dijalog odvija redovno, dok je 26 ispitanika, ili 51,0%, izjavilo da se to dešava ponekad. Osamnaest ispitanika, ili 35,3%, reklo je da se to dešava rijetko, a 2 ispitanika, ili 3,9%, reklo je da se to nikada ne dešava. Ovo ukazuje na to da interakcija postoji, ali je i dalje situacijska, a ne sistematska.

Učešće u kulturnim ili mirovnim aktivnostima također je bilo relativno neujednačeno. Dvadeset četiri ispitanika, ili 47,1%, izjavilo je da učestvuje u takvim aktivnostima, dok je 27 ispitanika, ili 52,9%, izjavilo da nije učestvovalo. Relativno visok udio neučesnika sugerira da postojeće inicijative još uvijek ne dopiru do svih segmenata zajednice.

Uključivanje i učešće ranjivih grupa

Rezultati istraživanja ukazuju na djelimično, ali nepotpuno uključivanje raseljenih osoba i drugih ranjivih grupa u život zajednice. Petnaest ispitanika, ili 29,4%, smatra da raseljene osobe učestvuju podjednako, dok je 28 ispitanika, ili 54,9%, opisalo učešće kao djelimično. Šest ispitanika, ili 11,8%, ocijenilo ga je kao rijetko, a 2 ispitanika, ili 3,9%, izjavila su da nema učešća. Prevladavanje djelimičnog učešća sugerira da se uključivanje odvija, ali je i dalje ograničeno i nedosljedno.

Međugeneracijski odnosi su ocijenjeni na slično mješoviti način. Jedan ispitanik, ili 2,0%, opisao ih je kao vrlo jake, dok ih je 25 ispitanika, ili 49,0%, smatralo dobrima. Istovremeno, 22 ispitanika, ili 43,1%, opisalo ih je kao slabe, a 3 ispitanika, ili 5,9%, kao vrlo slabe. Gotovo ravnoteža između pozitivnih i slabijih odgovora sugerira da zajednice održavaju određeni nivo stabilnosti kroz suživot, ali da je i dalje potrebna jača saradnja, povjerenje i međusobna podrška među generacijama.

Identifikovani nedostaci i potrebe

Najznačajniji nedostaci koje su ispitanici identifikovali odnose se na resurse, održivost i kapacitete za implementaciju. Finansiranje i materijalnu podršku odabralo je 41 ispitanik, ili 80,4%, obuku za edukatore 35 ispitanika, ili 68,6%, sigurne prostore za dijalog 34 ispitanika, ili 66,7%, te kvalitetne obrazovne materijale i učešće ranjivih grupa 33 ispitanika, ili 64,7%.

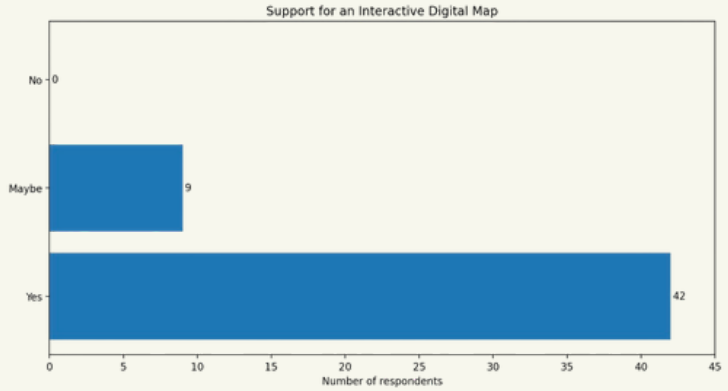
Ovi nalazi ukazuju na to da glavno ograničenje nije nedostatak konceptualnog razumijevanja mirovnog obrazovanja, već ograničena sposobnost održavanja i organiziranja smislenih aktivnosti tokom vremena. Ispitanici su također identificirali niz dodatnih potreba, uključujući jaču saradnju između organizacija, koju je odabralo 26 ispitanika, ili 51,0%, veću podršku lokalnih vlasti sa 25 ispitanika, ili 49,0%, digitalne alate sa 24 ispitanika, ili 47,1%, podizanje javne svijesti sa 21 ispitanikom, ili 41,2%, i međunarodnu saradnju sa 14 ispitanika, ili 27,5%.

Što se tiče kapaciteta edukatora, ispitanici su najčešće isticali potrebu za vještinama vezanim za vođenje dijaloga, komunikaciju osjetljivu na konflikt, aktivno slušanje, medijaciju, medijsku pismenost, interkulturalnu kompetenciju i primjenu principa ljudskih prava. Ovo potvrđuje da mirovno obrazovanje u Ukrajini zahtijeva i praktične alate i snažnu metodološku podršku.

Digitalni alati i mapiranje

Podrška za razvoj interaktivne digitalne mape bila je vrlo jaka. Četrdeset dva ispitanika, ili 82,4%, odgovorilo je sa „da“, dok je 9 ispitanika, ili 17,6%, odgovorilo sa „možda“. Nijedan ispitanik nije odbacio ideju. Ovo pokazuje jasnu potražnju za praktičnim digitalnim alatima koji mogu učiniti mogućnosti i resurse vidljivijim i dostupnijim.

Ispitanici očekuju da mapa sadrži informacije o najboljim praksama, specifičnim mogućnostima za učešće, kontakt podatke, obrazovne resurse i mogućnosti za lokalnu i međunarodnu saradnju. Takav alat se stoga smatra praktičnim mehanizmom za jačanje pristupa, koordinacije i umrežavanja.

Opći zaključci

Rezultati istraživanja iz Ukrajine pokazuju da je mirovno obrazovanje široko prepoznato kao neophodno i veoma relevantno u trenutnom društvenom kontekstu, ali njegova praktična primjena ostaje ograničena ograničenim resursima, nedovoljnom koordinacijom i nedostatkom jasnih i pristupačnih formata za angažman. Zajednicama ne nedostaje spremnosti za učešće; naprotiv, nedostaju im strukturirane ulazne tačke, praktični alati i održivi mehanizmi podrške.
Nalazi ukazuju na to da bi se WP3 trebao fokusirati na to da mirovno obrazovanje učini razumljivijim, vidljivijim i primjenjivijim u svakodnevnom životu zajednice. Istovremeno, WP4 bi trebao dati prioritet metodološkim resursima koji pružaju detaljne smjernice za moderiranje diskusija, organiziranje grupnih aktivnosti i uključivanje različitih učesnika na načine osjetljive na konflikt i inkluziju.

4.2.3 NJEMAČKA

IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ANKETE

NJEMAČKA

Metodologija i provedba ankete

Istraživanje u Njemačkoj provedeno je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanim za mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog, socijalnu koheziju i uključivanje zajednice. Upitnik je primijenjen online na njemačkom i engleskom jeziku, a primljeno je ukupno 27 validnih odgovora.
Rezultate ne treba tumačiti kao reprezentativne za opću populaciju. Umjesto toga, oni odražavaju perspektive aktivnih praktičara, učesnika u zajednici i pojedinaca koji su već uključeni u obrazovne, kulturne, društvene ili inicijative zasnovane na zajednici. Kao takvi, nalazi pružaju uvid u to kako mirovno obrazovanje shvataju i doživljavaju akteri direktno uključeni u rad u zajednici u Njemačkoj.

Profil ispitanika

Grupu ispitanika činilo je 12 edukatora za odrasle, 9 kulturnih aktera, 6 omladinskih radnika, 3 raseljene osobe, 3 međugeneracijska učesnika, 1 lider zajednice i 3 ispitanika iz drugih sredina. Budući da su se ispitanici mogli identificirati s više od jedne kategorije, distribucija uključuje odgovore s više kodova.

Što se tiče dobi, 2 ispitanika su bila u dobi od 18 do 29 godina, 13 u dobi od 30 do 44 godine, 11 u dobi od 45 do 59 godina, a 1 ispitanik je imao 60 ili više godina. To ukazuje na to da je anketa prvenstveno obuhvatila perspektive odraslih osoba srednje dobi, a uključila je i mlađe i starije učesnike. Profil je u skladu s fokusom ankete na obrazovanje odraslih, kulturni rad i angažman zajednice.

Što se tiče samoprocjene angažmana u mirovnim ili aktivnostima vezanim za zajednicu, 6 ispitanika je opisalo svoj angažman kao visok, 15 kao srednji, 5 kao nizak, a 1 je prijavio nikakav angažman. Sveukupno, grupa ispitanika se stoga može okarakterizirati kao umjereno do visoko angažovana u pitanjima vezanim za mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog i društvenu koheziju.

Percepcije mirovnog obrazovanja

Rezultati ankete pokazuju široko prepoznavanje važnosti mirovnog obrazovanja. Petnaest ispitanika ocijenilo ga je kao „važno“, 10 kao „vrlo važno“ i 2 kao „donekle važno“. Nijedan ispitanik nije naveo da mirovno obrazovanje nije važno. Ovi nalazi pokazuju jasan konsenzus da je mirovno obrazovanje neophodno i relevantno u njemačkom kontekstu, posebno kao sredstvo jačanja dijaloga, inkluzije, otpornosti zajednice i konstruktivnih odgovora na društvene promjene.

GLAVNI IZAZOVI

22

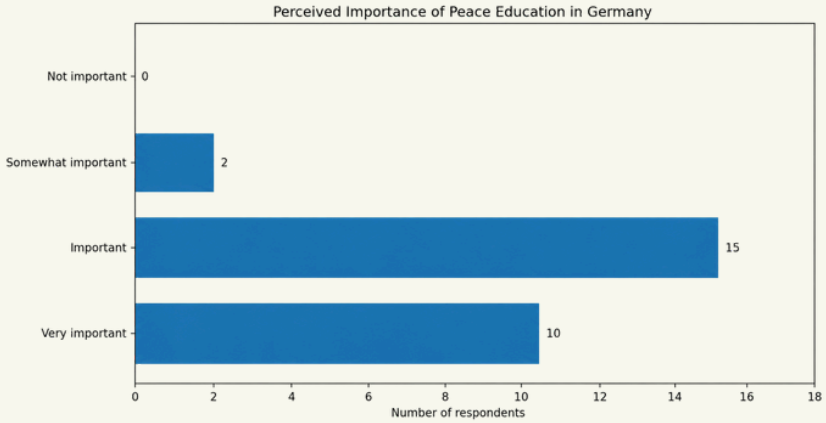
Nedostaci u uključivanju migranata

13

Nedostatak dijaloga

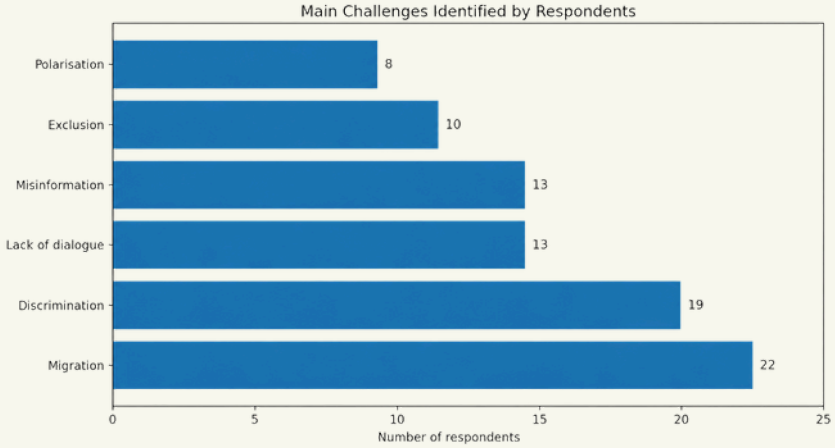
19

Diskriminacija

Glavni identifikovani izazovi

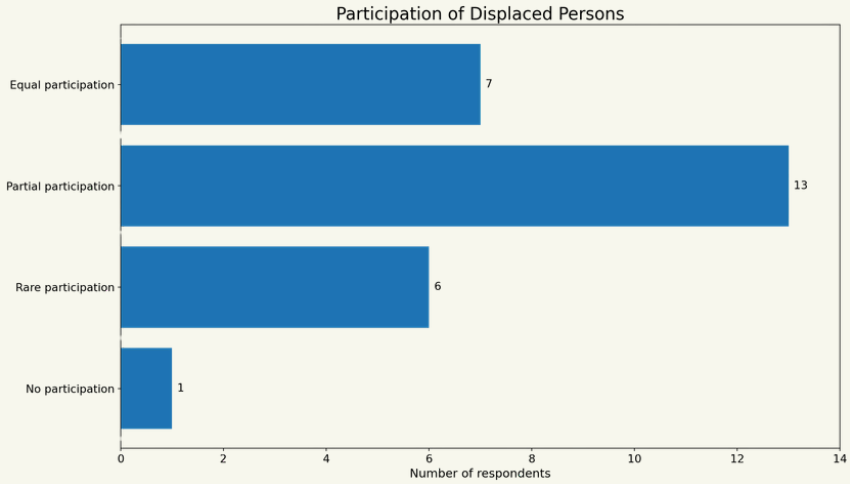
Ispitanici su kao glavne izazove koji pogađaju zajednice naveli migracije, diskriminaciju, nedostatak dijaloga, dezinformacije, isključenost i polarizaciju. Migracije su odabrala 22 ispitanika, a diskriminaciju 19. Nedostatak dijaloga i dezinformacije odabralo je po 13 ispitanika, zatim isključenost sa 10 i polarizaciju sa 8. Traumu je odabralo 5 ispitanika, siromaštvo sa 4, a ostale izazove sa 2 ispitanika.

Ovi odgovori ukazuju na društvene tenzije oblikovane dinamikom migracija, nejednakim tretmanom, fragmentiranom komunikacijom i konkurentnim informacijskim okruženjima. Snažna veza između migracija, diskriminacije, ograničenog dijaloga i dezinformacija ukazuje na potrebu za olakšanim i inkluzivnim formatima koji omogućavaju zajednicama da sigurno razgovaraju o razlikama, osporavaju stereotipe i na konstruktivan način se snalaze u sukobljenim narativima.

Uloga obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih je snažno prepoznato kao relevantan mehanizam za rješavanje izazova povezanih s mirom. Dvadeset četiri ispitanika složila su se da obrazovanje odraslih može pomoći u smanjenju ovih izazova, dok 3 nisu bila sigurna.
Istraživanje je također identificiralo širok raspon aktera koji bi trebali biti uključeni u procese mirovnog obrazovanja. Omladinski radnici su najčešće odabrani, od strane 19 ispitanika, a slijede ih edukatori za odrasle sa 16. Nevladine organizacije koje rade na miru i inkluziji i edukatori u centrima za učenje odraslih odabrani su od strane 14 ispitanika. Raseljene osobe ili nove doseljene osobe i socijalni radnici odabrani su od strane 13 ispitanika, dok je volontere aktivne u međukulturalnim ili mirovnim inicijativama odabralo 12 ispitanika. Kulturne aktere odabralo je 11 ispitanika, lokalne vlasti 10, međugeneracijske grupe 9, a lokalne vođe zajednica 7. Ova distribucija ukazuje na to da se mirovno obrazovanje shvata kao zajednički proces zajednice koji uključuje formalno i neformalno obrazovanje, civilno društvo, javne institucije i lokalne zajednice.

Kulturne, interkulturalne i intergeneracijske dimenzije

Kulturne tradicije su generalno smatrane pozitivnim doprinosom koheziji zajednice. Jedanaest ispitanika je ocijenilo ovaj doprinos kao snažan, 14 kao umjeren, a 2 kao blagi. Nijedan ispitanik nije naveo da kultura ne doprinosi. Ovi nalazi ukazuju na to da se kultura doživljava kao važan prostor za povezivanje, zajedničko iskustvo i identitet, iako kulturne aktivnosti ne dovode automatski do dubljeg dijaloga bez inkluzivnog dizajna i odgovarajućeg moderiranja.

Međukulturni dijalog je bio prisutan, iako ne u potpunosti dosljedan. Devet ispitanika je izjavilo da se redovno odvija, 13 da se ponekad dešava, 4 da se rijetko dešava, a 1 da se nikada ne dešava. To ukazuje na to da mogućnosti za međukulturnu razmjenu postoje, ali da su i dalje neravnomjerne i da zahtijevaju stabilnije, kontinuiranije i pristupačnije formate.
Učešće u mirovnim aktivnostima zasnovanim na kulturi ili baštini bilo je relativno uobičajeno, pri čemu je 18 ispitanika izjavilo da su učestvovali u takvim aktivnostima, a 9 da nisu. Odnosi među generacijama također su općenito pozitivno ocijenjeni. Osamnaest ispitanika opisalo je međugeneracijske odnose kao dobre, 5 kao vrlo jake, 3 kao slabe, a 1 kao vrlo slabe. Iako ovo ukazuje na općenito povoljnu međugeneracijsku klimu, strukturirani formati koji transformiraju suživot u aktivnu saradnju i međusobno učenje pružili bi dodatnu vrijednost.

Uključivanje i učešće ranjivih grupa

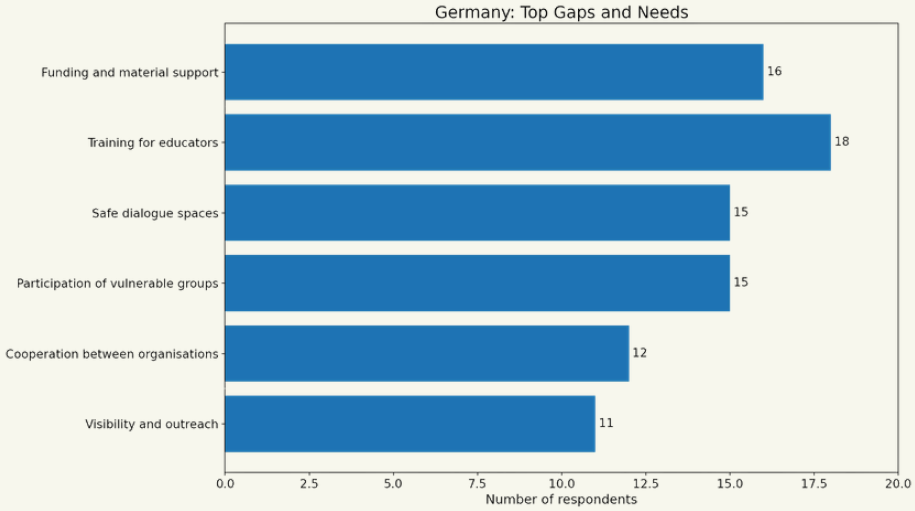
Rezultati ankete ukazuju na djelimičnu, ali neravnomjernu uključenost raseljenih osoba i drugih ranjivih grupa. Na pitanje o učešću raseljenih osoba u aktivnostima zajednice i obrazovanju, 7 ispitanika ga je opisalo kao podjednako, 13 kao djelimično, 6 kao rijetko, a 1 je naveo da nema učešća. To ukazuje na to da se uključivanje odvija, ali da je i dalje nepotpuno i u velikoj mjeri zavisi od lokalnog konteksta, dostupne podrške i pristupačnosti aktivnosti.

Inkluzivnost zajednice je također procijenjena na mješoviti način. Deset ispitanika je opisalo svoje zajednice kao uglavnom inkluzivne, 10 kao djelimično inkluzivne, 3 kao potpuno inkluzivne i 4 kao rijetko inkluzivne. Nijedan ispitanik nije opisao svoju zajednicu kao potpuno neinkluzivnu. Nalazi pokazuju da je inkluzija prisutna do određene mjere, ali još uvijek nije sistematična ili podjednako dostupna svim grupama.

Na pitanje koje se grupe suočavaju s najvećim preprekama za učešće, ispitanici su najčešće spominjali migrante, koje je odabralo 22 ispitanika, a zatim raseljene osobe i novopridošle osobe sa 15. Odrasle osobe s niskim primanjima ili nezaposlene osobe odabralo je 13 ispitanika, a žene koje se suočavaju sa socijalnim preprekama 12. Etničke manjine odabralo je 10 ispitanika, osobe s invaliditetom 8, starije odrasle osobe 6, LGBTQ+ osobe 5 i stanovnike ruralnih područja 4. Ovi nalazi pokazuju da su prepreke za učešće višedimenzionalne i često utiču na nekoliko grupa istovremeno.

Identifikovani nedostaci i potrebe

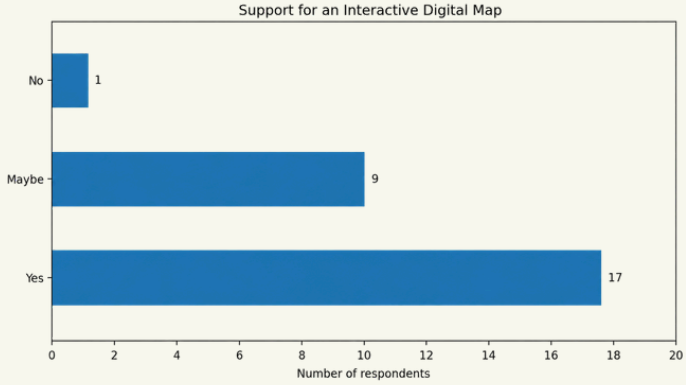
Najznačajniji nedostaci koje su ispitanici identificirali odnose se na kapacitete edukatora, finansiranje, pristupačne prostore za dijalog, učešće i koordinaciju. Obuku za edukatore odabralo je 18 ispitanika, a zatim slijede finansiranje i materijalna podrška sa 16 ispitanika. Sigurne prostore u zajednici za dijalog i učešće ranjivih grupa odabralo je po 15 ispitanika. Saradnju između organizacija odabralo je 12 ispitanika, dok je podizanje javne svijesti i informiranje odabralo 11 ispitanika.
Kvalitetne obrazovne materijale, digitalne alate i resurse te podršku lokalnih vlasti odabralo je po 8 ispitanika, dok je međunarodnu saradnju odabralo 7. Ovi nalazi ukazuju na to da glavna prepreka nije nedostatak interesa za mirovno obrazovanje, već nedovoljna infrastruktura, ograničena koordinacija, neadekvatna stručna podrška i projektna priroda mnogih aktivnosti. Inicijative često zavise od privremenog finansiranja i individualne posvećenosti, a ne od stabilnih i održivih struktura.

U otvorenim odgovorima, učesnici su posebno naglasili empatiju, interkulturalnu kompetenciju, komunikacijske i posredničke vještine, rješavanje konflikata, kritičko razmišljanje, aktivno slušanje, izgradnju odnosa i sposobnost stvaranja inkluzivnog okruženja za učenje. Ispitanici su također istakli potrebu za kulturnom osjetljivošću, tolerancijom prema različitim perspektivama, nediskriminatornom nastavom i praktičnim metodama koje povezuju mirovno obrazovanje sa stvarnim životnim situacijama. Ovo potvrđuje da mirovno obrazovanje u Njemačkoj zahtijeva i tematsko znanje i snažne interpersonalne, pedagoške i procesno orijentisane kompetencije.

Digitalni alati i mapiranje

Podrška za razvoj interaktivne digitalne mape bila je generalno pozitivna. Sedamnaest ispitanika je odgovorilo sa „da“, 9 sa „možda“, a 1 ispitanik sa „ne“. Ovo pokazuje snažnu otvorenost prema praktičnom digitalnom alatu koji bi mogao poboljšati vidljivost, dostupnost i koordinaciju mogućnosti mirovnog obrazovanja.

Ispitanici su očekivali da će mapa pružiti praktične i redovno ažurirane informacije, uključujući kontakt podatke, opise inicijativa, ciljne grupe, mogućnosti učešća, predstojeće aktivnosti, obrazovne resurse i primjere dobre prakse. Također su istakli vrijednost višejezične i pristupačne prezentacije, tematskih i geografskih filtera, mogućnosti umrežavanja i informacija o potencijalnim partnerima za saradnju. Mapa se stoga ne shvata samo kao informativni alat, već i kao mehanizam za koordinaciju, učešće i saradnju.

Implikacije za WP3 i WP4

Nalazi ukazuju na to da bi se WP3 trebao fokusirati na to da mirovno obrazovanje bude vidljivo, konkretno i razumljivo u svakodnevnom životu zajednice. Posebnu pažnju treba posvetiti migracijama, diskriminaciji, dezinformacijama, ograničenom dijalogu i preprekama s kojima se suočavaju novi doseljeni i druge ranjive grupe. Sadržaj bi trebao koristiti prepoznatljive situacije i praktične primjere koji pokazuju kako mirovno obrazovanje može podržati konstruktivnu komunikaciju, inkluziju i otpornost zajednice.

Istovremeno, WP4 treba dati prioritet operativnim i korisnički prilagođenim resursima, uključujući detaljne smjernice za vođenje, prilagodljive vježbe, metode dijaloga, alate za rješavanje sukoba i materijale spremne za upotrebu za edukatore odraslih, omladinske radnike, kulturne aktere, socijalne radnike, volontere i lokalne koordinatore. Posebna pažnja treba se posvetiti interkulturalnoj kompetenciji, empatiji, kritičkom mišljenju, inkluzivnom učešću i stvaranju sigurnih prostora za dijalog.

4.2.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ANKETE

BOSNA I HERCEGOVINA

Metodologija i provedba ankete

Istraživanje u Bosni i Hercegovini provedeno je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE - Učenje mira kroz kulturu putem dunavske kulturne razmjene s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanim za mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog, društvenu koheziju i uključivanje zajednice.

Anketa je dopunila kvalitativne metode istraživanja, uključujući intervjue i fokus grupe, te pružila kvantitativni uvid u trenutne izazove i mogućnosti vezane za mirovno obrazovanje u lokalnom kontekstu. Upitnik je primijenjen online i na lokalnom jeziku kako bi se osigurala dostupnost ispitanicima iz različitih sredina. Ukupno je primljeno 21 validan odgovor.
Nalazi nisu namijenjeni pružanju statistički reprezentativne slike šire populacije. Učešće je bilo dobrovoljno i online, što znači da su ispitanici vjerovatnije bili pojedinci koji su već povezani s obrazovanjem, radom s mladima, civilnim društvom ili aktivnostima vezanim za zajednicu. Rezultate stoga treba tumačiti kao odraz perspektiva aktivnih praktičara i angažovanih aktera zajednice, a ne šire javnosti.

Kontekst Bosne i Hercegovine je posebno relevantan za tumačenje nalaza. Mirovno obrazovanje oblikovano je naslijeđem rata, dugoročnim društvenim i političkim podjelama, fragmentiranim javnim narativima i kontinuiranim izazovima vezanim za isključenost, nepovjerenje i slab dijalog među zajednicama. U ovom kontekstu, mirovno obrazovanje se shvata ne samo kao formalna obrazovna tema, već i kao praktičan pristup jačanju suživota, učešća i komunikacije u svakodnevnom životu zajednice.

GLAVNI IZAZOVI

15

Socijalna isključenost

12

Nedostatak dijaloga

13

Diskriminacija

Profil ispitanika

Istraživanje je obuhvatilo ispitanike iz različitih profesionalnih i društvenih sredina povezanih s mirovnim, obrazovnim i radom u zajednici. Uzorak je bio snažno orijentisan na praksu, s posebno vidljivim prisustvom omladinskih radnika i edukatora, a uključivao je i perspektive raseljenih osoba, kulturnih aktera i lokalnih institucionalnih predstavnika.

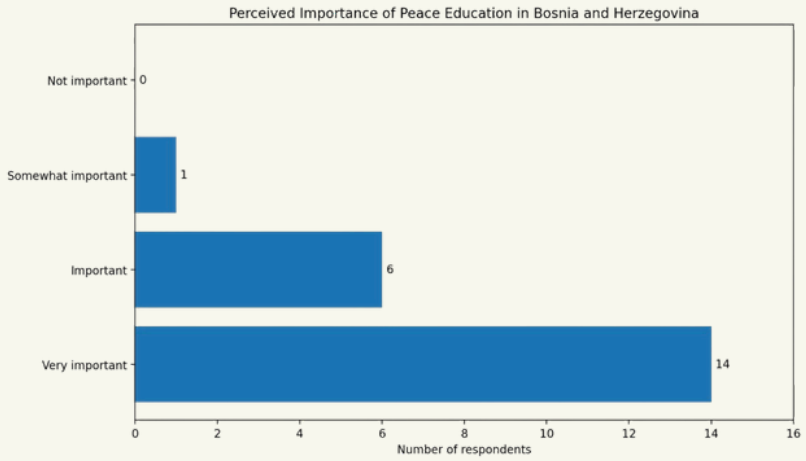
Među ispitanicima je bilo 8 omladinskih radnika, 4 edukatora za odrasle, 2 ispitanika koji su se identificirali i kao edukatori za odrasle i kao omladinski radnici, 3 raseljene osobe, 1 nastavnik srednje škole, 1 predstavnik lokalne vlasti, 1 ispitanik koji se identificirao kao edukator za odrasle, raseljena osoba i omladinski radnik, te 1 radnik u kulturnom sektoru.

Što se tiče dobi, 8 ispitanika je bilo u dobi od 18 do 29 godina, 11 u dobi od 30 do 44 godine, a 2 u dobi od 45 do 59 godina. Nijedan ispitanik nije imao 60 ili više godina. Stoga je najveći udio pripadao starosnoj skupini od 30 do 44 godine, a slijede mlađi odrasli u dobi od 18 do 29 godina, što ukazuje na to da anketa prvenstveno odražava perspektive aktivnih stručnjaka i stručnjakinja radne dobi te učesnika i učesnica iz lokalnih zajednica.

Što se tiče samoprocjene angažmana u mirovnim i aktivnostima vezanim za zajednicu, 4 ispitanika su opisala svoj angažman kao visok, 12 kao srednji, 3 kao nizak, a 2 kao nikakav. To ukazuje na to da je anketa obuhvatila ne samo visoko specijalizirane mirovne aktere, već i pojedince koji su uključeni u život zajednice u širem smislu.

Percepcije mirovnog obrazovanja

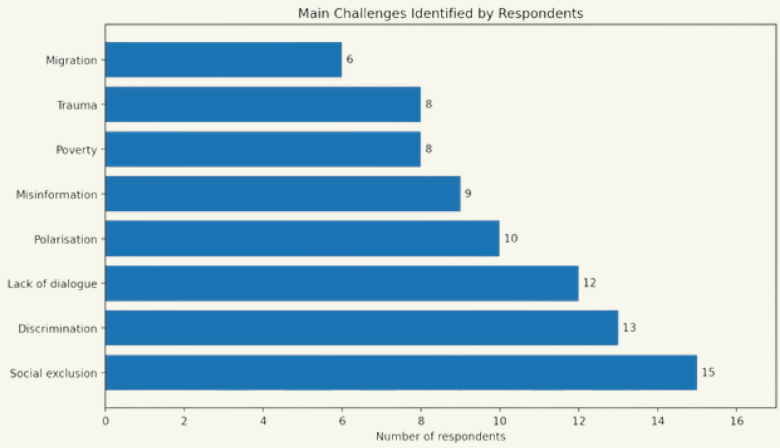
Rezultati ankete pokazuju vrlo snažno prepoznavanje važnosti mirovnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Četrnaest ispitanika smatralo ga je „vrlo važnim“, 6 ga je ocijenilo kao „važno“, a 1 ga je opisao kao „donekle važno“. Nijedan ispitanik nije naveo da mirovno obrazovanje nije važno. To znači da 20 od 21 ispitanika smatra mirovno obrazovanje važnim ili vrlo važnim.

Ovaj snažan konsenzus odražava kontinuiranu relevantnost dijaloga, suživota i inkluzije u bosanskohercegovačkom kontekstu. Također sugerira da se mirovno obrazovanje ne doživljava kao apstraktan koncept, već kao neophodan odgovor na konkretne društvene realnosti.

Glavni identifikovani izazovi

Ispitanici su identificirali niz glavnih izazova povezanih s mirom koji pogađaju njihove zajednice. Socijalnu isključenost odabralo je 15 ispitanika, diskriminaciju 13, nedostatak dijaloga 12, polarizaciju 10, dezinformacije 9, a siromaštvo i traumu po 8 ispitanika. Migracije je odabralo 6 ispitanika.

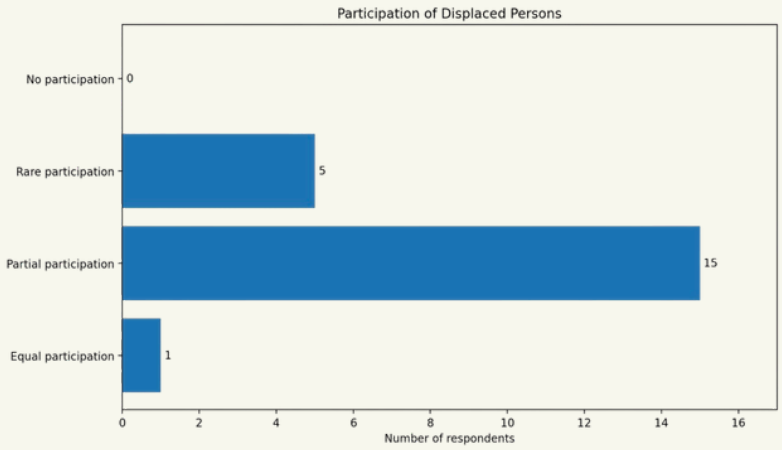

Obrazac odgovora ne ukazuje na otvoreni sukob, već na hroničnu društvenu fragmentaciju. Najvidljiviji izazovi povezani su s isključenošću, diskriminacijom, slabim dijalogom i polariziranim javnim prostorom. Ovo je posebno relevantno u Bosni i Hercegovini, gdje se podjele često održavaju kroz odvojene društvene, obrazovne i političke realnosti, a ne kroz direktnu konfrontaciju.

Kombinacija socijalne isključenosti, nedostatka dijaloga i polarizacije ukazuje na to da je mirovno obrazovanje potrebno ne samo za sprječavanje sukoba, već i za obnovu komunikacije, povjerenja i međusobnog razumijevanja u svakodnevnom životu.

Uloga obrazovanja odraslih

Ispitanici su izrazili snažno uvjerenje da obrazovanje može pomoći u smanjenju izazova povezanih s mirom. Dvadeset ispitanika je odgovorilo sa „da“, jedan ispitanik nije bio siguran, a nijedan nije odgovorio sa „ne“. Ovaj rezultat pokazuje gotovo potpuni konsenzus da obrazovanje odraslih i obrazovanje u zajednici mogu igrati značajnu ulogu u jačanju dijaloga, inkluzije i otpornosti. Na pitanje koje grupe bi trebale biti najviše uključene u mirovno obrazovanje, ispitanici su najčešće spominjali predstavnike lokalnih vlasti, koje je odabralo 17 ispitanika, zatim edukatore i nevladine organizacije koje rade na miru i inkluziji, sa po 16 ispitanika. Omladinske radnike odabralo je 13 ispitanika, radnike u kulturnom sektoru 12, međugeneracijske grupe 10, socijalne radnike 8, a raseljene osobe i edukatore u centrima za obrazovanje odraslih odabralo je po 7 ispitanika. Volontere aktivne u interkulturalnim ili mirovnim inicijativama odabrala su 4 ispitanika.

Ovi odgovori pokazuju da se mirovno obrazovanje u Bosni i Hercegovini jasno ne shvata samo kao odgovornost škola, već kao zajednički društveni proces koji uključuje civilno društvo, institucije, kulturne aktere i lokalne zajednice. Posebno je značajan snažan naglasak na lokalnim vlastima, što sugeriše da ispitanici mirovno obrazovanje vide kao nešto što zahtijeva institucionalno priznanje i javnu podršku, a ne samo djelovanje nevladinih organizacija zasnovano na projektima.

Kulturne, interkulturalne i intergeneracijske dimenzije

Kultura i tradicija su generalno smatrane pozitivnim doprinosom koheziji zajednice. Dvanaest ispitanika je ocijenilo ovaj doprinos kao umjeren, 6 kao snažan, a 3 kao blagi. Nijedan ispitanik nije naveo da kultura ne doprinosi. Ovi nalazi ukazuju na to da se kultura smatra korisnim resursom za jačanje jedinstva zajednice, ali sama po sebi nedovoljnom za prevazilaženje dubljih podjela.

Međukulturni dijalog je bio prisutan, iako ne dosljedno. Tri ispitanika su izjavila da se redovno odvija, 12 da se dešava ponekad, a 6 da se dešava rijetko.

Nijedan ispitanik nije odabrao „nikada“. Ovo ukazuje na to da međukulturni dijalog postoji, ali je i dalje neredovan, a ne sistematičan. U praksi, ovo sugeriše da različite grupe mogu dijeliti isti zajednički prostor bez nužnog učešća u kontinuiranoj ili smislenoj razmjeni.

Učešće u mirovnim aktivnostima zasnovanim na kulturi ili nasljeđu bilo je relativno visoko. Osamnaest ispitanika je izjavilo da su učestvovali u takvim aktivnostima, dok su 3 izjavila da nisu. Ovo je jedan od snažnijih nalaza u anketi, koji sugerira da su kulturni i na nasljeđu zasnovani formati već prisutni i priznati u Bosni i Hercegovini. Također potvrđuje da kultura može poslužiti kao efikasna početna tačka za mirovno obrazovanje.

Međutim, međugeneracijski odnosi su kritičnije ocijenjeni. Sedam ispitanika ih je opisalo kao dobre, dok ih je 14 ocijenilo kao slabe. Ovo je posebno značajan nalaz, jer ukazuje na nedostatak strukturiranih prilika za razmjenu između generacija. U društvu u kojem različite generacije nose vrlo različita iskustva rata, tranzicije i društvenih promjena, ovo ukazuje na važnu propuštenu priliku za mirovno obrazovanje.

Uključivanje i učešće ranjivih grupa

Rezultati ankete ukazuju na djelimičnu, ali neravnomjernu uključenost ranjivih grupa. Na pitanje da li raseljene osobe podjednako učestvuju u obrazovnim i društvenim aktivnostima, samo je 1 ispitanik odgovorio sa „da“, dok je 15 opisalo učešće kao djelimično, a 5 kao rijetko. Nijedan ispitanik nije odabrao „ne“. Dominantni odgovor je stoga jasno djelimično učešće, što ukazuje na to da su raseljene osobe prisutne, ali nisu u potpunosti uključene pod jednakim uslovima.

U kontekstu Bosne i Hercegovine, ovo je posebno relevantno s obzirom na dugoročno nasljeđe internog raseljavanja i šire pitanje pripadnosti, povjerenja i nejednakog pristupa mogućnostima.

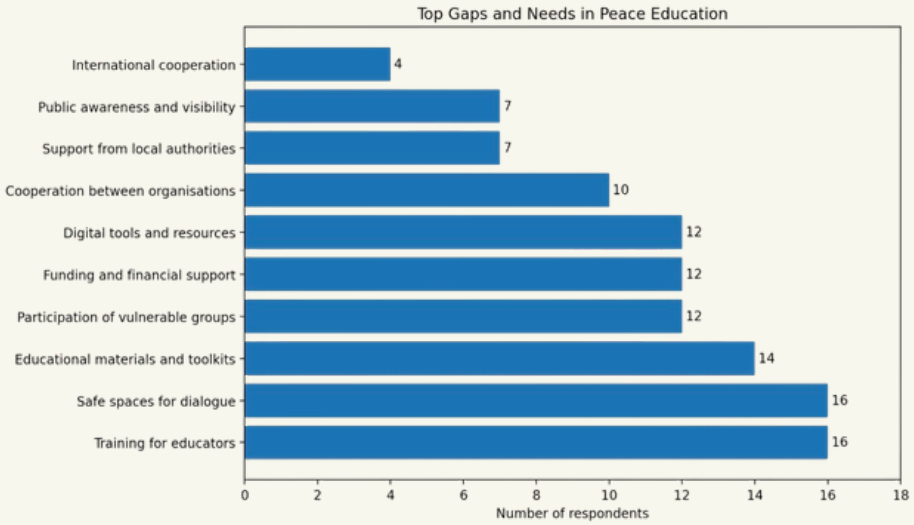
Ispitanici su također dali mješovitu procjenu o tome koliko su njihove zajednice ili okruženja za učenje inkluzivna prema ranjivim grupama. Sedam ih je opisalo kao uglavnom inkluzivna, 7 kao djelimično inkluzivna, a 7 kao vrlo malo inkluzivna. Nijedan ispitanik nije odabrao „potpuno inkluzivno“ ili „nimalo inkluzivno“. Ovi odgovori pokazuju da se inkluzija doživljava kao nedosljedna i nepotpuna. Otvorenost možda postoji u principu, ali još nije pretočena u stabilnu i pouzdanu praksu.

Na pitanje koje se grupe suočavaju s najvećim preprekama za učešće, ispitanici su najčešće spominjali etničke manjine, koje je odabralo 15 ispitanika, zatim osobe s invaliditetom sa 14, migranti i LGBTQ+ osobe sa po 12, stanovnici ruralnih područja i raseljene osobe sa po 10, žene koje se suočavaju sa socijalnim preprekama sa 6, odrasle osobe s niskim primanjima ili nezaposlene osobe sa 6 i starije odrasle osobe sa 4 ispitanika.

Ova distribucija je posebno otkrivajuća. Istaknutost etničkih manjina odražava kontinuiranu osjetljivost identiteta i pripadnosti u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, veliki broj spominjanja osoba s invaliditetom, LGBTQ+ osoba, migranata i stanovnika ruralnih područja pokazuje da isključenost nije ograničena na jednu kategoriju, već je strukturna i višeslojna.

Identifikovani nedostaci i potrebe

Ispitanicima je postavljeno pitanje šta nedostaje u trenutnim mogućnostima mirovnog obrazovanja. Najčešće navođeni nedostaci bili su obuka za edukatore i sigurni prostori u zajednici za dijalog, oboje je odabralo 16 ispitanika, zatim kvalitetni obrazovni materijali i alati sa 14, učešće ranjivih grupa sa 12, finansiranje i finansijska podrška sa 12, digitalni alati i resursi sa 12, saradnja između organizacija sa 10, te podrška lokalnih vlasti i javna svijest ili vidljivost sa po 7 ispitanika. Međunarodnu saradnju odabrala su 4 ispitanika.

Ovi nalazi pokazuju da glavni problem nije nedostatak interesa za mirovno obrazovanje, već nedostatak infrastrukture i podrške. Ispitanici jasno ističu potrebu za bolje obučenim facilitatorima, praktičnijim materijalima, stabilnijim i sigurnijim prostorima za učenje i jačim mehanizmima za inkluziju.

Ovo je u velikoj mjeri u skladu s lokalnom stvarnošću u Bosni i Hercegovini, gdje mnoge mirovne inicijative još uvijek zavise od privremenih projektnih okvira, a ne od trajnih sistema podrške.

U otvorenim odgovorima, ispitanici su najčešće spominjali empatiju i razumijevanje drugih, olakšavanje i moderiranje dijaloga, rješavanje sukoba i mirnu komunikaciju, razumijevanje lokalnog konteksta, interkulturalno učenje i sposobnost stvaranja sigurnog i inkluzivnog okruženja za učenje. Ovi odgovori pokazuju da se od edukatora očekuje da djeluju prvenstveno kao posrednici u odnosima i dijalogu, a ne samo kao prenosioci sadržaja.

Značaj dobrih praksi

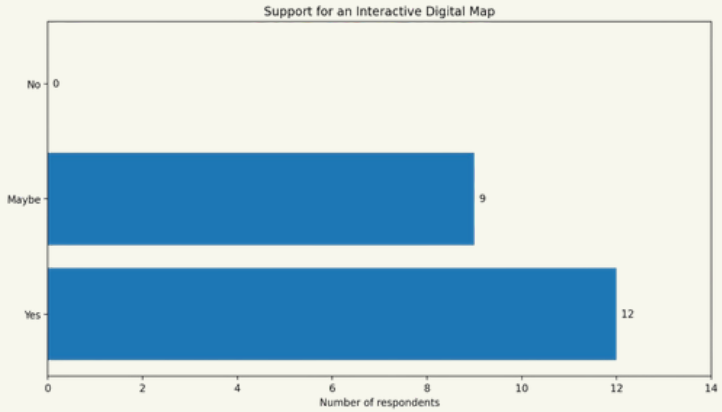
Samo mali broj ispitanika je eksplicitno naveo dobre prakse koje bi trebalo promovirati na međunarodnom nivou. Većina je odgovorila negativno, dok je samo nekoliko njih navelo primjere kao što su međunarodne razmjene, interkulturalni dijalog i javni događaji i kampanje.

Ovo vjerovatno manje ukazuje na nedostatak dobre prakse, a više na problem vidljivosti. Inicijative mogu postojati, ali nisu dovoljno dokumentirane, dijeljene ili priznate izvan svojih neposrednih krugova. Ovaj nalaz pojačava potrebu za jačom diseminacijom, mapiranjem i razmjenom postojećih pristupa.

Digitalni alati i mapiranje

Podrška razvoju interaktivne digitalne mape bila je generalno pozitivna. Dvanaest ispitanika je odgovorilo sa „da“, dok je 9 odgovorilo sa „možda“. Nijedan ispitanik nije odbacio ideju. Odsustvo negativnih odgovora ukazuje na široku otvorenost prema takvom alatu, dok relativno veliki broj odgovora „možda“ sugeriše da će njegova korisnost zavisiti od toga da li sadrži praktične i pristupačne informacije.

Na pitanje šta bi očekivali od takve mape, ispitanici su najčešće spominjali trenutne projekte mira i inkluzije u Bosni i Hercegovini, organizacije i institucije koje rade na terenu, kontakt podatke i lokacije, obrazovne mogućnosti, materijale i priručnike, mogućnosti za uključivanje i mogućnosti umrežavanja za edukatore, omladinske radnike i aktere u zajednici.

Ovi odgovori jasno ukazuju na to da se mapa ne smatra samo informativnim alatom, već i mehanizmom za koordinaciju, vidljivost i povezivanje.

Opći zaključci

Istraživanje provedeno u Bosni i Hercegovini pokazuje vrlo snažno prepoznavanje mirovnog obrazovanja kao neophodnog, ali i jasnu svijest o tome da je njegova provedba i dalje ograničena strukturnim preprekama. Čini se da su zajednice više pogođene isključenošću, diskriminacijom, polarizacijom i slabim dijalogom nego direktnim sukobima. Istovremeno, obrazovanje se snažno doživljava kao dio rješenja.

Nalazi također pokazuju da međukulturni dijalog postoji, ali je i dalje neredovan, dok je uključivanje ranjivih grupa djelomično i neujednačeno. Međugeneracijski odnosi se doživljavaju kao slabi, što ukazuje na potrebu za strukturiranijim prilikama za razmjenu i saradnju. Glavne potrebe se odnose na obučene facilitatore, sigurne prostore, kvalitetne materijale i stabilnije sisteme podrške. Također postoji jasan interes za veću vidljivost, koordinaciju i mapiranje postojećih inicijativa.
U kontekstu Bosne i Hercegovine, mirovno obrazovanje se stoga prvenstveno shvata kao praktičan i na zajednici zasnovan proces koji može podržati društvenu koheziju, empatiju, učešće i konstruktivnu komunikaciju uprkos različitostima.

Implikacije za WP3 i WP4

Rezultati ankete pružaju jasne smjernice za naredne faze projekta DANUBE PEACE. Kada je riječ o WP3, nalazi ukazuju na izraženu potrebu za praktičnim, pristupačnim i lokalno relevantnim edukativnim materijalima. Ovi resursi trebali bi edukatorima i facilitatorima pružiti konkretne alate za rad na temama dijaloga u podijeljenim zajednicama, diskriminacije i isključenosti, interkulturalne komunikacije, empatije, osjetljivosti na konflikte i međugeneracijskog razumijevanja. Materijali trebaju biti praktični i jednostavni za primjenu u neformalnom obrazovanju i radu u zajednici, a ne ograničeni na formalno obrazovanje.

Kada je riječ o WP4, nalazi ukazuju na potrebu za alatima za facilitaciju i grupni rad, gotovim vježbama i praktičnim setovima alata, metodama za uključivanje ranjivih grupa, mehanizmima za veću vidljivost i umrežavanje te razvojem interaktivne mape inicijativa usmjerenih na izgradnju mira. Digitalna mapa ne bi trebala služiti samo za prikaz postojećih inicijativa, već imati i praktičnu funkciju, omogućavajući korisnicima da pronađu relevantne organizacije, mogućnosti za uključivanje, dostupne materijale i potencijalne partnere za saradnju.

Sveukupno, nalazi potvrđuju da su planirani rezultati WP3 i WP4 u velikoj mjeri usklađeni s prepoznatim potrebama u Bosni i Hercegovini. Prioritet stoga nije samo promovisati obrazovanje za mir kao koncept, već ga učiniti praktičnim, dostupnim, vidljivim, inkluzivnim i održivim u stvarnom kontekstu zajednice.

4.2.5 HRVATSKA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANKETI

HRVATSKA

Metodologija i provedba ankete

Istraživanje u Hrvatskoj provedeno je u okviru WP2 projekta DANUBE PEACE s ciljem prikupljanja podataka o percepcijama, potrebama i iskustvima vezanim za mirovno obrazovanje, socijalnu koheziju i uključivanje zajednice. Dopunilo je kvalitativne metode, uključujući intervjue i fokus grupe, pružajući širi doseg među ciljnim grupama i dodatni kvantitativni uvid u ključne lokalne izazove i prilike. Upitnik je primijenjen online i na hrvatskom jeziku. Ukupno je prikupljeno 33 popunjena upitnika.

Nalazi nisu statistički reprezentativni za širu populaciju. Učešće je bilo dobrovoljno i online, što znači da su ispitanici vjerovatnije bili pojedinci koji su već angažovani u obrazovanju, kulturi, civilnom društvu ili aktivnostima vezanim za zajednicu. Rezultate stoga treba tumačiti kao odraz stavova aktivnih praktičara i aktera zajednice, a ne šire javnosti.

Profil ispitanika

Anketa je obuhvatila 33 ispitanika iz različitih profesionalnih i društvenih sredina relevantnih za mirovno obrazovanje, rad u zajednici i socijalnu inkluziju. Uzorak je uključivao 7 kulturnih aktera, 6 omladinskih radnika, 4 edukatora za odrasle, 4 lidera u zajednici, 4 raseljene osobe, 1 učesnika u međugeneracijskim aktivnostima, 3 ispitanika iz drugih profesionalnih uloga i 4 ispitanika čija grupa nije navedena.

GLAVNI IZAZOVI

25

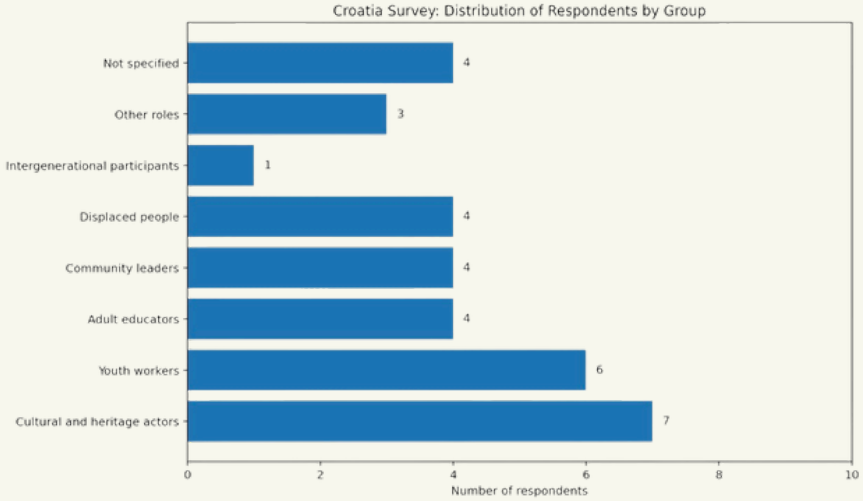
Socijalna isključenost

22

Nedostatak dijaloga

14

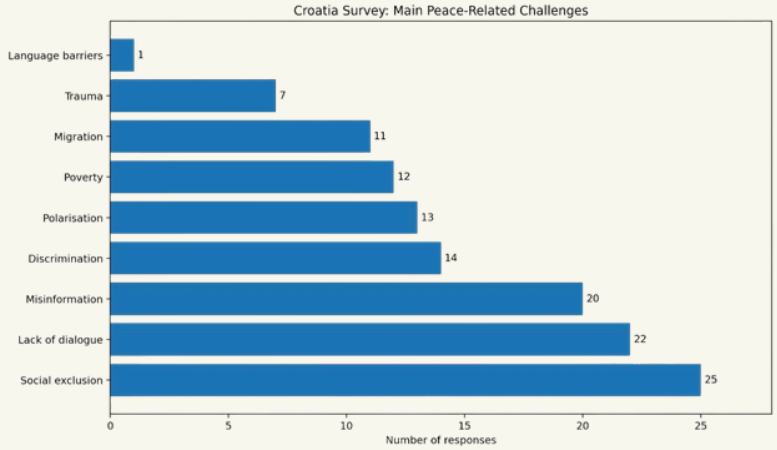
Diskriminacija

Što se tiče dobi, 3 ispitanika su bila u dobi od 18 do 29 godina, 10 u dobi od 30 do 44 godine, 13 u dobi od 45 do 59 godina, a 7 je imalo 60 ili više godina. Najveći udio je stoga bio u dobi od 30 do 59 godina, dok je učešće starijih ispitanika također doprinijelo međugeneracijskoj dimenziji istraživanja.

Percepcija mirovnog obrazovanja

Ispitanici u Hrvatskoj uglavnom su prepoznali važnost mirovnog obrazovanja u svojim lokalnim zajednicama. Većina učesnika ga je ocijenila kao vrlo važno ili važno, što ukazuje na snažnu svijest o potrebi jačanja dijaloga, međusobnog razumijevanja i nenasilnih pristupa u rješavanju društvenih izazova.

Najčešće identifikovani izazovi bili su nedostatak dijaloga i sigurnih prostora za diskusiju, društvena polarizacija, dezinformacije i nepovjerenje, društvena isključenost određenih grupa i ekonomska nesigurnost. Ovi izazovi su smatrani međusobno povezanim i doprinoseći smanjenom povjerenju, građanskoj pasivnosti i slabijem osjećaju zajedništva.

Uloga obrazovanja odraslih

Ispitanici su uglavnom smatrali obrazovanje odraslih važnim alatom za jačanje mira, društvene kohezije i aktivnog građanstva. Neformalno obrazovanje je posebno naglašeno kao fleksibilan i pristupačan pristup uključivanju različitih grupa i rješavanju osjetljivih društvenih pitanja.

Prema ispitanicima, obrazovanje odraslih može podržati aktivnije učešće u životu zajednice, podstaći međugeneracijsku razmjenu, ojačati povjerenje i društvenu koheziju te pružiti prostor za dijalog o teškim temama. Grupe koje se smatraju najrelevantnijim za uključivanje u obrazovanje o miru uključuju edukatore za odrasle, aktere za kulturu i baštinu, lidere zajednice, organizacije civilnog društva, omladinske radnike, socijalne radnike, lokalne vlasti, raseljene osobe i druge ranjive grupe.

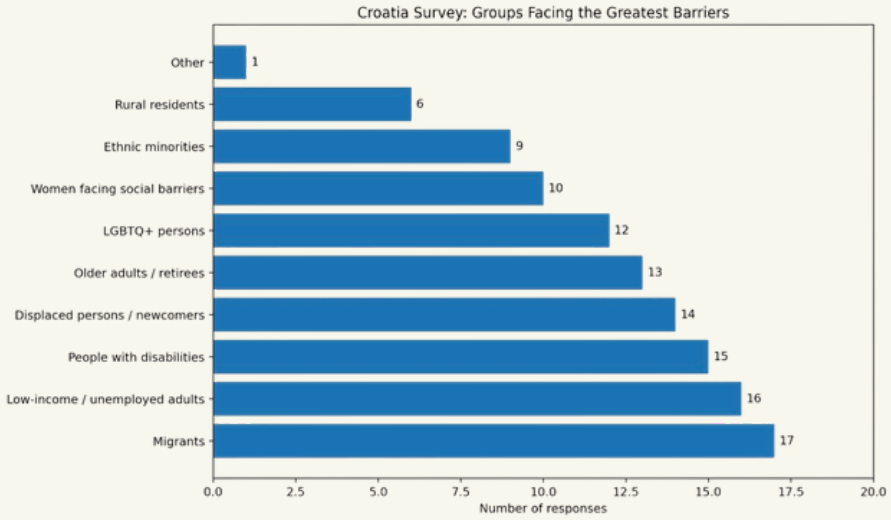
Kulturne, interkulturalne i intergeneracijske dimenzije

Ispitanici i ispitanice prepoznali su kulturu, tradiciju i lokalno nasljeđe kao važne resurse za jačanje osjećaja pripadnosti i društvene povezanosti u zajednici. Većina ih smatra da kulturne tradicije umjereno do značajno doprinose jedinstvu zajednice, ali istovremeno ističu da kulturni narativi mogu postati izvor podjela ukoliko im se pristupa isključivo i isključujuće.

Međukulturni dijalog je opisan kao prisutan, ali uglavnom povremen, a ne kontinuiran. Ispitanici su također ocijenili međugeneracijske odnose kao uglavnom pozitivne, istovremeno ukazujući na nedostatak strukturiranijih prilika za mlađe i starije generacije da se angažuju kroz zajedničko učenje, volontiranje i zajedničke aktivnosti. To ukazuje na to da kulturni i međugeneracijski pristupi predstavljaju važan, ali još uvijek nedovoljno iskorišten potencijal u mirovnom obrazovanju.

Uključivanje i učešće ranjivih grupa

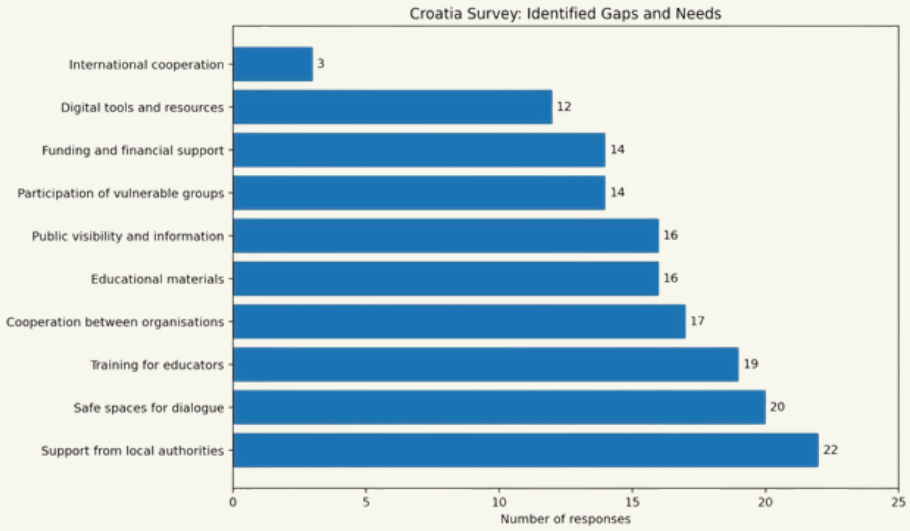
Rezultati ankete pokazuju da je uključivanje ranjivih i nedovoljno zastupljenih grupa u obrazovne i društvene aktivnosti još uvijek nedovoljno. Ispitanici su istakli da se raseljene osobe i novo naseljeni suočavaju s posebnim preprekama, uključujući nedostatak informacija, jezičke i komunikacijske prepreke, nesigurnost i ograničen pristup prilagođenim programima.

Druge grupe koje su identificirane kao one koje se suočavaju s preprekama uključuju osobe s nižim socio-ekonomskim statusom, dugotrajno nezaposlene osobe, starije odrasle osobe, stanovnike ruralnih područja i osobe s invaliditetom. Ovi odgovori ukazuju na to da su prepreke sudjelovanja strukturne i da istovremeno utiču na nekoliko grupa.

Identifikovani nedostaci i potrebe

Ispitanici su identificirali nekoliko važnih nedostataka u trenutnim praksama mirovnog obrazovanja u Hrvatskoj. Postojeće inicijative opisane su kao one kojima nedostaje kontinuiteta i koje previše zavise od kratkoročnog finansiranja projekata. Također je uočena snažna potreba za dodatnom obukom edukatora i vođa zajednice, posebno u oblasti vođenja dijaloga, nenasilne komunikacije, pristupa osjetljivih na sukob i rada s raznolikim i ranjivim grupama.

Daljne potrebe uključivale su praktičnije i kontekstualno specifične obrazovne materijale, sigurnije i pristupačnije prostore za dijalog, posebno u manjim i ruralnim zajednicama, te jaču saradnju između organizacija civilnog društva, obrazovnih institucija, kulturnih aktera i lokalnih vlasti. Sveukupno, nalazi ukazuju na to da glavni izazov nije nedostatak svijesti, već ograničena infrastruktura, kontinuitet i podrška za dugoročnu implementaciju.

Digitalni alati i mapiranje

Ispitanici su uglavnom prepoznali vrijednost digitalnih alata za jačanje mirovnog obrazovanja, umrežavanja i vidljivosti postojećih inicijativa. Većina učesnika izrazila je pozitivan stav prema razvoju interaktivne digitalne mape mogućnosti mirovnog obrazovanja.

Prema odgovorima, takav alat bi trebao uključivati praktične informacije o organizacijama i inicijativama, opise aktivnosti, ciljnih grupa, korištenih metoda, dostupnih obrazovnih resursa i kontakt podatke. Također bi trebao biti jasan, jednostavan za korištenje i redovno ažuriran. To ukazuje na to da se digitalno mapiranje ne smatra samo informativnim resursom, već i alatom za koordinaciju, umrežavanje i širi pristup.

Implikacije za WP3 i WP4

Rezultati ankete pružaju jasne smjernice za sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. U vezi s WP3, ispitanici su istakli potrebu za praktičnim edukativnim materijalima i metodologijama za edukatore odraslih, kulturne aktere i lidere zajednice, s naglaskom na olakšavanje dijaloga, nenasilnu komunikaciju, inkluziju i međugeneracijski rad.

U odnosu na WP4, rezultati snažno podržavaju razvoj digitalnih alata za mapiranje, umrežavanje i razmjenu dobrih praksi, posebno putem interaktivne digitalne mape inicijativa za mirovno obrazovanje. Sveukupno, nalazi potvrđuju da su planirane aktivnosti u okviru WP3 i WP4 usklađene s utvrđenim potrebama u Hrvatskoj.

4.3 FOKUS GRUPE

4.3.1 ČEŠKA REPUBLIKA
IZVJEŠTAJ FOKUS GRUPE

ČEŠKA REPUBLIKA

Datum i mjesto: 21. februar 2026, Brno | Trajanje: 120 minuta | Broj učesnika: 11 | Moderator: Viktoria Netíková (Multikulturni centar Brusinka)

FOKUS GRUPA

11

UČESNIKA

120

TRAJANJE

Brno

GDJE

Profil učesnika

Fokus-grupa okupila je učesnike i učesnice različitih profesionalnih profila i životnih iskustava, uključujući obrazovanje, civilno društvo, kulturni rad, liderstvo u zajednici, lokalnu upravu i migrantske zajednice:

- Julia Makovii – vizuelna umjetnica i edukatorica u oblasti umjetnosti, izbjeglica iz Ukrajine i Izraela, trenutno živi u Češkoj Republici
- Anna Gordeeva – imigrantica iz Rusije, IT stručnjakinja s iskustvom u književnosti i pozorištu, angažovana u inicijativama izvođačkih umjetnosti u zajednici
- Antonina Ganimedova – menadžerica međunarodnih tehničkih timova, imigrantica iz Rusije
- Alexej Voinov – IT voditelj i kabaretski izvođač, imigrant iz Rusije
- Andrej Gordeev – učesnik iz civilnog društva angažovan u inicijativama u zajednici
- Slava Sharkova – učesnik iz lokalne zajednice
- Ayelén Centurión – liderica u zajednici i aktivistica, somatska i umjetnička terapeutkinja, menadžerica za kulturni angažman, lingvistkinja za engleski i španski jezik
- Iulia Shostak – sociokulturna radnica u nevladinoj organizaciji
- Klára Stará – lokalna studentica, novinarka, fotografkinja i građanska aktivistica
- Nela Obadalová – facilitatorica obrazovanja odraslih, nastavnica češkog jezika u nevladinoj organizaciji, prevoditeljica i interkulturalna radnica koja pruža podršku migrantima
- Ivan Bázin – imigrant iz Rusije, analitičar za spajanja i akvizicije (M&A), specijalizovan za podatke, finansije i procjenu vrijednosti zasnovanu na umjetnoj inteligenciji; nastavnik matematike u nevladinoj organizaciji i lokalni vijećnik

A. Uvodni dio

Učesnici su mirovno obrazovanje u češkom kontekstu definisali kao dugoročni proces usmjeren na jačanje demokratske kulture, društvene kohezije i kapaciteta zajednica da konstruktivno upravljaju različitostima.

Izgradnja mira nije shvaćena u odnosu na oružani sukob unutar češke teritorije, već kao prevencija društvene polarizacije i radikalizacije, jačanje povjerenja između lokalnog stanovništva i novih doseljenika, razvoj vještina dijaloga i poštovanja javnosti, te podrška građanskom angažmanu i participativnom životu zajednice.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Ključni identifikovani izazovi:

- Društvena polarizacija i opadanje povjerenja: sve veće tenzije u javnom diskursu, posebno u vezi s migracijama, ratom u Ukrajini, ekonomskom nesigurnošću i političkim dešavanjima. Smatralo se da društvene mreže dodatno pojačavaju pojednostavljene narative i emocionalne reakcije.
- Integracija izbjeglica i državljana trećih zemalja: dolazak ukrajinskih izbjeglica značajno je promijenio lokalnu društvenu dinamiku. Početnu solidarnost zamijenili su umor, pojava stereotipa i znakovi društvenih podjela.
- Jezičke barijere: nedovoljno poznavanje češkog jezika i dalje predstavlja jednu od glavnih prepreka za puno učešće u društvu.
- Ekonomski pritisak i stambena nestabilnost: rast troškova života i nedostatak stambenog prostora posredno utiču na društvenu koheziju.
- Nejednak pristup informacijama: informacije o obrazovnim aktivnostima i aktivnostima u zajednici često se šire unutar već aktivnih mreža, zbog čega nove doseljene osobe ostaju slabije informisane.
- Izloženost mladih dezinformacijama: medijska pismenost i kritičko mišljenje istaknuti su kao preventivne mjere protiv manipulacije i radikalizacije.

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura je prepoznata kao važan način povezivanja ljudi, posebno kada se kulturne aktivnosti organizuju tako da svi mogu učestvovati i dati svoj doprinos. Kao primjeri navedeni su multikulturalni festivali, umjetničke radionice, događaji otvorenog mikrofona, kafići u zajednici, umjetničke aktivnosti koje podstiču ljude da podijele svoje priče i zajedno stvaraju, kao i obrazovni programi na dva ili više jezika.
Učesnici i učesnice naglasili su da kulturne aktivnosti ne bi trebale ostati samo simbolične. Da bi imale stvaran i dugoročan učinak, potrebno ih je povezati s kontinuiranim odnosima među ljudima i podrškom institucija.

D. Migracije, izbjeglice i inkluzija

Utvrđene prepreke uključuju neizvjesnost oko dugoročnog boravka, psihološki stres i traumu, ograničeno priznavanje kvalifikacija, izazove prilagođavanja djece u školama i socijalnu izolaciju majki s malom djecom i starijih novonaseljenih. Jasno prepoznati pozitivni doprinosi uključuju revitalizaciju škola i lokalnih usluga u nekim područjima, poduzetničku aktivnost, inicijative novonaseljenih, obogaćivanje kulturne i jezičke raznolikosti i povećana internacionalizacija lokalnog civilnog društva. Učesnici su naglasili da integraciju treba shvatiti kao dvosmjerni proces.

E. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijska interakcija postoji, ali je i dalje fragmentirana. Obećavajući pristupi uključuju volonterske inicijative koje povezuju starije osobe, odrasle i mlade; multifunkcionalne društvene centre koji kombiniraju obrazovanje i neformalne prostore za sastanke; zajedničke kreativne projekte s opipljivim zajedničkim rezultatima; i formate zasnovane na dijalogu koji se bave lokalnim problemima.

F. Rješenja i mapiranje

Identificirane prioritetne akcije: sistematski razvoj vještina facilitacije i medijacije; obuka iz nenasilne komunikacije i pristupa osjetljivih na traumu; podrška lokalnim facilitatorima dijaloga; poboljšani rad sa manje angažovanim grupama; bliža saradnja između opština, škola, nevladinih organizacija i kulturnih institucija.

Što se tiče interaktivne mape, učesnici su podržali inicijativu pod uslovom da ona uključuje jasne opise praksi i kontakt informacije, predstavlja konkretne primjere aktivnosti i uslove učešća, da je višejezična i pristupačna, da se redovno ažurira i da omogućava filtriranje po regiji, ciljnoj grupi i tematskom fokusu.

Zaključak

Fokus-grupa je potvrdila da obrazovanje za mir na lokalnom nivou treba biti praktično, inkluzivno i utemeljeno na stvarnim društvenim okolnostima, uključujući migracije, ekonomske pritiske, jezičke barijere i društvenu polarizaciju. Kultura i inicijative koje proizlaze iz potreba lokalne zajednice prepoznate su kao efikasni alati za povezivanje ljudi i izgradnju mostova, posebno kada su participativne i kontinuirano podržane. Facilitacija dijaloga, nenasilna komunikacija, medijska pismenost i pristupi u radu osjetljivi na traumu istaknuti su kao ključne kompetencije za jačanje društvene kohezije.

4.3.2 UKRAJINA

IZVJEŠTAJ FOKUS GRUPE

UKRAJINA

Datum: 27. februar 2026. | Trajanje: 90 minuta | Broj učesnika: 5 | Moderator: Nazarii Boiarskyi (Democratic Initiatives Incubator)

FOKUS GRUPA

05

UČESNIKA

90

TRAJANJE

Online

GDJE, KAKO

Profil učesnika

- Nataliia Titiova – interno raseljena osoba, direktorica organizacije Ukraine. Time to Unite, predsjednica Vijeća interno raseljenih osoba pri Gradskom vijeću Žovkve, građanska aktivistica
- Liudmyla Kudymets – liderica u zajednici, organizacija Territory of Good, lokalna vijećnica
- Valerii Udovenko – facilitator obrazovanja odraslih, omladinska organizacija Institute of Information Society
- Halyna Khrulenko – facilitatorica obrazovanja odraslih, organizacija Women's Hub i predstavnica obrazovnog sektora
- Daria Sulaieva – edukatorica, Gimnazija broj 42 Gradskog vijeća Harkiva

A. Uvodni dio

Učesnici su mirovno obrazovanje definisali široko, ne samo kao temu rata/mira, već kao procese koji smanjuju napetosti, jačaju međusobno razumijevanje i razvijaju kapacitete zajednica za dijalog i saradnju. Izgradnja mira je opisana kroz: razvoj zajednice čak i tokom rata (kada se fokus često pomjera ka humanitarnoj pomoći/preživljavanju/sigurnosti); prevenciju sukoba i razvoj emocionalne inteligencije; prakse nenasilne komunikacije; medijaciju, pregovaranje i facilitaciju kao alate za smanjenje napetosti.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Ključni identifikovani problemi:

- Nedostatak istinskog dijaloga i zamjena dijaloga drugim formatima (okrugli stolovi i panel diskusije bez stvarne razmjene stavova i bez uzimanja u obzir ranjivih grupa)
- Neizvjesnost oko zajedničkog razumijevanja šta je izgradnja mira: različite grupe to različito tumače (kohezija, rješavanje sukoba, dijalog itd.)
- Materijalni i sigurnosni izazovi: stambena kriza (posebno u zajednicama s velikim udjelom interno raseljenih osoba), nedostatak skloništa, stalna anksioznost u regijama prve linije fronta (granatiranje, gubici infrastrukture)
- Društvene napetosti i polarizacija: sukobi na društvenim mrežama i u javnom prostoru, oštra komunikacija, pad povjerenja
- Jezičko pitanje kao okidač napetosti, posebno u velikim gradovima sa značajnom prevalencijom ruskog jezika
- Podjela na to ko je ostao/ko je otišao/ko se vratio, uključujući posljedice po profesionalne uloge i društveni status
- Rizična grupa: muškarci i dječaci koji se boje mobilizacijskih procedura, područje gdje bi mogli biti potrebni pristupi ka ljudskim pravima, deeskalacija i obuka za obje strane

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura i zajedničke priče prepoznate su kao važan resurs za jačanje društvene povezanosti, ali samo ako se predstavljaju na inkluzivan način i uz uvažavanje lokalnog konteksta. Najčešće su spominjane kulturne integracijske aktivnosti za interno raseljene osobe i lokalno stanovništvo, poput radionica, izložbi, prezentacija i susreta u bibliotekama, koje doprinose smanjenju nepovjerenja, razbijanju stereotipa i izgradnji novih društvenih veza. Forum-teatar i drugi participativni formati prepoznati su kao korisni alati za sigurno otvaranje i obradu osjetljivih tema, dok kulturni i javni događaji mogu doprinijeti većoj vidljivosti ranjivih grupa. Naglašeno je da kulturne aktivnosti u nekim gradovima mogu imati ograničen učinak zbog slabog dosega do ciljnih grupa, sigurnosnih ograničenja i nedovoljne podrške lokalnih lidera.

D. Raseljavanje i inkluzija

Iskustvo interno raseljenih osoba opisano je kao heterogeno. Kao ključne prepreke njihovom uključivanju izdvojene su neizvjesnost i stanje neizvjesnog čekanja, jer pojedine osobe ne znaju da li će ostati u mjestu u kojem trenutno žive, što smanjuje njihovu motivaciju za uključivanje; stereotipi o osobama iz istočnih dijelova zemlje, kao i jezičke barijere; otežan pristup informacijama i mogućnostima za uključivanje, budući da se aktivnosti interno raseljenih osoba smanjuju kada ne dobijaju lične pozive; te ekonomski i profesionalni faktori, uključujući nedostatak radnih mjesta koja odgovaraju njihovoj stručnoj spremi. Poseban izazov predstavlja i prilagođavanje djece, kako u jezičkom, tako i u psihološkom smislu. Istovremeno, istaknuti su i pozitivni efekti. U ruralnim područjima interno raseljene osobe, posebno velike porodice, mogu doprinijeti održivosti škola i sela, čime se mijenja percepcija interno raseljenih osoba i prepoznaje njihov potencijal kao važnog resursa za lokalnu zajednicu.

E. Međugeneracijski odnosi

Intergeneracijska povezanost procijenjena je kao prisutna, ali uglavnom nestrukturirana. Aktivnosti se često organizuju odvojeno za djecu i odrasle, čime se smanjuju mogućnosti za stvarnu razmjenu iskustava i međusobno učenje. Kao obećavajuće platforme izdvojene su volonterske zajednice koje ne ograničavaju učešće prema dobi, organizacije civilnog društva koje povezuju učenje i kulturno stvaralaštvo, kao i prostori za veterane, sportske i psihološke aktivnosti u kojima se zaista susreću i povezuju različite generacije.

F. Rješenja i mapiranje

Jačanje obrazovanja za mir zahtijeva profesionalni dijalog i primjenu restorativnih praksi, umjesto formalnog dijaloga bez stvarne razmjene i sadržaja; jačanje kompetencija facilitatora i medijatora; obuke iz nenasilne komunikacije, rješavanja sukoba i pristupa osjetljivog na traumu; participativne kulturne formate, poput forum-teatra, izložbi i sajmova kulture, koji mogu doprinijeti razbijanju stereotipa; te unapređenje komunikacije i rada s nedovoljno uključenim grupama.

Interaktivna mapa podržana je pod uslovom da, osim popisa organizacija i resursa, sadrži i kratke opise njihovih praksi, kontakt-podatke, geografske informacije i uslove za učešće; uključuje multimedijalne sadržaje; učini praktičare i praktičarke te lokalne inicijative vidljivijima; bude dostupna i redovno ažurirana; te omogući brzu pretragu prema zajednici ili regiji.

Zaključak

Fokus grupa je potvrdila da obrazovanje odraslih o miru na lokalnom nivou treba biti praktično, osjetljivo na kontekst i orijentisano na stvarne izvore napetosti: deficite dijaloga i povjerenja, izazove integracije interno raseljenih osoba, jezičke identitete, posljedice rata i kontinuiranu nesigurnost. Učesnici su naglasili važnost kulture kao mosta, ali su također naglasili potrebu za profesionalnim dijalogom i restorativnim praksama, nenasilnom komunikacijom i osjetljivošću na traumu, kao i stvaranjem uslova za međugeneracijsku razmjenu kroz volontiranje, zajedničke projekte i građanske prostore.

4.3.3 NJEMAČKA

IZVJEŠTAJ FOKUS GRUPE

NJEMAČKA

Lokacija: Youth Power Germany e.V., Berlin, Njemačka | Datum: 13.12.2025. | Moderator: Franjo Brkan; Daniel Mediros | Broj učesnika: 9

FOKUS GRUPA

09

UČESNIKA

120

TRAJANJE

Berlin

GDJE, MJESTO

Profil učesnika

Fokus grupa u Njemačkoj okupila je devet učesnika i učesnica različitih profila, čime su obuhvaćene ključne perspektive lokalne zajednice i ciljnih grupa projekta DANUBE PEACE. Među učesnicima i učesnicama bili su edukatori i edukatorice za odrasle, omladinski radnici i radnice, predstavnici i predstavnice lokalne zajednice, mlade odrasle osobe uključene u aktivnosti učenja, kao i osoba s iskustvom raseljenja usljed rata u Ukrajini. Različit uzrast učesnika i učesnica dodatno je doprinio međugeneracijskoj perspektivi, omogućavajući razmjenu iskustava i mišljenja o inkluziji, obrazovanju za mir, kulturnom dijalogu i društvenoj koheziji. Fokus grupu ugostila je organizacija Youth Power Germany e.V. iz Berlina, koja ima iskustvo u oblasti neformalnog obrazovanja, interkulturalnog dijaloga, inkluzije i pružanja podrške raznolikim i raseljenim zajednicama.

Sažetak diskusije

1. Uvod

Učesnici i učesnice mir nisu posmatrali samo kao odsustvo rata ili direktnog nasilja, već kao stanje koje podrazumijeva sigurnost, dostojanstvo, međusobno poštovanje, inkluziju, pravednost i mogućnost da svi ljudi ravnopravno učestvuju u društvu, bez straha i isključenosti. Mir su povezivali i s povjerenjem, kao i sa slobodom da se vlastiti stavovi i osjećanja izraze u sigurnom i podržavajućem okruženju. Otpornost zajednice opisana je kao njena sposobnost da i tokom kriza, neizvjesnosti i društvenih tenzija očuva povezanost, međusobnu podršku i spremnost na prilagođavanje. Učesnici i učesnice posebno su naglasili da otporne zajednice ne izoluju ranjive članove, već na izazove odgovaraju saradnjom, dijalogom i zajedničkom odgovornošću.

2. Potrebe i izazovi zajednice

Učesnici su identifikovali nekoliko izazova povezanih s mirom u njemačkom lokalnom kontekstu, posebno u Berlinu. Ovi izazovi nisu uvijek vidljivi kao otvoreni sukob, već se često pojavljuju kroz nepovjerenje, društvenu fragmentaciju, izolaciju, predrasude i paralelne zajednice koje žive jedna pored druge bez smislene interakcije. Najčešće spominjana pitanja uključivala su predrasude prema migrantima i raseljenim osobama, nedostatak međukulturalnog dijaloga, emocionalni umor uzrokovan globalnim krizama i rastuća udaljenost između različitih društvenih i starosnih grupa.

Grupe koje su smatrane najugroženijima bile su raseljene osobe, migranti, mladi odrasli s manje mogućnosti, socijalno ili ekonomski marginalizirane osobe i starije odrasle osobe koje doživljavaju socijalnu izolaciju. Raseljene osobe su smatrane posebno ranjivim jer se često suočavaju s nekoliko izazova istovremeno, uključujući traumu, jezičke barijere, ograničen pristup informacijama, neizvjesnost i poteškoće u ponovnom uspostavljanju društvenih mreža.

Mladi odrasli su također opisani kao izloženi nesigurnosti, dezinformacijama i nedostatku stabilnih prilika, dok se od edukatora i radnika u zajednici sve više očekuje da reaguju na složene društvene realnosti bez uvijek dovoljnih alata ili resursa.

3. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura, naslijeđe i zajedničke priče smatrane su važnim alatima za jačanje kohezije zajednice. Učesnici su objasnili da kultura omogućava ljudima da se povežu kroz sjećanja, muziku, hranu, rituale, jezik i pripovijedanje. Ovi elementi mogu stvoriti emocionalne veze i pomoći ljudima da prepoznaju zajednička iskustva poput gubitka, nade, migracije, porodičnih vrijednosti i pripadnosti. Istovremeno, učesnici su istakli da kultura također može stvoriti barijere ako se koristi na isključiv način. Iz tog razloga, kulturi treba pristupati kroz razmjenu, učešće i dijalog.

Spomenuto je nekoliko primjera gdje je kultura pomogla u premošćivanju podjela. Jedan primjer bio je multikulturalni događaj u zajednici gdje su učesnici dijelili pjesme, predmete i lične priče iz svojih zemalja. To je stvorilo opuštenu atmosferu u kojoj su ljudi otkrili zajedničke emocije i vrijednosti uprkos različitim porijeklima. Radionice kuhanja i pripovijedanja također su spomenute kao učinkoviti formati jer omogućavaju migrantima, lokalnom stanovništvu i volonterima da neformalno komuniciraju i grade povjerenje tokom vremena. Kreativne aktivnosti koje uključuju fotografiju, ples i zajednička sjećanja smatrane su posebno korisnim za povezivanje različitih generacija i kulturnih grupa.

4. Raseljavanje i uključivanje

Učesnici su opisali iskustva raseljenih osoba kao miješana. Neke raseljene osobe su pronašle podršku kroz programe zajednice, obrazovne ponude i mreže solidarnosti, dok druge i dalje doživljavaju usamljenost, nesigurnost i poteškoće u pristupu dugoročnim prilikama. Učesnik koji je iskusio raseljavanje naglasio je da je praktična podrška važna, ali da je podjednako važan osjećaj prihvaćenosti, saslušanja i tretiranja kao osobe sa snagama i idejama. Diskusija je jasno pokazala da raseljene osobe ne treba posmatrati samo kao korisnike, već i kao aktivne doprinosioce izgradnji mira, kulturnoj razmjeni i lokalnim procesima učenja.

Glavne prepreke uključivanju u obrazovanje i kulturni život uključuju jezičke poteškoće, nedostatak dostupnih informacija, psihološki stres, finansijska ograničenja, nedostatak brige o djeci i nepoznavanje lokalnih sistema i mogućnosti. Učesnici su također primijetili da aktivnosti mogu formalno biti otvorene za sve, ali se i dalje čine nedostupnima ako nisu osmišljene na gostoljubiv, višejezičan i kulturno osjetljiv način. Prava inkluzija stoga zahtijeva više od samoga pristupa na papiru. Ona traži rad s ljudima, izgradnju povjerenja, praktičnu podršku, inkluzivnu komunikaciju i fleksibilne formate koji uzimaju u obzir stvarne životne okolnosti ljudi.

5. Međugeneracijski odnosi

Učesnici i učesnice naveli su da mlađe i starije generacije ostvaruju međusobne kontakte u zajednici, ali da se ti susreti uglavnom ne odvijaju kroz strukturirane i dugoročno održive aktivnosti. Iako različite generacije često žive jedne pored drugih, rijetko imaju dovoljno prilika za smislenu razmjenu iskustava, znanja i perspektiva. Na njihove odnose i dalje utiču stereotipi. Mlađe osobe ponekad se doživljavaju kao nezainteresovane za zajednicu ili previše usmjerene na digitalni svijet, dok se starije osobe mogu posmatrati kao manje otvorene prema promjenama. Istovremeno, učesnici i učesnice naglasili su da se takve predrasude često smanjuju kada se različite generacije susretnu kroz zajedničke aktivnosti. I mlađi i stariji imaju vrijedna znanja, iskustva i životne perspektive koje mogu podijeliti s drugima. Kao moguće oblike međugeneracijskog učenja naveli su radionice pripovijedanja, projekte posvećene lokalnom naslijeđu, umjetničke aktivnosti, krugove dijaloga o miru, razmjenu znanja iz oblasti digitalne pismenosti, jezičke kafe i događaje u zajednici u kojima različite generacije zajednički rade na temama od zajedničkog interesa. Učesnici i učesnice međugeneracijsko učenje prepoznali su kao vrijedan pristup izgradnji mira, jer ono podstiče dijalog, međusobno poštovanje i empatiju, ali i osjećaj zajedničke odgovornosti i pripadnosti zajednici.

6. Rješenja, ideje i mapiranje

Učesnici su predložili nekoliko inicijativa koje bi mogle ojačati mirovno obrazovanje na lokalnom i regionalnom nivou. To je uključivalo lokalne radionice mirovnog dijaloga, interkulturalne programe pripovijedanja, obuku za edukatore odraslih, događaje u zajednici zasnovane na baštini i kulturi, prostore za vršnjačko učenje za raseljene osobe i lokalno stanovništvo, te međugeneracijske kreativne aktivnosti.

Mirovno obrazovanje treba biti praktično, participativno i utemeljeno na stvarnim iskustvima zajednice. Trebalo bi stvoriti sigurne prostore za diskusiju, razmišljanje i saradnju, posebno u oblastima migracija, raznolikosti, inkluzije, izgradnje povjerenja i mirnog suživota.

Interaktivna mapa mogućnosti za izgradnju mira ocijenjena je kao veoma koristan alat. Učesnici i učesnice preporučili su da obuhvati organizacije koje djeluju u oblasti izgradnje mira, inkluzije, interkulturalnog dijaloga, obrazovanja odraslih i razvoja zajednice, kao i kulturne centre, obrazovne mogućnosti, jezičku podršku, međugeneracijske aktivnosti, volonterske prilike, primjere dobre prakse i kontakt-podatke organizacija i facilitatora.
Naglašeno je da mapa treba jasno prikazivati ciljne grupe, dostupne jezike, nivo pristupačnosti i vrste korištenih metodologija, poput pripovijedanja, učenja kroz umjetnost, facilitacije dijaloga, psihosocijalne podrške i obrazovanja zasnovanog na kulturnom i historijskom nasljeđu. Na taj način mapa ne bi služila samo za informisanje, već bi olakšala uključivanje, povezivanje i umrežavanje različitih aktera, kao i prenošenje i primjenu uspješnih praksi u drugim sredinama.

Zaključak

Njemačka fokus grupa potvrdila je potrebu za inkluzivnim, praktično usmjerenim obrazovanjem za mir koje je ukorijenjeno u potrebama lokalne zajednice. Učesnici i učesnice istakli su da je mir u lokalnom kontekstu usko povezan s osjećajem pripadnosti, dijalogom, dostojanstvom, međusobnim poštovanjem i mogućnošću da različite grupe ravnopravno učestvuju u društvenom, obrazovnom i kulturnom životu. Diskusija je pokazala da su raseljene osobe, migranti, mlade odrasle osobe i socijalno izolovane starije osobe među grupama koje su posebno izložene isključenosti i društvenoj fragmentaciji.

Kultura, kulturno nasljeđe, pripovijedanje i međugeneracijsko učenje prepoznati su kao važni alati za izgradnju povjerenja i jačanje društvene kohezije. Fokus grupa dodatno je potvrdila značaj razvoja praktičnih obrazovnih resursa i alata za digitalno mapiranje, koji bi mogli pružiti podršku edukatorima i edukatoricama, lokalnim akterima, raseljenim osobama i učenicima i učenicama različitih potreba u Njemačkoj i širom Podunavlja.

4.3.4 BOSNA I HERCEGOVINA

IZVJEŠTAJ FOKUS GRUPE

BOSNA I HERCEGOVINA

Projekt: DANUBE PEACE – Learning Peace Through Culture Lokacija: Mostar, Bosna i Hercegovina | Datum: 17.12.2025. | Trajanje: 90 minuta | Moderator: Amar Hamzić (Spin/Okret) | Broj učesnika: 8

FOKUS GRUPA

08

UČESNIKA

90

TRAJANJE

Mostar

GDJE, MJESTO

Profil učesnika

Fokus grupa okupila je osam učesnika i učesnica iz različitih sektora značajnih za obrazovanje za mir, društvenu koheziju i razvoj zajednice u Mostaru. Među njima su bili predstavnici i predstavnice institucija za obrazovanje odraslih, kulturnih organizacija, uključujući ratne muzeje, organizacija civilnog društva, formalnog obrazovanja, poput Sveučilišta u Mostaru i srednje škole, kao i lokalnih inicijativa u zajednici. Učesnici i učesnice imali su iskustvo u radu s mladima i odraslim polaznicima iz ranjivih grupa, interkulturalnom dijalogu i različitim obrazovnim aktivnostima.

Sažetak diskusije

1. Uvod

Učesnici su mir opisali ne samo kao odsustvo sukoba, već i kao prisustvo povjerenja, međusobnog poštovanja i sposobnosti života i saradnje uprkos razlikama. U kontekstu Mostara, mir je bio snažno povezan s prevazilaženjem podjela i izgradnjom zajedničkih prostora za dijalog i saradnju. Otpornost zajednice shvaćena je kao sposobnost pojedinaca i grupa da se konstruktivno angažuju uprkos historijskim podjelama, političkim tenzijama i socio-ekonomskim izazovima.

2. Potrebe i izazovi zajednice

Učesnici su identifikovali nekoliko ključnih izazova u Mostaru:

- Uporne društvene i etničke podjele koje utiču na svakodnevni život
- Ograničeni prostori za smislen međukulturni dijalog
- Politička polarizacija i nedostatak povjerenja u institucije
- Neangažiranost mladih i nedostatak prilika za aktivno sudjelovanje
- Socio-ekonomski izazovi, uključujući nezaposlenost i migracije mladih ljudi

Učesnici su naglasili da, iako nema otvorenog sukoba, podjele ostaju vidljive kroz paralelne sisteme (kao što su obrazovanje i društveni život), što ograničava mogućnosti za izgradnju zajedničkog razumijevanja.

3. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura je viđena kao moćno sredstvo za premošćivanje podjela u Mostaru, posebno kroz participativne i inkluzivne aktivnosti. Kulturni događaji, inicijative zasnovane na umjetnosti i aktivnosti u zajednici mogu stvoriti neutralne prostore u kojima ljudi komuniciraju izvan identitetskih podjela. Primjeri uključuju omladinske klubove, interkulturalne događaje i kreativne radionice. Međutim, učesnici su naglasili da su ove inicijative često zasnovane na projektima i da im nedostaje održivosti. Inkluzivni i participativni pristupi su identificirani kao ključni za pozitivan utjecaj.

4. Raseljavanje i uključivanje

Učesnici su istakli da se Bosna i Hercegovina i dalje suočava s dugoročnim posljedicama raseljavanja, uz noviju dinamiku migracija. Prepreke inkluziji uključuju: ograničen pristup informacijama o mogućnostima; institucionalnu fragmentaciju; socio-ekonomske izazove; psihološke barijere i nedostatak povjerenja; ograničene ciljane programe za inkluziju. Organizacije civilnog društva, poput Spin/Okret, istaknute su kao ključni akteri u stvaranju sigurnih i inkluzivnih prostora.

5. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijski odnosi u Mostaru opisani su kao prisutni, ali nedovoljno iskorišteni. Učesnici su identifikovali snažan potencijal za zajedničke aktivnosti u zajednici, pripovijedanje i razmjenu iskustava, mentorstvo i vršnjačko učenje, te volonterske inicijative. Međugeneracijski dijalog se smatrao posebno važnim u postkonfliktnim društvima, gdje različite generacije nose različita iskustva i narative.

6. Rješenja, ideje i mapiranje

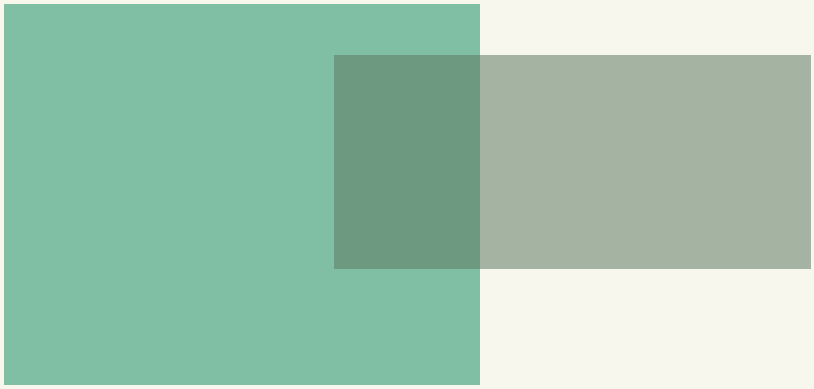
Učesnici su predložili nekoliko ključnih akcija za jačanje mirovnog obrazovanja u Mostaru:

- Razvoj više programa neformalnog obrazovanja usmjerenih na dijalog i saradnju
- Izgradnja kapaciteta za edukatore i omladinske radnike (facilitacija, rješavanje konflikata, interkulturalna kompetencija)
- Stvaranje održivih društvenih prostora za interakciju
- Jača saradnja između civilnog društva, obrazovnih institucija i lokalnih vlasti
- Povećana podrška inicijativama koje vode mladi

Postojala je snažna podrška za razvoj interaktivne digitalne mape mogućnosti za izgradnju mira, uključujući organizacije i inicijative koje rade na miru, kulturi i inkluziji; obrazovne programe i radionice; zajedničke prostore i centre zajednice; te mogućnosti za učešće i volontiranje.

Zaključak

Fokus grupa u Mostaru potvrdila je da obrazovanje o miru u Bosni i Hercegovini mora biti usko povezano s lokalnim kontekstom postkonfliktnog oporavka, društvenih podjela i angažmana mladih. Kultura, neformalno obrazovanje i inicijative zasnovane na zajednici identificirani su kao ključni alati za jačanje društvene kohezije. Organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u premošćivanju jaza i stvaranju sigurnih prostora za interakciju. Ovi uvidi direktno doprinose ciljevima projekta DANUBE PEACE i pružaju snažnu osnovu za aktivnosti WP3 i WP4.

4.3.5 HRVATSKA

IZVJEŠTAJ FOKUS GRUPE

HRVATSKA

Projekat: DANUBE PEACE – Learning Peace Through Culture Datum: 18.12.2025. | Trajanje: 90 minuta | Broj učesnika: 6 | Moderator: Josip Brozović (Pannonia)

FOKUS GRUPA

06

UČESNIKA

90

TRAJANJE

Zagreb

GDJE, MJESTO

Profil učesnika

Fokus grupa je okupila učesnike iz različitih sektora relevantnih za mirovno obrazovanje, rad u zajednici i socijalnu inkluziju:

- Lea Verdel – Udruga Zaželi (voditeljica zajednice)
- Nikolina Jureković – Udruženje Studio B (edukatorica za odrasle)
- Iva Gligora – omladinska predstavnica
- Iva Dugač – Udruženje Alternator (kulturna radnica)
- Lina Beusan – Udruga gluhih i nagluhih grada Zagreba (voditeljica njegovatelja i njegovateljica u okviru projekta „Zaželi“)
- Žana Ćurić – Udruga gluhih i nagluhih grada Zagreba (socijalna radnica za osobe s invaliditetom)

Ovaj sastav je omogućio razmjenu perspektiva edukatora, mladih ljudi, kulturnih aktera, lidera zajednice i stručnjaka koji rade sa ranjivim grupama.

Sažetak diskusije

A. Uvodni dio

Učesnici su opisali mir i otpornost zajednice kao kombinaciju povjerenja, sigurnosti, solidarnosti i sposobnosti za otvoreni dijalog. Otpornost je shvaćena kao sposobnost zajednice da konstruktivno odgovori na krize, društvene promjene i raznolikost bez eskalacije sukoba.

B. Potrebe i izazovi zajednice

Ključni identifikovani izazovi uključivali su nedostatak strukturiranog dijaloga, pad povjerenja među građanima, društvenu polarizaciju i osjećaj isključenosti. Najpogođenije grupe bile su mladi, starije osobe, osobe s invaliditetom, raseljene osobe i osobe s nižim socio-ekonomskim statusom, koje često imaju ograničene mogućnosti za učešće u životu zajednice.

C. Kulturne i društvene dimenzije

Kultura i zajedničke lokalne priče prepoznate su kao moćni alati za povezivanje, pod uslovom da su inkluzivne i otvorene za različite perspektive. Učesnici su istakli participativne kulturne aktivnosti kao efikasne načine za smanjenje predrasuda, jačanje odnosa i podsticanje saradnje.

D. Raseljavanje i inkluzija

Raseljene osobe su identificirane kao osobe koje se suočavaju s višestrukim preprekama, uključujući jezičke prepreke, nedostatak informacija, administrativne izazove i osjećaj nepripadnosti. Organizacije civilnog društva su viđene kao ključni akteri u pružanju podrške, stvaranju sigurnih prostora i olakšavanju inkluzije kroz obrazovanje i aktivnosti u zajednici.

E. Međugeneracijski odnosi

Međugeneracijski odnosi su opisani kao generalno pozitivni, ali nedovoljno strukturirani. Učesnici su istakli snažan potencijal za međugeneracijsko učenje kroz zajedničke radionice, volontiranje i projekte u zajednici koji podržavaju razmjenu znanja i solidarnost.

F. Rješenja i mapiranje

Učesnici su naglasili važnost neformalnih i participativnih obrazovnih inicijativa, izgradnje kapaciteta za edukatore i lidere zajednice, te jače međusektorske saradnje. Pružena je snažna podrška razvoju interaktivne digitalne mape koja sadrži informacije o organizacijama, inicijativama, obrazovnim resursima i mogućnostima za učešće, s naglaskom na pristupačnost i redovna ažuriranja.

Zaključak

Fokus grupa je potvrdila da obrazovanje o miru na lokalnom nivou treba biti inkluzivno, participativno i da odgovara stvarnim potrebama zajednice. Naglasak je stavljen na uključivanje ranjivih i međugeneracijskih grupa, jačanje uloge organizacija civilnog društva i korištenje kulture i digitalnih alata kao mostova za dijalog i saradnju. Nalazi snažno podržavaju ciljeve projekta DANUBE PEACE i pružaju vrijedan doprinos za razvoj aktivnosti u okviru WP3 i WP4.

4.4 STUDIJE SLUČAJA

4.4.1 ČEŠKA REPUBLIKA STUDIJE SLUČAJA

ČEŠKA REPUBLIKA

Kontekst: Civilno društvo i mirovno obrazovanje

Češka Republika ima dobro razvijen sektor civilnog društva koji igra važnu ulogu u promovisanju ljudskih prava, društvene kohezije i demokratskih vrijednosti. Ključni akter u ovoj oblasti je People in Need, jedna od najvećih nevladinih organizacija u Centralnoj Evropi, koja djeluje u više od 40 zemalja širom svijeta. Osnovana u kontekstu demokratske transformacije nakon 1989. godine, organizacija se gradi na vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, solidarnosti i građanske odgovornosti.

Mirovno obrazovanje u češkom kontekstu ostaje neravnomjerno razvijeno. Mnoge inicijative su zasnovane na projektima i provode ih pojedinačne organizacije ili lokalni akteri, umjesto kroz jedinstveni nacionalni okvir. Određene grupe, uključujući romske zajednice, i dalje se suočavaju sa strukturnim preprekama vezanim za pristup obrazovanju, učešće i socijalnu inkluziju.

STUDIJE SLUČAJA

04

BROJ

JSNS – One World in Schools · Slovo 21 · Brusinka

Multicultural Ecosystem · World Bridge Initiatives

Studija slučaja 1 – Jeden svět na školách (JSNS)

Organizacija: People in Need | Web stranica: https://www.jsns.cz

Jeden svět na školách(JSNS) je nacionalni obrazovni program usmjeren na ljudska prava, medijsku pismenost i građansko obrazovanje. Koristi dokumentarne filmove u kombinaciji sa strukturiranim obrazovnim materijalima kako bi podržao kritičko razmišljanje, dijalog i aktivno građanstvo. Program se bavi temama kao što su migracije, diskriminacija, društvena nejednakost i demokratske vrijednosti, stvarajući prostor za refleksiju u formalnom i neformalnom obrazovnom okruženju.

Ciljne grupe: Učenici (osnovno i srednje obrazovanje); nastavnici i edukatori.

Metodologija: Program koristi dokumentarni film kao ulaznu tačku u složena društvena pitanja, nakon čega slijedi vođena diskusija i strukturirana refleksija. Kombinuje audiovizuelno pripovijedanje, metodološke materijale, vođeni dijalog i kritičku analizu izvora informacija.

Ključni rezultati: Jačanje kritičkog mišljenja i medijske pismenosti; poboljšane vještine dijaloga; povećana svijest o društvenim pitanjima; podrška demokratskim vrijednostima.

Stečena iskustva: Facilitacija je neophodna; emocionalni angažman povećava otvorenost; edukatorima je potrebna strukturirana podrška; dijalog traži smjernice.

Primjenjivost u drugim sredinama: Model se može primijeniti na različite obrazovne kontekste, posebno tamo gdje su potrebni medijska pismenost i dijalog.

Studija slučaja 2 – Slovo 21

Organizacija: Slovo 21

Slovo 21 je nevladina organizacija usmjerena na integraciju migranata, međukulturni dijalog i participaciju. Radi na jačanju komunikacije između migrantskih zajednica i većinskog društva, istovremeno promovirajući inkluziju i jednake mogućnosti.

Ciljne grupe: Migranti i novodoseljeni; lokalne zajednice; mladi i porodice.

Metodologija: Organizacija primjenjuje participativni pristup zasnovan na formatima dijaloga u zajednici, interkulturalnim događajima, edukativnim radionicama i aktivnom uključivanju migranata.

Ključni rezultati: Povećano učešće; poboljšana međukulturna komunikacija; ojačane mreže zajednice.

Stečeno iskustvo: Učešće je ključno; povjerenje zahtijeva vrijeme; dijalog mora biti strukturiran; kontinuitet je neophodan.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Primjenjivo u multikulturalnim urbanim okruženjima i kontekstima integracije.

Studija slučaja 3 – Multicultural Ecosystem (Brusinka)

Organizacija: Multicultural Ecosystem (Brusinka) | **Lokacija**:Brno | **Web stranica**: https://www.brusinkabrno.cz

Multicultural Ecosystem koji je razvila Brusinka predstavlja lokalni model zasnovan na zajednici koji kombinuje obrazovanje, kulturu, dobrobit i inkluziju. Pruža zajednički prostor u kojem lokalni stanovnici, migranti i međunarodne zajednice međusobno djeluju, uče i sarađuju.

Ciljne grupe: Migranti i raseljene osobe; Lokalno stanovništvo; Djeca, mladi i porodice; Volonteri i edukatori.

Metodologija: Model se zasniva na kontinuiranom angažmanu zajednice kroz jezičko obrazovanje, kulturne i kreativne aktivnosti, radionice i događaje, te volontiranje i zajedničko stvaranje. Učenje usmjereno na mir proizlazi iz svakodnevne interakcije i zajedničkih iskustava.

Ključni rezultati: Smanjena socijalna izolacija; povećana interakcija između grupa; jači osjećaj pripadnosti; poboljšana kohezija zajednice.

Stečeno iskustvo: Redovni kontakti grade povjerenje; neformalna okruženja podržavaju otvorenost; kombinovanje obrazovanja i društvene interakcije povećava uticaj; zajednički prostori su neophodni za inkluziju.

Primjenjivost u drugim sredinama: Model se može replicirati u drugim gradovima. Traži lokalna partnerstva, pristupačan prostor i dugoročni angažman.

Studija slučaja 4 – World Bridge Initiatives

Organizacija: World Bridge Initiatives | **Lokacija:** Brno | **Web stranica:** https://worldbridgeinitiatives.org

World Bridge Initiatives je studentska organizacija koju je osnovala međunarodna grupa studenata sa Univerziteta Masaryk. Fokusira se na povezivanje zajednica kroz pripovijedanje, obrazovanje i kreativni aktivizam, povezujući globalna humanitarna pitanja s lokalnim angažmanom.

Ciljne grupe: Studenti i mladi; Lokalne i međunarodne zajednice; Akteri i aktivisti civilnog društva.

Metodologija: Inicijativa primjenjuje participativne i kreativne formate kao što su projekcije filmova, vođene diskusije s aktivistima, kulturni i fundraising događaji, te vršnjačko angažovanje. Projekat 'Kino Humanity' kombinuje film, dijalog i kulturnu razmjenu kako bi istražio globalne krize.

Ključni rezultati: Povećana svijest o globalnim problemima; ojačano međukulturalno razumijevanje; aktivno učešće mladih; stvaranje inkluzivnih prostora za dijalog.

Stečeno iskustvo: Neformalni formati povećavaju dostupnost; inicijative koje vode mladi potiču angažman; pripovijedanje jača empatiju; sigurni prostori su ključni za otvorenu diskusiju.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Model se može primijeniti na univerzitetska okruženja i omladinske zajednice.

Dodatne relevantne inicijative (Complementary Ecosystem)

- InBáze – integracija i podrška migrantima i izbjeglicama kroz socijalne, obrazovne i društvene programe (https://inbaze.cz)
- META – Podrška učenicima i učenicama koji govore druge maternje jezike i inkluzivno obrazovanje (https://meta-ops.eu)
- IQ Roma servis – dugoročni rad na socijalnoj inkluziji i obrazovanju romskih zajednica (https://iqrs.cz)
- Demagog.cz – jačanje informisanog javnog diskursa i kritičkog vrednovanja informacija (https://demagog.cz)

Poređenje analiziranih slučajeva

U svim analiziranim slučajevima uočavaju se slični obrasci: obrazovanje za mir uglavnom se provodi kroz dijalog, učešće i kritičko promišljanje; neformalna i u zajednici zasnovana okruženja imaju ključnu ulogu u izgradnji povjerenja i uključivanju; interkulturalna saradnja traži aktivnu facilitaciju i ne može se podrazumijevati; ranjive grupe jesu uključene, ali njihovo učešće još uvijek nije dovoljno razvijeno; a inicijative su najčešće lokalnog karaktera i zasnovane na projektima, umjesto da budu dio sistemski koordiniranog pristupa.

Rezultati ankete u velikoj mjeri potvrđuju ove nalaze. Obrazovanje za mir prepoznaje se kao važno, što je potvrdilo 94,4% ispitanika i ispitanica. Kao ključni izazovi izdvojeni su migracije i nedostatak dijaloga, dok su istovremeno prepoznate potrebe za dodatnim resursima, obukama i boljom koordinacijom. Obrazovanje za mir u Češkoj Republici može se posmatrati kao oblast koja se kontinuirano razvija i koju pokreću aktivni akteri civilnog društva, ali kojoj još uvijek nedostaje jedinstven strateški okvir.

4.4.2 UKRAJINA

STUDIJE SLUČAJA

UKRAJINA

Studija slučaja 1 – 'Bridges': Resursni kurs za adolescente

Organizacija: NVO Kyiv Educational Center TolerSpace **| Web stranica:** https://www.facebook.com/bridges.tolerspace **| Država:** Ukrajina

Kurs 'Bridges' nastao je 2014. godine kao odgovor na izazove rata i potrebu za podrškom u adaptaciji raseljene djece. Danas je to sveobuhvatni program psihosocijalne podrške za ukrajinske adolescente uzrasta od 13 do 18 godina, kako u Ukrajini (uključujući područja na prvoj liniji fronta) tako i u inostranstvu.

Glavni cilj: Stvaranje sigurnog i inkluzivnog prostora za prevazilaženje socijalne izolacije i obnavljanje psiholoških resursa. Ciljevi: Rehabilitacija (smanjenje nivoa stresa i pomoć učesnicima u pronalaženju unutrašnje podrške); Integracija (prevazilaženje polarizacije između onih koji su otišli i onih koji su ostali); Socijalizacija (obnavljanje vještina komunikacije, izgradnja povjerenja i samorefleksija).

Ciljne grupe: Ukrajinski adolescenti uzrasta 13-18 godina, i oni koji su ostali u Ukrajini, uključujući područja na prvoj liniji fronta, i oni koji su napustili zemlju nakon 2022. godine; ukrajinski i međunarodni stručnjaci (edukatori i psiholozi).

Metodologija: Rad se odvijao u grupama formiranim prema uzrastu, uz povezivanje učesnika i učesnica s različitim iskustvima evakuacije. Program je uključivao elemente metoda Theatre of the Oppressed, art terapije, pripovijedanja i svakodnevne refleksije. Učesnici i učesnice svakog su dana mogli birati između različitih aktivnosti, kao što su izrada stripova, cirkuske vještine, filozofske šetnje, muzika i skiciranje. Program je istovremeno nastojao održati ravnotežu između intenzivnog rada i vremena namijenjenog miru i odmoru. Praksa provedena 2023. godine održana je u Krzyżowi u Poljskoj, historijskom mjestu poznatom po radu na pomirenju. Boravak na ovoj lokaciji učesnicima i učesnicama pružio je i fizički sigurno okruženje tokom uzbuna zbog zračnih napada.

Ključni rezultati: Emocionalno olakšanje za adolescente; stvaranje novih stabilnih veza; prevazilaženje stereotipa; razvoj kulture međusobne podrške.

Stečena iskustva: Prioritet komunikacije; moć djelovanja i izbora; važnost sigurnog prostora; prevazilaženje polarizacije između onih koji su otišli i onih koji su ostali; briga o facilitatorima kako bi se spriječilo sagorijevanje.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Metodologija se zasniva na univerzalnim principima rada u krizni situacijama i socijalnom izolacijom. Primjenjivi konteksti: integracija izbjeglica i migranata; pomirenje nakon sukoba; oporavak nakon socijalne izolacije. Fleksibilan set alata s metodama (art terapija, pripovijedanje, Theatre of the Oppressed) prilagodljivim različitim jezicima i kulturama.

STUDIJE SLUČAJA

03

BROJ

Bridges' Resursni kurs za adolescente · Forum Theatre · Ukrainian Peacebuilding School

Studija slučaja 2 – Forum teatar (Theatre of the Oppressed Technique)

Organizacija: Građanska organizacija Theatre For Change| **Web stranica:** https://teatrzmin.org.ua/ | **Država:** Ukrajina

Forum Theatre jedna je od najrasprostranjenijih metoda Theatre of the Oppressed, koja se primjenjuje u više od 120 zemalja širom svijeta. Cilj ove metode jeste pokretanje dijaloga s osobama koje se osjećaju isključeno iz društva. Forum Theatre briše granicu između glumaca i publike. Glumci kroz radnju predstave otvaraju konkretan i aktuelan društveni problem, a predstava se zaustavlja u trenutku kada sukob dostiže vrhunac. Publika se zatim poziva da zajedno s glumcima traži moguća rješenja i načine izlaska iz problematične situacije. Gledaoci i gledateljice mogu se uključiti u predstavu tako što preuzimaju uloge pojedinih likova, dijele vlastita životna iskustva i isprobavaju različite strategije u okolnostima prikazanim na sceni.

Ciljne grupe: Osobe s različitim oblicima invaliditeta i njihovi roditelji; žene, uključujući interno raseljene žene s djecom; psiholozi; edukatori; adolescenti i mladi; građanski aktivisti i volonteri u regijama prve linije fronta; starije osobe; rođaci veterana i vojnog osoblja; civili i vojno osoblje koji su iskusili zarobljeništvo.

Metodologija: Zasnovano na sistemu Theatre of the Oppressed, koji je brazilski reditelj Augusto Boal razvio 1960-ih godina. Forum predstava nastaje tokom trodnevne radionice s osobama koje imaju lično iskustvo određenog društvenog problema. Facilitator usmjerava učesnike i učesnice da lične sukobe sagledaju kao posljedicu sistemskog nasilja na kulturnom i institucionalnom nivo.

Ključni rezultati (od 2025.): Učesnici su prijavili emocionalnu obradu i prihvatanje teških iskustava; povećano razumijevanje društvenih problema i praktičnih rješenja; mobilizaciju zajednice oko kolektivnih problema (npr. roditelji su se ujedinili kako bi pripremili kolektivni apel za pristupačne sportske objekte u rehabilitacijskom centru); sistematizaciju scenarija o tome kakve su situacije/mogle bi biti/trebale biti; razvoj netoksične komunikacije i povjerenja.

Stečena iskustva: Forum teatar je efikasan za analizu odnosa moći u konfliktu; rad na tijelu, emocije, kreativnost i refleksija smanjuju sram i razvijaju kreativne sposobnosti; model od četiri koraka pomaže zajednicama da analiziraju konflikt, formulišu probleme, izgrade dijalog i steknu pozitivno iskustvo malih akcija koje vode ka promjeni.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Metodologija je međunarodno rasprostranjena, ali vrlo osjetljiva na kontekst. Dnevni red mora poticati iz same zajednice, a radionice moraju prvenstveno uključivati ljude sa životnim iskustvom problema. Zajednica Theatre of the Oppressed Technique formulirala je sedam principa zasnovanih na traumi za sistematsku integraciju u praksu.

Studija slučaja 3 – Ukrainian Peacebuilding School

Organizacija: NVO Ukrainian Peacebuilding School| **Web stranica:** https://www.peacebuilding.org.ua**/ Država: Ukrajina**

Ukrainian Peacebuilding School (UPS) je obrazovna i istraživačka inicijativa koja djeluje od 2014. godine u oblasti transformacije sukoba, razvoja društvene kohezije i jačanja kapaciteta zajednica, posebno na teritorijama na prvoj liniji fronta, deokupiranim i raseljenim teritorijama. UPS kombinuje obrazovne programe, analitički rad, terenska istraživanja i facilitaciju dijaloga kako bi izgradila mrežu lidera promjena koji se bave izazovima rata, reintegracije i oporavka zajednice.

Ciljne grupe: Predstavnici civilnog društva i lokalni aktivisti; mladi i omladinski lideri; predstavnici lokalne samouprave; edukatori, novinari, vjerski akteri; stručnjaci i profesionalci koji rade na izgradnji mira, dijaloga i oporavku.

Metodologija: Djeluje u skladu s principom Do No Harm, odnosno principom „ne činiti štetu“, koji podrazumijeva osjetljivost na konflikte i sprečavanje njihove eskalacije, u kombinaciji s metodama usmjerenim na budućnost. Programi primjenjuju pristupe predviđanja budućih kretanja (foresight), metodologiju Future Search, planiranje scenarija i druge alate strateškog promišljanja. Ovi pristupi omogućavaju zajednicama da, u uslovima neizvjesnosti, razviju zajedničku viziju budućnosti. Važnu ulogu imaju i prakse dijaloga, facilitacija zahtjevnih razgovora te pregovaračke metode, uključujući pristupe dijalogu zasnovane na interesima.

Ključni rezultati: Približno 700 alumnista i alumnistica prošlo je obuku, a danas djeluju u 20 regija Ukrajine i u oko 100 lokalnih zajednica. Tokom 2023. i 2024. godine dodijeljeno je približno 40 podgrantova za podršku lokalnim inicijativama i 30 stipendija za individualnu podršku liderima i istraživačima. U septembru 2025. godine program je proveden i za Ukrajince i Ukrajinke u Evropskoj uniji, u Njemačkoj, čime je potvrđena primjenjivost ovog pristupa i u radu s migrantskim zajednicama.

Stečena iskustva: Održive promjene u zajednicama moguće su samo kada se povežu osjetljivost na konflikte, princip „Ne činiti štetu“, strateška vizija budućnosti i praktični alati za dijalog. Mrežni modeli daju najbolje rezultate kada alumnisti i alumnistice nastave međusobno komunicirati i pružati podršku i nakon završene obuke. Podrška kroz podgrantove i stipendije dodatno povećava učinak i održivost aktivnosti. Ključni faktori uspjeha su dugoročno prisustvo u zajednici, lokalna partnerstva i istovremeni rad s različitim grupama, od mladih do predstavnika i predstavnica javnih institucija.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Praksa se može prilagoditi drugim zemljama i kontekstima. Organizacija je spremna podijeliti metodologiju "Ne nanosi štetu", predviđanje, prakse dijaloga i alate za pregovaranje, iako efikasan transfer traži duboko razumijevanje lokalnih političkih, društvenih i kulturnih konteksta i partnerstva s lokalnim organizacijama.

4.4.3 NJEMAČKA

STUDIJE SLUČAJA

NJEMAČKA

Doprinos Njemačke studiji slučaja zasniva se na radu obje njemačke partnerske organizacije, Youth Power Germany i Outside Media & Knowledge, a obuhvata četiri različite prakse: razvoj međugeneracijske infrastrukture u zajednici, vršnjački rad koji vode migranti, obrazovanje za mir zasnovano na kulturi i institucionalnu kulturnu razmjenu.

STUDIJE SLUČAJA

04

BROJ

Mehrgenerationenhaus (Federal Programme) · District Mothers (Stadtteilmütter) · 'Books Not Bombs' · Danube Office Ulm/Neu-Ulm

Studija slučaja 1 – Federal Programme 'Mehrgenerationenhaus. Miteinander – Füreinander'

Web stranica: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de **| Država:** Njemačka (širom zemlje, otprilike 530 kuća)

Savezni program od januara 2021. godine, u trajanju od osam godina, finansira rad oko 530 međugeneracijskih kuća s ciljem pružanja podrške općinama kroz različite lokalne aktivnosti, mogućnosti za učešće građana i građanki te stvaranje ravnopravnih životnih uslova.

Ciljne grupe: Sve uzraste, uključujući starije osobe, porodice, lokalno stanovništvo, volontere i ljude koji traže savjet ili podršku u lokalnom području.

Metodologija: Model društvene infrastrukture koji objedinjuje otvorene susrete i aktivnosti dostupne lokalnoj zajednici, uz ciljane programe i sadržaje za određene grupe. Evaluacija programa provodi se putem kvantitativnih i kvalitativnih anketa među posjetiocima i posjetiteljicama te koordinatorima i koordinatoricama, kao i kroz prikaze pojedinačnih primjera koji analiziraju faktore uspjeha, prepreke i ostvarene efekte.

Ključni rezultati: Evaluacija prati ishode povezane sa smanjenjem usamljenosti, samoefikasnošću i savjetodavnim uslugama među posjetiocima, te analizira kako različiti kanali informisanja dopiru do različitih grupa.

Stečeno iskustvo: Putevi pristupa se razlikuju ovisno o ciljnoj grupi, usmena predaja je glavni put, dok digitalni/štampani kanali dopiru do različitih starosnih grupa. Planiranje dosega i resursa je shodno tome važno.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Model se može uspješno primijeniti u drugim zajednicama kao model lokalnog centra zajednice, koji uključuje: lako dostupni prostor za susrete, međugeneracijske aktivnosti, lokalna partnerstva, uključivanje volontera i volonterki te sistematsko praćenje rezultata.

Studija slučaja 2 – District Mothers (Stadtteilmütter)

Web stranica: https://www.stadtteilmuetter.de **| Država:** Njemačka (Berlin — posebno Neukölln i Kreuzberg)

Program „District Mothers“ zasniva se na podršci i vršnjačkoj saradnji. U okviru programa, obučene majke migrantice pružaju podršku drugim migrantskim porodicama, povezuju ih s dostupnim uslugama i podstiču njihovo učešće u životu lokalne zajednice. Program je usmjeren na područja obilježena izraženom socijalnom uskraćenošću i niskim povjerenjem u institucije. Oslanjajući se na bliskost s lokalnom zajednicom i višejezičnost, program olakšava pristup informacijama, uslugama i mogućnostima za uključivanje.

Ciljne grupe: Migrantske i raseljene porodice, roditelji (posebno majke), porodice sa djecom, socijalno ugrožena naselja.

Metodologija: Kratka obuka za žene migrantskog porijekla, koje potom provode strukturirane obilaske i posjete domaćinstvima te pružaju podršku i informacije o temama kao što su obrazovanje, zdravlje, briga o djeci, zapošljavanje, pravna pitanja i učešće u zajednici. Program je integrisan u rad lokalnih službi za upravljanje susjedstvom i zasniva se na saradnji s lokalnim partnerima.

Ključni rezultati: Prema dostupnim podacima, program je dugoročno obuhvatio više od 15.000 posjećenih porodica. Uzimajući u obzir ponovljene posjete, to predstavlja približno 150.000 razgovora. U Neuköllnu je obučeno i angažovano nekoliko stotina žena. Model olakšava pristup teško dostupnim grupama te doprinosi razvoju vještina žena i njihovom uključivanju na tržište rada.

Stečena iskustva: Vršnjački pristupi mogu prevazići prepreke povezane s nedostatkom povjerenja tamo gdje institucionalni oblici podrške ne daju rezultate. Radnici i radnice iz zajednice koji govore više jezika pomažu porodicama da se uključe u rad institucija, poput škola i drugih službi, ali i u život lokalne zajednice. Kontinuirano institucionalno prepoznavanje i stabilno finansiranje doprinose održivosti i kontinuitetu programa.

Mogućnost primjene u drugim kontekstima: Visoka, funkcioniše u drugim gradovima ako angažujete pouzdane kolege iz zajednice, obezbijedite strukturiranu obuku i nadzor, uključite se u lokalne mreže usluga i osigurate dugoročno finansiranje i priznanje.

Studija slučaja 3 – 'Books Not Bombs' ': Književnost kao alat za mirovno obrazovanje i kulturnu otpornost

Država: Njemačka | Baden-Württemberg | Freiburg | **Period:** april–maj 2022.

Ova inicijativa obrazovanja za mir zasnovanog na kulturi provedena je u Freiburgu kao zajednički odgovor organizacija i inicijativa iz Podunavlja na rusku agresiju na Ukrajinu. Pružala je podršku Ukrajinskoj pop-up školi, koja djeluje pod pokroviteljstvom organizacije Deutsch-Ukrainische Gesellschaft Freiburg. Inicijativu je koordinirala organizacija Polnische Frauen Solidarisch iz Freiburga, u bliskoj saradnji s fondacijom Folkowisko iz Poljske. Pored pružanja humanitarne pomoći na poljsko-ukrajinskoj granici i unutar Ukrajine, fondacija Folkowisko radila je i na očuvanju kulturnih resursa. U tom okviru spašavala je zbirke knjiga na ukrajinskom jeziku iz biblioteka u Lucku i Lavovu, kojima je prijetilo uništenje. Više od 2.000 knjiga na ukrajinskom jeziku prevezeno je duž dunavskog koridora saradnje do Freiburga, gdje su distribuirane obrazovnim ustanovama i prostorima u zajednici.

Ciljne grupe: Ukrajinska djeca izbjeglice koja pohađaju Pop Up School; raseljena ukrajinska djeca, Home Vaterhaus u blizini Kijeva, koji djeluje uz podršku organizacije Evangelische Stadtmission Freiburg; raseljene odrasle osobe i porodice iz Ukrajine; edukatori i edukatorice te osobe koje brinu o djeci izbjeglicama; lokalne zajednice u Freiburgu.

Metodologija: Pristup obrazovanju za mir zasnovan na kulturi i inicijativama koje pokreće zajednica, pri čemu se pristup književnosti i jeziku koristi kao sredstvo za jačanje otpornosti, učenje i emocionalnu podršku. Pristup je objedinio transnacionalnu saradnju između Ukrajine, Poljske i Njemačke, djelovanje organizacija civilnog društva koje vode migranti te obrazovnu i kulturnu podršku raseljenim zajednicama. Poseban naglasak stavljen je na integraciju bez asimilacije, uz prepoznavanje kulturnog identiteta i maternjeg jezika kao vrijednih resursa za miran suživot.

Ključni rezultati: Spašeno i distribuirano više od 2.000 knjiga na ukrajinskom jeziku; pružena obrazovna podrška Ukrajinskoj Pop Up School u Freiburgu; ojačan pristup obrazovanju i kulturni kontinuitet za raseljenu djecu; povećana svijest unutar zajednice o ulozi kulture u izgradnji mira.

Stečeno iskustvo: Književnost i jezik igraju ključnu ulogu u podržavanju otpornosti i dobrobiti u kontekstima raseljavanja. Inicijative koje vode migranti mogu djelovati kao efikasni akteri u obrazovanju o miru i kulturni medijatori. Kulturni pristupi dopunjuju humanitarnu pomoć tako što odgovaraju na emocionalne i obrazovne potrebe ljudi.

Mogućnost prenošenja: U velikoj mjeri prenosiv na druge regije pogođene raseljavanjem i sukobima. Model se može replicirati kroz saradnju između lokalnih organizacija civilnog društva, kulturnih institucija i obrazovnih inicijativa, koristeći literaturu i kulturne resurse kao dostupne alate.

Studija slučaja 4 – Danube Office Ulm/Neu-Ulm - Kulturna razmjena kao strateški instrument za izgradnju mira

Institucija: Donaubüro gemeinnützige GmbH (Haus der Donau) **| Režija:** Sebastian Rihm **| Web stranica:** https://donaubuero.de **| Država:** Njemačka — Ulm/Neu-Ulm

Danube Office predstavlja jednog od najznačajnijih institucionalnih aktera u dunavskoj regiji koji djeluje na presjeku kulturne razmjene, evropske saradnje i građanskog angažmana. Njegova uloga ide dalje od same implementacije projekata: institucija funkcionira kao dugoročni posrednik transnacionalnog dijaloga, povezujući lokalne aktere s evropskim mrežama i omogućavajući saradnju preko političkih, kulturnih i institucionalnih granica.

Međunarodni Donaufest Ulm/Neu-Ulm, veliki kulturni festival koji se organizuje već preko 20 godina, okuplja umjetnike, organizacije i građane iz cijelog dunavskog regiona. Umjesto da funkcioniše samo kao kulturni događaj, Donaufest djeluje kao platforma za primijenjenu izgradnju mira gdje se međukulturni dijalog odvija kroz direktnu interakciju, zajednička iskustva podstiču međusobno razumijevanje, a evropske vrijednosti se prenose kroz kulturnu praksu.

Institucionalni uvid: *„Nijedna druga rijeka na svijetu ne povezuje toliko ljudi kao Dunav.“*

Posebno u ovakvim vremenima, dijalog, razmjena i lični susreti dobijaju na značaju. Upoznavanje i razumijevanje stvara osnovu za poštovanje i ne ostavlja prostora za mržnju i predrasude.

Ključni doprinos DANUBE PEACE-u: Izgradnja mira u dunavskoj regiji duboko je ukorijenjena u kulturnoj praksi i životnom iskustvu. Posredničke institucije igraju ključnu ulogu u održavanju dijaloga i saradnje. Velike kulturne inicijative mogu funkcionirati kao dugoročna infrastruktura za izgradnju mira. Trenutni geopolitički razvoji pojačavaju hitnost dijaloga i razmjene. Evropski programi saradnje ostaju ključni, ali zahtijevaju jače mehanizme kontinuiteta.

Web stranica: https://donaubuero.de | https://donaufest.de

4.4.4 BOSNA I HERCEGOVINA

STUDIJE SLUČAJA

BOSNA I HERCEGOVINA

Studija slučaja 1 – Obrazovni program Muzeja ratnog djetinjstva

Organizacija: Muzej ratnog djetinjstva| **Web stranica:** https://warchildhood.org | **Država:** Bosna i Hercegovina

Muzej ratnog djetinjstva (MRD) je međunarodno priznata inicijativa posvećena dokumentiranju i predstavljanju ličnih iskustava odrastanja tokom rata. Uz svoj izložbeni rad, MRD je razvio snažan obrazovni program usmjeren na mirovno obrazovanje, sjećanje, empatiju i dijalog. Program radi sa školama, omladinskim grupama i edukatorima, koristeći priče i svjedočanstva iz stvarnog života kako bi stvorio prostor za razmišljanje o ratu, identitetu i suživotu.

Ciljne grupe: Učenici (osnovna, srednja, univerzitet); edukatori i nastavnici; omladinske grupe i mladi; kulturni i akteri civilnog društva.
Pristup/Metodologija: Program se zasniva na pripovijedanju i iskustvenom učenju, korištenju ličnih svjedočanstava i predmeta; vođenim diskusijama i sesijama refleksije; radionicama zasnovanim na muzejima i terenskom radu; facilitaciji zasnovanoj na dijalogu i temama osjetljivim na traumu. Metodologija naglašava izgradnju empatije, kritičku refleksiju i povezivanje ličnih priča sa širim društvenim procesima.

Ključni rezultati: Povećana svijest o ratnim iskustvima i njihovom dugoročnom utjecaju; ojačana empatija i razumijevanje među mladima; razvoj vještina dijaloga i kritičkog mišljenja; angažman škola i edukatora u temama vezanim za mir.

Stečena iskustva: Lične priče su moćni alati za empatiju i refleksiju; sigurna i vođena facilitacija je ključna prilikom obrađivanja osjetljivih tema; povezivanje prošlosti i sadašnjosti povećava relevantnost za mlade ljude; emocionalni angažman podržava dublje učenje.

Mogućnost prenošenja: U velikoj mjeri prenosiv na druge postkonfliktne i multikulturalne kontekste. Model se može prilagoditi kroz radionice zasnovane na pripovijedanju, izložbe ili edukativne materijale usmjerene na životna iskustva i sjećanje.

Studija slučaja 2 – Fondacija Mozaik

Organizacija: Fondacija Mozaik | **Web stranica:** https://mozaik.ba | **Država:** Bosna i Hercegovina

STUDIJE SLUČAJA

03

BROJ

Muzej ratnog djetinjstva

(edukativni program) · Mozaik

Fondacija · Nansen Dialogue

Centre Mostar

Fondacija Mozaik je vodeća organizacija u Bosni i Hercegovini koja radi na razvoju zajednice, društvenim inovacijama i aktivnom učešću različitih starosnih grupa. Kroz inicijative kao što su programi razvoja zajednice, lokalna partnerstva i podrška socijalnom poduzetništvu, Mozaik doprinosi izgradnji inkluzivnih i otpornih zajednica. Njegov rad povezuje obrazovanje, građanski angažman i praktično djelovanje, stvarajući mogućnosti za cjeloživotno učenje i međugeneracijsku saradnju.

Ciljne grupe: Mladi i odrasli učenici; edukatori, mentori i facilitatori; lideri zajednice i akteri civilnog društva; lokalni stanovnici i volonteri.

Pristup/Metodologija: Iskustveno učenje kroz stvarne projekte u zajednici; mentorstvo i jačanje kapaciteta mladih i odraslih; međugeneracijska saradnja i vršnjačko učenje; socijalno preduzetništvo i pristupi zasnovani na rješavanju problema; partnerstva između organizacija civilnog društva, lokalnih vlasti i zajednica.

Ključni rezultati: Ojačano angažovanje zajednice u različitim starosnim grupama; povećano učešće građana u lokalnim inicijativama; razvoj preduzetničkih, građanskih i liderskih kompetencija; poboljšana saradnja između zainteresovanih strana na lokalnom nivou.

Stečeno isksutvo: Pristupi cjeloživotnom učenju povećavaju održivost utjecaja; međugeneracijska saradnja jača koheziju zajednice; praktični angažman potiče jače ishode učenja od teorijskih pristupa; jaka lokalna partnerstva ključna su za dugoročni uspjeh.

Mogućnost prenošenja: U velikoj mjeri prenosiv na različite kontekste gdje su razvoj zajednice i cjeloživotno učenje prioriteti. Model se može prilagoditi kroz lokalna partnerstva, sisteme mentorstva i inicijative za učenje u zajednici.

Studija slučaja 3 – Nansen Dialogue Centre Mostar

Organizacija: Nansen Dialogue Centre Mostar| **Web stranica:** https://www.ndcmostar.org| **Država:** Bosna i Hercegovina

Nansen Dialogue Centre Mostar je ključna organizacija koja radi na pomirenju, dijalogu i inkluzivnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Njegovi programi se bave podjelama u društvu stvaranjem strukturiranih prilika za dijalog i saradnju među različitim društvenim i etničkim grupama. Pored rada sa školama, organizacija aktivno angažuje edukatore za odrasle, članove zajednice i aktere civilnog društva, promovirajući cjeloživotno učenje i dijalog kao alate za izgradnju mira i društvene kohezije.

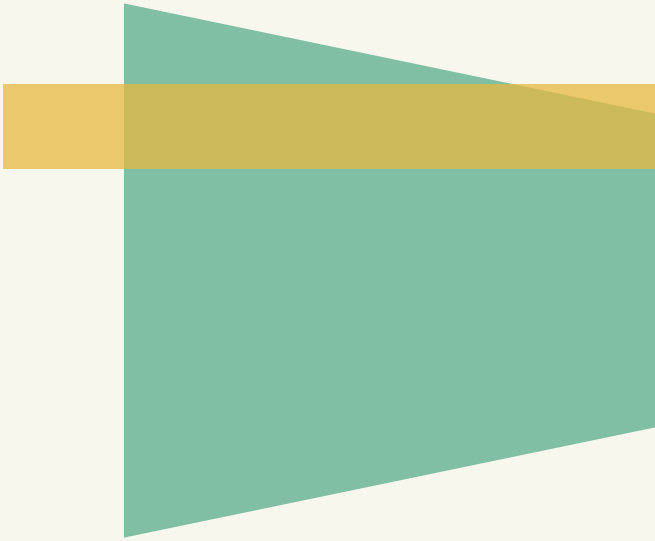
Ciljne grupe: Studenti i mladi; odrasli učenici i članovi zajednice; edukatori i nastavnici; organizacije civilnog društva i lokalni akteri.

Pristup/Metodologija: Vođene sesije dijaloga i radionice; obuka za edukatore i facilitatore; međugrupne i međugeneracijske aktivnosti; inicijative zasnovane na zajednici i projekti saradnje; metode neformalnog obrazovanja usmjerene na komunikaciju i izgradnju povjerenja. Metodologija naglašava inkluzivno učešće, kritičku refleksiju i dugoročni angažman.

Ključni rezultati: Olakšavanje strukturiranog dijaloga u podijeljenim zajednicama; ojačane kompetencije posredništva i medijacije među edukatorima; povećano učešće različitih grupa u zajedničkim aktivnostima; razvoj alata i pristupa primjenjivih u školskom i društvenom okruženju.

Stečena iskustva: Strukturirani dijalog zahtijeva obučene i neutralne facilitatore; dugoročno angažovanje je efikasnije od jednokratnih aktivnosti; kombinovanje pristupa zasnovanih na školskom sistemu i zajednici stvara održiviji uticaj; izgradnja povjerenja je preduslov za dublji dijalog.

Mogućnost prenošenja: Model NDC-a u Mostaru je u velikoj mjeri prenosiv na druga postkonfliktna i podijeljena društva. Njegova metodologija vođenja dijaloga i međugeneracijski formati su direktno primjenjivi u kontekstima dunavske regije.

4.4.5 HRVATSKA

STUDIJE SLUČAJA

HRVATSKA

Studija slučaja 1 – Peace Studies Program (CMS)

Organizacija: Peace Studies Program (CMS) | **Web stranica:** https://www.cms.hr | **Država:** Hrvatska

Program mirovnih studija jedan je od najdugovječnijih programa mirovnog obrazovanja u Hrvatskoj, koji Centar za mirovne studije (CMS) kontinuirano provodi više od 25 godina. Program se provodi kao strukturirani, višemjesečni ciklus neformalnog obrazovanja odraslih i do danas je uključio više od 700 učesnika iz različitih profesionalnih i društvenih sredina, uključujući obrazovanje, civilno društvo, kulturu, socijalni rad i lokalne zajednice. Program pruža strukturirani prostor za kritičko promišljanje društvenih sukoba, historijskog pamćenja, nenasilja i savremenih izazova koji utiču na mir i društvenu koheziju.

Ciljne grupe: Odrasli; aktivisti civilnog društva; edukatori i treneri; lideri zajednice; mladi profesionalci i studenti; pojedinci angažovani u društvenom, kulturnom i radu u zajednici.

Pristup/Metodologija: Program se zasniva na neformalnim, participativnim i iskustvenim metodama učenja, a provodi se kroz višemjesečni obrazovni ciklus u trajanju od 4 do 6 mjeseci, koji obuhvata 30-40 sati obrazovnih aktivnosti po generaciji. Metodologija kombinuje predavanja, vođene diskusije, rad u malim grupama, studije slučaja, refleksivne vježbe i zajedničke analize konkretnih društvenih situacija. Poseban naglasak stavlja se na razvoj kompetencija u nenasilnoj komunikaciji, vođenju dijaloga i kritičkom mišljenju.

Ključni rezultati: Program se kontinuirano provodi od 1997. godine, a uključuje više od 25 generacija i preko 700 učesnika. Svaki ciklus uključuje tematske module kao što su Nenasilna komunikacija i rješavanje sukoba, Izgradnja mira i socijalna pravda, Ljudska prava i aktivno građanstvo, Suočavanje s prošlošću i kultura sjećanja, te Dijalog, facilitacija i participativne metode. Značajan broj bivših učesnika sada je aktivan kao edukatori, aktivisti civilnog društva i lideri zajednice. Razvijena je dugoročna mreža alumnija, koja podržava kontinuiranu saradnju, razmjenu znanja i građanski angažman.

Stečeno iskustvo: Obrazovanje odraslih o miru ima najveći utjecaj kada je dugoročno, strukturirano i zasnovano na kontinuitetu. Potreban je proces koji traje nekoliko mjeseci kako bi se izgradilo povjerenje među učesnicima. Rad u malim grupama (20-25 učesnika) značajno poboljšava kvalitet dijaloga i sigurnost okruženja za učenje.

STUDIJE SLUČAJA

02

BROJ

Peace Studies Program (CMS) · Peace Group of Young People "Dunav"

Mogućnost prenošenja: Program studija mira ima visok stepen prenosivosti na druge kontekste unutar Podunavlja i šire. Model se može prilagoditi različitim kulturnim i institucionalnim okruženjima kroz kraće ili duže cikluse (20 do 40 sati), ovisno o lokalnim potrebama i resursima, a mogu ga provoditi organizacije civilnog društva, akteri obrazovanja odraslih ili lokalne inicijative u zajednici.

Studija slučaja 2 – Programi izgradnje mira i dijaloga u zajednici, Peace Group of Young People "Dunav"

Organizacija: Peace Group of Young People "Dunav" | **Web stranica:** https://www.ypgd.org **| Država:** Hrvatska (Vukovar)

Peace Group of Young People "Dunav" je organizacija civilnog društva sa sjedištem u Vukovaru koja više od 25 godina radi na izgradnji mira, pomirenju i dijalogu u zajednici u postkonfliktnom kontekstu. Organizacija djeluje u društveno osjetljivom okruženju obilježenom historijskim podjelama i fokusira se na obnovu povjerenja, promoviranje dijaloga i jačanje mirnog suživota unutar lokalne zajednice. Kroz dugoročne obrazovne i programe zasnovane na zajednici, organizacija se bavi pitanjima historijskog pamćenja, međuetničkih odnosa i društvene kohezije, sa snažnim naglaskom na nenasilje i inkluziju.

Ciljne grupe: Mladi; odrasli iz lokalne zajednice; edukatori i omladinski radnici; međuetničke i interkulturalne grupe; lideri zajednice i akteri civilnog društva.

Pristup/Metodologija: Organizacija primjenjuje neformalne, participativne i na dijalogu zasnovane pristupe učenju. Aktivnosti uključuju radionice, vođene dijaloške sesije, javne diskusije, forume zajednice, komemorativne i obrazovne događaje te razmjene mladih. Poseban naglasak stavlja se na sigurne prostore za dijalog, suočavanje s prošlošću i inkluzivno učešće različitih etničkih i društvenih grupa. Metodologija je prilagođena postkonfliktnom okruženju i podržava postepenu izgradnju povjerenja kroz kontinuirani angažman.

Ključni rezultati: Organizacija je aktivna u Vukovaru više od 25 godina, kontinuirano provodeći programe usmjerene na izgradnju mira i pomirenje. Tokom godina, uključene su stotine učesnika, uključujući mlade, odrasle i pripadnike različitih etničkih i društvenih grupa. Aktivnosti uključuju radionice dijaloga, programe o suočavanju s prošlošću i kulturi sjećanja, nenasilnu komunikaciju, mlade za mir i aktivno građanstvo, te zajedničke komemorativne i obrazovne aktivnosti. Organizacija je široko prepoznata kao ključni lokalni akter u izgradnji mira u Vukovaru.

Stečeno iskustvo: Izgradnja mira u postkonfliktnim zajednicama zahtijeva dugoročno prisustvo, dosljednost i pristupe zasnovane na povjerenju. Održiva promjena ne može se postići kratkoročnim intervencijama, već kontinuiranim dijalogom i angažmanom zajednice. Iskustvo naglašava važnost osjetljivog i inkluzivnog rješavanja historijskog sjećanja, uz podršku lokalnog vlasništva nad mirovnim procesima.

Mogućnost prenošenja: Iako je utemeljen u specifičnom postkonfliktnom kontekstu, pristup se može prenijeti i na druge podijeljene ili polarizirane zajednice u dunavskoj regiji i šire. Metode se mogu prilagoditi za korištenje od strane organizacija civilnog društva, omladinskih grupa i inicijativa u zajednici koje rade na pomirenju, dijalogu i otpornosti zajednice, posebno u kontekstima pogođenim sukobima, migracijama ili socijalnom polarizacijom.

4,5 REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

4.5.1 ČEŠKA REPUBLIKA
REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

ČEŠKA REPUBLIKA

Češka Republika ima 5 mapiranih resursa. Mirovno obrazovanje nije uvijek eksplicitno definirano ili institucionalizirano kao zasebna oblast. Umjesto toga, mnoge prakse vezane za mir ugrađene su u politike integracije, razvoj zajednice, medijsku pismenost i procese participativnog upravljanja.

MAPIRANI RESURSI

05

BROJ

Media literacy, integration & community dialogue (nationwide & Brno)

FOCUS

Resurs 1 – JSNS: One World in Schools (Jeden svět na školách)

Online/offline: Oba | Vrsta: Obrazovni program
One World in Schools (Jeden svět na školách) jedan je od najvećih obrazovnih programa u Češkoj Republici usmjeren na ljudska prava, medijsku pismenost i globalnu svijest. Pruža dokumentarne filmove, planove lekcija i obuku nastavnika koji pomažu učenicima da razumiju društvena pitanja, raznolikost i demokratske vrijednosti. Kroz interaktivne diskusije i aktivnosti kritičkog mišljenja, podržava mlade ljude u formiranju stavova koji se odnose na poštovanje i uključivanju u dijalog.

Ciljne grupe: Studenti, nastavnici, edukatori, mladi.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir; Kulturni dijalog; Otpornost zajednice.

Država/Grad: Češka Republika (na nacionalnom nivou) | Web stranica: https://www.jsns.cz

Relevantnost: Program promoviše kritičko razmišljanje, empatiju i dijalog pun poštovanja, što su ključne komponente mirnih društava. Pomaže u sprječavanju polarizacije i dezinformacija jačanjem medijske pismenosti i demokratske svijesti među mladima.

Resurs 2 – Demagog.cz: Inicijativa za medijsku pismenost i provjeru činjenica

Online/offline: Online | Vrsta: Obrazovna / analitička platforma
Demagog.cz je platforma za provjeru činjenica koja analizira izjave javnih ličnosti i promoviše komunikaciju zasnovanu na dokazima. Također pruža edukativne materijale i radionice usmjerene na medijsku pismenost, pomažući korisnicima da identificiraju dezinformacije i razumiju javni diskurs.

Ciljne grupe: Studenti, nastavnici, šira javnost.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir; Otpornost zajednice; Kulturni dijalog.

Država/Grad: Češka Republika | Web stranica: https://demagog.cz

Relevantnost: Suprotstavljanjem dezinformacijama i promoviranjem kritičkog mišljenja, platforma doprinosi smanjenju društvenih napetosti i polarizacije. Podržava informirani dijalog i povjerenje u javnu komunikaciju.

Resurs 3 – Multikulturni centar Brusinka

Online/offline: Oboje | Vrsta: Program zajednice/obrazovne aktivnosti

Multikulturalni centar Brusinka je organizacija sa sjedištem u Brnu koja pruža obrazovne, kulturne i integracijske aktivnosti za različite grupe, uključujući migrante, izbjeglice, djecu i porodice. Njihovi programi uključuju jezičke kurseve, kreativne radionice, dijaloge u zajednici i interkulturalne događaje osmišljene da podstaknu inkluziju i međusobno razumijevanje.

Ciljne grupe: Migranti, izbjeglice, djeca, porodice, međunarodne zajednice, lokalno stanovništvo.

Tematska relevantnost: Kulturni dijalog; Integracija raseljenih osoba; Otpornost zajednice; Međugeneracijska saradnja.

Država/Grad: Češka Republika, Brno | Web stranica: https://www.brusinkabrno.cz

Relevantnost: Centar stvara sigurne prostore za interakciju između različitih kulturnih grupa i podržava svakodnevnu izgradnju mira kroz dijalog, obrazovanje i angažman zajednice.

Resurs 4 – Scenariji budućeg razvoja migracija i integracije u Brnu (SocioFactor)

Online/offline: Offline / istraživački rezultati | Vrsta: Istraživanje / participativna metodologija / alat za kreiranje politika.

Ovaj izvještaj predstavlja rezultate participativnog procesa razvoja scenarija o budućnosti migracija i integracije u Brnu. U proces su bile uključene zainteresovane strane iz javne uprave, nevladinih organizacija i stručne zajednice, s ciljem analize rizika, izazova i mogućih dugoročnih pravaca razvoja. Primijenjena metodologija podstiče strukturirani dijalog i doprinosi strateškom planiranju usmjerenom na izgradnju inkluzivnih društava.

Ciljne grupe: Kreatori politika, nevladine organizacije, edukatori, akteri u zajednici.

Tematska relevantnost: Otpornost zajednice; Integracija raseljenih osoba; Kulturni dijalog; Sprečavanje sukoba.

Država/Grad: Češka Republika, Brno | Web stranica: https://www.sociofactor.eu

Relevantnost: Resurs se bavi temeljnim uzrocima društvenih napetosti kao što su segregacija, pristup stanovanju i nedostatak učešća. Pokazuje kako inkluzivno upravljanje i dugoročno planiranje doprinose sprječavanju sukoba i jačanju povjerenja.

Resurs 5 – World Bridge Initiatives

Online/offline: Oba | Vrsta: Mrežni / zajednički program

World Bridge Initiative je međunarodna organizacija koju vode studenti, a fokusirana je na povezivanje zajednica kroz pripovijedanje, obrazovanje i kulturne događaje. Organizuje diskusije, projekcije filmova i događaje za prikupljanje sredstava koji se bave globalnim krizama i promoviraju empatiju i razumijevanje među kulturama.

Ciljne grupe: Studenti, mladi, međunarodne zajednice, aktivisti.

Tematska relevantnost: Kulturni dijalog; Angažman zajednice; Obrazovanje za mir; Međugeneracijska saradnja.

Država/Grad: Međunarodno (porijeklo: Brno, Češka Republika) | Web stranica: https://worldbridgeinitiatives.org

Relevantnost: Inicijativa promoviše izgradnju mira na lokalnom nivou kroz pripovijedanje i angažman zajednice. Povezivanjem lokalnih i globalnih perspektiva, podržava empatiju, solidarnost i aktivno sudjelovanje.

4.5.2 UKRAJINA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

UKRAJINA

Ukrajina ima 3 mapirana resursa. S obzirom na kontekst ruske vojne agresije velikih razmjera, mirovno obrazovanje u Ukrajini se ne shvata kao apstraktna obrazovna tema, već kao praktičan alat za društveni oporavak, smanjenje napetosti i obnavljanje interakcije među ljudima.

MAPIRANI RESURSI

03

BROJ

Alati vršnjačke medijacije i izgradnje mira u procesu oporavka (Kijev i druge regije Ukrajine)

FOKUS

Resurs 1- Rješavanje sukoba i izgradnja mira u vlastitom okruženju: osnovne vještine vršnjačke medijacije

Online/offline: Online | Vrsta: Edukativni materijal

Ovaj priručnik za obuku je sveobuhvatan vodič za primjenu vršnjačke medijacije i restorativnih praksi u obrazovnim okruženjima. Pruža strukturirane sesije obuke, vježbe i smjernice za vođenje koje pomažu mladima da nauče kako mirno rješavati sukobe i graditi odnose saradnje. Materijal podržava razvoj komunikacijskih, pregovaračkih i kritičkih vještina, kao i svijest o prevenciji nasilja i sigurnom obrazovnom okruženju. Omogućava obučenim studentima-medijatorima da podučavaju svoje vršnjake koristeći vršnjački pristup, a dopunjen je online kursom učenja i video materijalima.

Ciljne grupe: Učenici uzrasta od otprilike 11 do 18 godina, vršnjački medijatori, nastavnici, školski psiholozi, socijalni radnici, omladinski radnici, nevladine organizacije i šira obrazovna zajednica.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir; Otpornost zajednice; Kulturni dijalog; Integracija raseljenih osoba.

Država/Grad: Ukrajina (Kijev, 03113, PO Box 26) | Web stranica: https://la-strada.org.ua | Kontakt: info@la-strada.org.ua | Telefon: +38 063 300 30 34

Relevantnost: Resurs pruža praktične alate za podučavanje mirnog rješavanja sukoba i vještina dijaloga među mladima i edukatorima. Promoviranjem medijacije, empatije i nenasilne komunikacije, pomaže u sprječavanju eskalacije sukoba i jača povjerenje unutar zajednica. Njegov pristup vršnjačkog učenja podržava inkluzivno učešće i društvenu koheziju.

Resurs 2 – 'Naučimo stvarati mir': Metodološki priručnik

Online/offline: Online | Vrsta: Edukativni materijal

Ovaj ukrajinski metodološki priručnik o mirovnom obrazovanju je razvijen u okviru projekta „Rat i mir: Učešće djece u izgradnji mira“. Materijal obuhvata interaktivne obuke, praktične vježbe, različite formate diskusije, aktivnosti forum-pozorišta i scenarije društvenog djelovanja spremne za primjenu. Namijenjen je edukatorima i edukatoricama koji rade s djecom i mladima na temama rješavanja sukoba, tolerancije, ljudskih prava i nenasilne komunikacije. Materijal je pilotno testiran u različitim regijama Ukrajine, a sadrži i strukturirane smjernice za facilitatore i facilitatorice, uključujući pravila rada u grupi, metode participativnog učenja i vježbe refleksije.

Ciljne grupe: Učenici i mladi; Edukatori i nastavnici; Omladinski radnici i treneri; Psiholozi i socijalni radnici; Volonteri i aktivisti u zajednici; Djeca pogođena sukobima i raseljavanjem.

Tematska relevantnost: Mirovno obrazovanje; Otpornost zajednice; Integracija raseljenih osoba; Kulturni dijalog; Međugeneracijska saradnja; Historijsko pamćenje.

Država/Grad: Ukrajina (Kijev, 03141, Volgogradska ulica 23, kancelarija 32) | Web stranica: https://gender-ua.org/library | Kontakt: gender@ukr.net | Telefon: +38 (050) 462-43-26

Relevantnost: Priručnik direktno podržava mirovno obrazovanje pružajući praktične alate koje facilitatori mogu odmah koristiti u učionicama i prostorima za učenje u zajednici. Promoviše dijalog, empatiju i nenasilno rješavanje sukoba, a posebno je razvijen kao odgovor na društvene tenzije i raseljavanje uzrokovane oružanim sukobom u Ukrajini. Pomaže zajednicama da izgrade otpornost angažovanjem mladih ljudi kao aktivnih učesnika u izgradnji mira.

Resurs 3 – Association of the Ukrainian Peacebuilding School

Online/offline: Online i offline | Vrsta: Institucija /

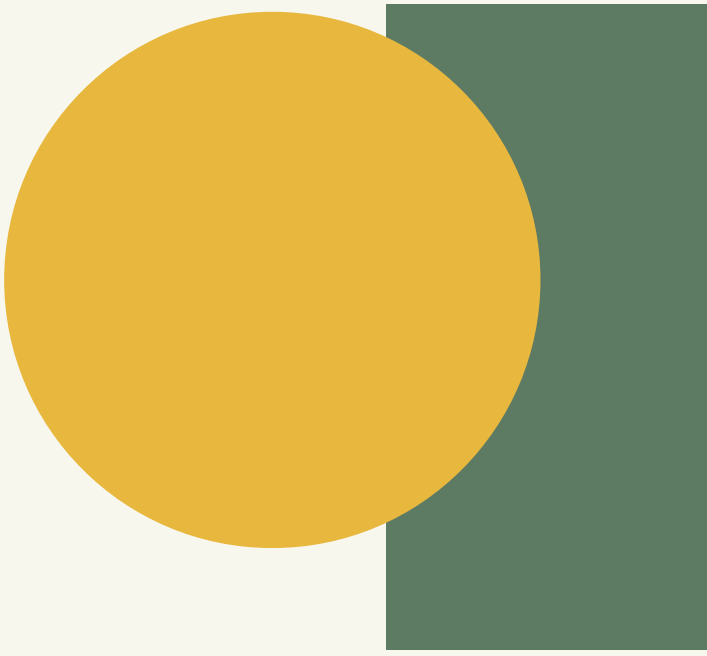
Association of the Ukrainian Peacebuilding School je mrežna organizacija civilnog društva osnovana 2021. godine kao institucionalni nastavak inicijative Ukrajinske škole za izgradnju mira pokrenute 2014. godine. Organizacija okuplja više od 80 članova u 12 regija Ukrajine i djeluje na nivou teritorijalnih zajednica. Promoviše prakse izgradnje mira, transformaciju sukoba, dijalog u zajednici i razvoj lokalnog liderstva kroz obuku, zagovaranje i razmjenu iskustava. Njene aktivnosti usmjerene su na jačanje sposobnosti zajednica da se nose sa društvenim tenzijama i spriječe nasilne sukobe putem nenasilne komunikacije i participativnog donošenja odluka.

Ciljne grupe: Lokalni lideri zajednice, aktivisti u zajednici, edukatori, omladinski radnici, lokalne vlasti, organizacije civilnog društva i stanovnici teritorijalnih zajednica, uključujući stanovništvo pogođeno sukobima i raseljeno stanovništvo.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir; Otpornost zajednice; Kulturni dijalog; Integracija raseljenih osoba; Međugeneracijska saradnja.

Država/Grad: Ukrajina (na nacionalnom nivou, aktivnosti se provode u više teritorijalnih zajednica) | Web stranica: https://www.peacebuilding.org.ua/ | Kontakt: ups.asociacia@gmail.com

Relevantnost: Mreža pruža praktično iskustvo u primjeni pristupa izgradnji mira i transformaciji sukoba na nivou lokalne zajednice. Njen rad pokazuje kako nenasilna komunikacija, medijacija i participativne prakse mogu ojačati povjerenje i saradnju među različitim društvenim grupama, uključujući raseljene osobe i lokalno stanovništvo.

4.5.3 NJEMAČKA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

NJEMAČKA

Njemačka ima 12 mapiranih resursa, prvenstveno smještenih u Baden-Württembergu i regiji Gornjeg Podunavlja, s dodatnim nacionalnim i transnacionalnim primjerima. Mapirani resursi uključuju centre za institucionalnu saradnju, institucije za obrazovanje odraslih, društvene centre, kulturna i historijska udruženja, festivale, muzeje, spomen-mjesta i programe koji podržavaju međukulturni dijalog, pomirenje, društvenu koheziju i mirovno obrazovanje.

MAPIRANI RESURSI

12

BROJ

Centri saradnje, kulturna razmjena, obrazovanje odraslih (regija izvora Dunava / Ulm)

FOKUS

Resurs 1 – Donaubüro Ulm/Neu-Ulm gGmbH (Danube kancelarija)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija

Danube kanvelarija je gradsko središte i projektna agencija za saradnju u Dunavskoj regiji. Povezuje zainteresovane strane iz kulture, obrazovanja i civilnog društva i podržava prekogranične projekte EU i lokalne projekte. Direktno radi na međuregionalnoj saradnji i dijalogu u Dunavskoj regiji, što je ključno za umrežavanje i mapiranje DANUBE PEACE-a.

Ciljne grupe: Kulturni akteri, organizacije civilnog društva, edukatori, lokalne institucije, šira javnost.

Tematska relevantnost: Kulturni dijalog; Otpornost zajednice (kroz umrežavanje i saradnju).

Država/Grad: Njemačka — Ulm | Adresa: Kronengasse 4/3, 89073 Ulm | Web stranica: https://donaubuero.de | Kontakt: info@donaubuero.de | Tel: +49 731 88 03 06-0

Relevantnost: Nudi snažnu ulaznu tačku za zainteresovane strane u Podunavlju u Njemačkoj, podržava povezivanje resursa i olakšava zajedničke inicijative koje jačaju kulturnu saradnju i društvenu koheziju.

Resurs 2 – Donaufest (Ulm/Neu-Ulm)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Aktivnost/program u zajednici

Donaufest je javni festival i platforma za susrete koja povezuje kulture i zajednice vezane za Dunav. Kroz kulturne sadržaje i javne programe promoviše interkulturalni dijalog i vidljivost različitih identiteta u gradu. Festival pruža konkretan prostor za susrete, razmjenu zajedničkih priča i dijalog, što su ključni elementi za izgradnju povjerenja i društvene povezanosti.

Ciljne grupe: Lokalna zajednica, migranti i raseljene osobe, kulturni akteri, porodice, međugeneracijske grupe.

Tematska relevantnost: Kulturni dijalog; Otpornost zajednice.

Država/Grad: Njemačka — Ulm/Neu-Ulm | Adresa: Kronengasse 4/3, 89073 Ulm | Web stranica: https://donaufest.de | Kontakt: info@donaubuero.de | Tel: +49 731 88 03 06-0

Relevantnost: Dokazan model javnog interkulturalnog programa u Dunavskoj regiji koji može inspirisati aktivnosti DANUBE PEACE usmjerene na dijalog, sudjelovanje i povezivanje zajednica.

Resurs 3 – Eichbergtreff multigeneracijski centar (Ulm)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Aktivnost/program u zajednici

Eichbergtreff je međugeneracijski centar za susrete u Ulmu koji jača lokalnu zajednicu kroz pristup usmjeren na povezivanje različitih generacija. Nudi lako dostupne aktivnosti, savjetovanje i mogućnosti da se građani i građanke uključe u zajedničke inicijative. Aktivno povezuje različite dobne skupine, jača društvene veze te može pružiti podršku uključivanju novopridošlih osoba i osoba koje prolaze kroz procese integracije.

Ciljne grupe: Međugeneracijske grupe, porodice, starije odrasle osobe, mladi, osobe koje traže savjetovanje/podršku.

Tematska relevantnost: Međugeneracijska saradnja; Otpornost zajednice; Integracija raseljenih osoba.

Država/Grad: Njemačka - Ulm | Adresa: Eichbergplatz 9, 89075 Ulm | Web stranica: https://www.mehrgenerationenhaeuser.de | Kontakt: info@eichbergtreff.de | Tel: +49 731 2640591

Relevantnost: Direktno doprinosi društvenoj koheziji i međugeneracijskom učenju kroz kontinuirane, lokalno ukorijenjene aktivnosti, pogodne za pilotiranje i mapiranje praksi povezivanja u zajednici unutar projekta.

Resurs 4 – Centar za obrazovanje odraslih u Ulmu (vh ulm / Ulmer Volkshochschule)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija

VHS Ulm je ključna institucija za obrazovanje odraslih koja nudi širok spektar kurseva, uključujući programe integracije i jezika. To je primarni kanal za angažovanje odraslih (uključujući raseljene osobe) u učenju jezika, orijentaciji i društvenom učešću. Kao stabilna lokalna infrastruktura, može biti partner za integraciju modula za mirovno obrazovanje i interkulturalni dijalog u postojeće puteve učenja.

Ciljne grupe: Odrasli, raseljene osobe/migranti, edukatori, šira javnost.

Tematska relevantnost: Integracija raseljenih osoba; Mirovno obrazovanje (putem građanskog/orijentacionog učenja); Otpornost zajednice.

Država/Grad: Njemačka — Ulm | Adresa: Kornhausplatz 5, 89073 Ulm | Web stranica: https://www.vh-ulm.de | Kontakt: info@vh-ulm.de | Tel: +49 731 1530-0

Relevantnost: Omogućava direktan pristup odraslim učenicima, uključujući i novonaseljene, i pruža strukturu za integraciju sadržaja projekta (dijalog, nenasilna komunikacija, kohezija zajednice) u utvrđene obrazovne formate.

Resurs 5 – Baarverein – Verein für Geschichte und Naturgeschichte der Baar e.V.

Online/offline: Oba | Vrsta: Kulturno/Historijsko udruženje

Baarverein je dugogodišnje regionalno udruženje posvećeno proučavanju i promociji historije, kulture i prirodne baštine regije Baar u južnoj Njemačkoj. Kroz predavanja, izlete i publikacije, udruženje doprinosi regionalnoj historijskoj svijesti i kulturnom obrazovanju povezanom s područjem Gornjeg Podunavlja.

Ciljne grupe: Šira javnost, odrasli učenici, edukatori, lokalne zajednice, publika.

Tematska relevantnost: Kultura; Mir; Društvena kohezija; Međugeneracijsko učenje; Kulturna baština.

Država/Grad: Njemačka - Donaueschingen, Baden-Württemberg (Gornje Podunavlje) | Adresa: Schulstrasse 6, 78166 Donaueschingen | Web stranica: https://www.baarverein.de

Relevantnost: Predstavlja vrijedan kulturni i obrazovni resurs koji povezuje regionalnu historiju, kulturno nasljeđe i angažman zajednice. Podržava razmišljanje o identitetu, kontinuitetu i mirnom suživotu u regiji Gornjeg Podunavlja.

Resurs 6 – Schwarzwaldverein Donaueschingen e.V.

Online/offline: Oboje | Vrsta: Udruženje za kulturu i prirodu / Građanska mreža

Schwarzwaldverein Donaueschingen je lokalni ogranak Udruženja Schwarzwaldverein, koji podstiče povezivanje s prirodom, krajolikom i regionalnom kulturom. Udruženje organizuje vođene šetnje, kulturne aktivnosti i edukativne događaje koji jačaju veze u zajednici i regionalni identitet na području gornjeg toka Dunava.

Ciljne grupe: Šira javnost, odrasli učenici, porodice, lokalne zajednice, građanske grupe.

Tematska relevantnost: Kultura; Društvena kohezija; Otpornost zajednice; Međugeneracijska razmjena.

Država/Grad: Njemačka — Donaueschingen, Baden-Württemberg | Adresa: Akademieweg 1, 78166 Donaueschingen | Web stranica: https://schwarzwaldverein-donaueschingen.de

Relevantnost: Pokazuje kako lokalni angažman građana i građanki, povezanost s prirodom i njegovanje kulturnih tradicija mogu doprinijeti društvenoj povezanosti i otpornosti zajednice. Predstavlja primjer dobre prakse korištenja kulturnih resursa u zajednici koji mogu biti značajni za obrazovanje usmjereno na mir.

Resurs 7 – Gesellschaft der Musikfreunde in Donaueschingen

Online/offline: Oboje | Vrsta: Kulturna institucija /

Muzičko udruženje Gesellschaft der Musikfreunde u Donaueschingenu je historijsko kulturno udruženje posvećeno promociji muzike i muzičke kulture. Usko je povezano s međunarodno poznatim Muzičkim festivalom u Donaueschingenu (Donaueschinger Musiktage) i igra ključnu ulogu u podršci savremenoj muzici, umjetničkoj razmjeni i kulturnom dijalogu.

Ciljne grupe: Šira javnost, kulturna publika, umjetnici, studenti, međunarodni posjetioci.

Tematska relevantnost: Kultura; Međukulturni dijalog; Mir; Umjetnička razmjena.

Država/Grad: Njemačka - Donaueschingen, Baden-Württemberg | Web stranica: https://www.musikfreunde-donaueschingen.de

Relevantnost: Predstavlja vodeći kulturni resurs u regiji Gornjeg Podunavlja, pokazujući kako muzika i međunarodna kulturna razmjena doprinose dijalogu, međusobnom razumijevanju i mirnom suživotu.

Resurs 8 – Donaueschingen muzički festival (Donaueschingen Music Days)

Online/offline: Oba | Vrsta: Godišnji kulturni festival /

Obrazovni i kulturni program Muzički festival u Donaueschingenu jedan je od najstarijih i najuglednijih svjetskih festivala savremene muzike, koji se održava svake godine u Donaueschingenu od 1921. godine. Sadrži koncerte avangardne, eksperimentalne umjetničke programe, participativne radionice za lokalnu publiku, uključujući mlade i studente, te kontinuirane napore za povezivanje muzičkih inovacija sa širim kulturnim angažmanom, dijalogom i međunarodnim umrežavanjem.

Ciljne grupe: Šira javnost, kulturna publika, studenti i edukatori muzike, članovi zajednice, mladi, međunarodni umjetnici.

Tematska relevantnost: Kultura; Društvena kohezija; Međukulturni dijalog; Umjetnička inovacija; Angažman zajednice.

Država/Grad: Njemačka - Donaueschingen, Baden-Württemberg | Web stranica: https://www.donaueschinger-musiktage.de

Relevantnost: Kao međunarodno prepoznat kulturni događaj koji se održava na izvoru Dunava, simboličnom i geografskom središtu dunavske regije, predstavlja prostor susreta, kulturne razmjene i povezivanja ljudi različitih iskustava i identiteta. Svojim programom doprinosi stvaranju dijaloga i zajedničkog razumijevanja, što ga čini relevantnim primjerom za ciljeve projekta DANUBE PEACE i razvoj inkluzivnih, kulturno utemeljenih pristupa obrazovanju za mir.

Izvor 9 – Museum Art.Plus (Donaueschingen)

Online/offline: Oba | Vrsta: Kulturna institucija /

Museum Art.Plus je muzej savremene umjetnosti u Donaueschingenu, smješten u blizini izvora rijeke Dunav. Predstavlja međunarodno i regionalno značajne izložbe savremene umjetnosti u obnovljenoj neoklasicističkoj zgradi te organizuje raznovrstan program koji obuhvata razgovore s umjetnicima i umjetnicama, radionice, koncerte, vođena razgledanja, kao i filmske i performativne programe.

Ciljne grupe: Šira javnost, kulturna publika, edukatori, studenti, lokalne zajednice, međugeneracijske grupe.

Tematska relevantnost: Kultura; Društvena kohezija; Međukulturni dijalog; Angažman zajednice; Međugeneracijska interakcija.

Država/Grad: Njemačka - Donaueschingen, Baden-Württemberg | Adresa: Museumsweg 1, 78166 Donaueschingen | Web stranica: https://www.museum-art-plus.com

Relevantnost: Važna kulturna platforma u dunavskoj regiji Donaueschingen koja nudi prostor za refleksiju, umjetničko izražavanje i razmjenu među raznolikom publikom. Pokazuje kako umjetnost i javni kulturni programi doprinose društvenom razumijevanju, koheziji i interkulturalnoj razmjeni među generacijama.

Resurs 10 – CINE Polska Film Festival Freiburg

Online/offline: Oba | Vrsta: Kulturni program /

CINE Polska Film Festival Freiburg je kulturni filmski festival koji predstavlja savremenu poljsku kinematografiju i podstiče interkulturalni dijalog između poljske i njemačke publike. Festival se održava u prostoru Kommunales Kino Freiburg, a organizuje ga Polnische Frauen Solidarisch e.V. u saradnji s Kommunales Kino Freiburg. Program festivala povezuje filmske projekcije s diskusijama i kulturnom razmjenom, čime doprinosi boljem razumijevanju društvenih i historijskih tema, kao i pitanja identiteta.

Ciljne grupe: Šira javnost, kulturna publika, migranti i dijaspora, studenti, edukatori, filmski profesionalci.

Tematska relevantnost: Kultura; Integracija; Mir; Društvena kohezija; Međugeneracijski dijalog.

Država/Grad: Njemačka - Freiburg im Breisgau | Adresa: Kommunales Kino Freiburg, Urachstrasse 40, 79102 Freiburg | Sajt: https://www.koki-freiburg.de/cinepolska-2026/

Relevantnost: Pokazuje kako filmsko i kulturno pripovijedanje mogu podržati mirovno obrazovanje, interkulturalni dijalog i društvenu koheziju. Pruža praktičan primjer korištenja kulture za rješavanje pitanja historijskog pamćenja, identiteta i suživota.

Resurs 11 – Memorijalni centar Grafeneck (Memorijalni centar Grafeneck)

Online/offline: Oba | Vrsta: Memorijalni centar / Obrazovna institucija

Memorijalni centar Grafeneck je mjesto sjećanja i obrazovanja koje se nalazi u regiji Schwabsche Alb u Baden-Württembergu, blizu područja Gornjeg Podunavlja. Odaje počast žrtvama nacističkih zločina i pruža dugoročne obrazovne programe usmjerene na historijsku odgovornost, ljudsko dostojanstvo, inkluziju i demokratske vrijednosti. Kroz vođene posjete, radionice i edukativne materijale, Grafeneck povezuje historijsko sjećanje sa savremenim mirovnim obrazovanjem i građanskim angažmanom.

Ciljne grupe: Edukatori, studenti, odrasli učenici, kulturni akteri, organizacije civilnog društva, lokalne zajednice, međugeneracijske grupe.

Tematska relevantnost: Mir; Kultura; Demokratska otpornost; Međugeneracijski dijalog; Socijalna inkluzija.

Država/Grad: Njemačka - Švabska Alba, Baden-Württemberg | Adresa: Grafeneck 3, 72501 Gomadingen | Web stranica: https://gedenkstaette-grafeneck.de/

Relevantnost: Istaknuti primjer obrazovanja za mir zasnovanog na promišljanju o historijskom iskustvu u njemačkom dijelu dunavske regije. Njegov obrazovni pristup pokazuje kako suočavanje s teškim dijelovima prošlosti kroz kulturu i obrazovanje može doprinijeti razvoju demokratske otpornosti, empatije i mirnog suživota. Donosi primjenjive pristupe koji mogu biti posebno značajni za regije koje se suočavaju s ratnim sjećanjem, isključivanjem i dugoročnim društvenim posljedicama nasilja.

Resurs 12 – Fondacija za poljsko-njemačku saradnju (Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej – FWPN)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija /
Fondacija za poljsko-njemačku saradnju (FWPN) podržava inicijative koje jačaju dijalog, pomirenje i saradnju između poljskog i njemačkog društva. Finansira kulturne, obrazovne i građanske projekte koji se bave historijskom odgovornošću, demokratskim vrijednostima, društvenom kohezijom i prekograničnom saradnjom, uključujući inicijative relevantne za srednjoevropski i dunavski kontekst. Fondacija podržava i inicijative poput CINE Polska Film Festivala, koji je obuhvaćen ovim pregledom dostupnih resursa.

Ciljne grupe: Odrasli učenici, nevladine organizacije, kulturne institucije, politički akteri

Tematska relevantnost: Mir; Međukulturni dijalog; Postkonfliktna saradnja.

Država/Grad: Njemačka / Poljska (transnacionalno) | Ured u Njemačkoj: Pariser Platz 4A, D-10117 Berlin | Ured u Poljskoj: ul. Zielna 37, 00-108 Varšava | Web stranica: https://fwpn.org.pl/

Relevantnost: Dugogodišnji i značajan primjer poslijekonfliktnog pomirenja kroz obrazovanje, kulturu i saradnju organizacija civilnog društva u srednjoj Evropi. Pokazuje kako strukturirana kulturna razmjena, dijalog i dugoročna obrazovna saradnja mogu doprinijeti transformaciji nekadašnjih konfliktnih odnosa u održiva partnerstva. Iako nije geografski ograničena na dunavsku regiju, FWPN predstavlja model prekogranične izgradnje mira koji se može primijeniti u različitim kontekstima te je direktno relevantan za saradnju u dunavskoj regiji i usklađen je s pristupom Strategije Evropske unije za dunavsku regiju (EUSDR).

4.5.4 BOSNA I HERCEGOVINA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

BOSNA I HERCEGOVINA

Bosna i Hercegovina obuhvata četiri mapirana resursa iz različitih oblasti, uključujući obrazovanje za mir u muzejima, izgradnju mira kroz djelovanje organizacija civilnog društva, rad međunarodnih humanitarnih organizacija i praktične obrazovne alate. Resursi su uglavnom smješteni u Sarajevu i Distriktu Brčko, što odražava koncentraciju infrastrukture za obrazovanje za mir u urbanim sredinama i područjima s razvijenim djelovanjem civilnog društva.

MAPIRANI RESURSI

04

BROJ

Muzejsko obrazovanje, izgradnja mira i razvoji edukativnih alata (Sarajevo, Brčko)

FOKUS

Resurs 1 – Muzej ratnog djetinjstva

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija / obrazovni program

Muzej ratnog djetinjstva u Sarajevu međunarodno je prepoznata institucija posvećena dokumentovanju ličnih iskustava odrastanja tokom rata. Pored izložbi, muzej realizuje edukativne programe i radionice te razvija obrazovne materijale usmjerene na empatiju, sjećanje i izgradnju mira. Kroz pripovijedanje i vođenu refleksiju povezuje iskustva iz prošlosti s izazovima savremenog društva i podstiče dijalog između generacija.

Ciljne grupe: Studenti, odrasli učenici, edukatori, kulturni akteri, organizacije civilnog društva, šira javnost.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir | Kulturni dijalog | Otpornost zajednice | Historijsko pamćenje

Lokacija: Logavina 32, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina | Web stranica: https://warchildhood.org | Kontakt: info@warchildhood.org

Relevantnost za DANUBE PEACE: Pokazuje kako pristupi zasnovani na pripovijedanju i radu sa sjećanjima mogu podstaknuti empatiju, dijalog i kritičko promišljanje, ključne komponente mirovnog obrazovanja i posebno relevantne za WP3 i WP4.

Resurs 2 – PRONI Centar za omladinski razvoj

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija / program zajednice / obrazovne aktivnosti
PRONI Centar za razvoj mladih je organizacija civilnog društva s dugogodišnjim iskustvom u izgradnji mira, volonterizmu i razvoju zajednice širom Bosne i Hercegovine. Provodi obrazovne programe, kurseve obuke i inicijative u zajednici koje promoviraju aktivno građanstvo, međukulturni dijalog i socijalnu inkluziju. Njihov rad uključuje komponente obrazovanja mladih i odraslih, s jakim naglaskom na građanski angažman i neformalno učenje.

Ciljne grupe: Mladi, odrasli učenici, edukatori, volonteri, akteri civilnog društva, članovi zajednice.

Tematska relevantnost: Mirovno obrazovanje | Otpornost zajednice | Kulturni dijalog | Aktivno građanstvo

Lokacija: Tina Ujevića 66, 76100 Brčko Distrikt, Bosna i Hercegovina | Web stranica: https://proni.ba | Kontakt: info@proni.ba

Relevantnost za DANUBE PEACE: PRONI predstavlja snažan primjer dugoročne izgradnje mira u zajednici kroz obrazovanje i građansko učešće. Njegove metodologije i programi su direktno primjenjivi na jačanje dijaloga i angažmana unutar okvira DANUBE PEACE.

Resurs 3 – Catholic Relief Services (CRS)(CRS)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija / program / mreža

Catholic Relief Services (CRS) je aktivna u Bosni i Hercegovini već decenijama, implementirajući programe usmjerene na socijalnu koheziju, izgradnju mira, obrazovanje i otpornost zajednice. Njihove inicijative okupljaju različite etničke i društvene grupe kroz dijalog, zajedničke aktivnosti i izgradnju kapaciteta. CRS blisko sarađuje s lokalnim partnerima kako bi ojačao povjerenje, saradnju i inkluzivni razvoj u postkonfliktnim zajednicama.

Ciljne grupe: Odrasli učenici, edukatori, lideri zajednice, organizacije civilnog društva, ranjive grupe, međugeneracijske zajednice.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir | Otpornost zajednice | Kulturni dijalog | Integracija i društvena kohezija

Lokacija: Emerika Bluma 43, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina | Web stranica: https://www.crs.org | Kontakt: bosnia@crs.org

Relevantnost za DANUBE PEACE: CRS pruža opsežno iskustvo u postkonfliktnoj izgradnji mira i pristupima zasnovanim na zajednici, nudeći provjerene metodologije za dijalog, saradnju i otpornost.

Resurs 4 – Skraćeni UNFPA (Populacijski fond Ujedinjenih nacija) priručnik za vršnjačku izgradnju mira

Online/offline: Online | Vrsta: Obrazovni materijal / priručnik

Skraćeni priručnik za izgradnju mira među mladima, koji je razvio UNFPA u Bosni i Hercegovini, praktičan je obrazovni resurs osmišljen za podršku vršnjačkom mirovnom obrazovanju. Pruža strukturirane aktivnosti, smjernice za facilitaciju i alate za promovisanje dijaloga, rješavanja sukoba i saradnje među mladima i zajednicama. Priručnik se može prilagoditi za upotrebu u formalnom i neformalnom obrazovnom okruženju i podržava facilitatore u pružanju interaktivnih i inkluzivnih iskustava učenja.

Ciljne grupe: Edukatori, omladinski radnici, edukatori za odrasle, mladi ljudi, facilitatori u zajednici, organizacije civilnog društva.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir | Otpornost zajednice | Kulturni dijalog | Međugeneracijska saradnja

Relevantnost za DANUBE PEACE: Pruža strukturiran i provjeren okvir za vršnjačko učenje, koji se može direktno primijeniti u razvoju materijala za WP3 i resursa za facilitaciju u okviru WP4.

4.5.5 HRVATSKA

REZULTATI MAPIRANJA RESURSA

HRVATSKA

Hrvatska ima četiri mapirana resursa koji obuhvataju rad organizacija civilnog društva u oblastima mirovnog obrazovanja, podrške izbjeglicama i raseljenim osobama, interkulturalne integracije u zajednici te izgradnje mira među mladima u postkonfliktnom kontekstu. Resursi su locirani u Zagrebu i Vukovaru, čime su obuhvaćeni kako nacionalni institucionalni centar, tako i značajna postkonfliktna zajednica u dunavskoj regiji.

MAPIRANI RESURSI

04

BROJ

Mirovno obrazovanje, podrška izbjeglicama i izgradnja mira među mladima (Zagreb, Vukovar)

FOKUS

Resurs 1 – Centar za mirovne studije (CMS)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija / organizacija civilnog društva Centar za studije mira (CMS) je organizacija civilnog društva sa sjedištem u Zagrebu koja već dugi niz godina djeluje u oblastima mirovnog obrazovanja, nenasilja, ljudskih prava i socijalne uključenosti. CMS provodi programe neformalnog obrazovanja, aktivnosti obuke, javne kampanje i istraživanja usmjerena na izgradnju mira, dijalog i jačanje demokratskih vrijednosti. Poseban naglasak stavlja se na rad s migrantima, izbjeglicama i drugim ranjivim grupama.

Ciljne grupe: Odrasli, edukatori i treneri, organizacije civilnog društva, migranti i izbjeglice, raseljene osobe, aktivisti i članovi zajednice.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir | Kulturni dijalog | Otpornost zajednice | Integracija raseljenih osoba

Lokacija: Selska cesta 112a, 10000 Zagreb, Hrvatska | Web stranica: https://www.cms.hr | Facebook: https://www.facebook.com/centarzamirovnestudije | Kontakt: cms@cms.hr | Telefon: +385 1 482 00 94

Relevantnost za DANUBE PEACE: CMS predstavlja primjer dugoročnog i sistematskog rada u mirovnom obrazovanju, dijalogu i socijalnoj inkluziji u Hrvatskoj. Njihovo iskustvo u neformalnom obrazovanju odraslih, vođenju dijaloga i radu s raseljenim osobama pruža vrijedne uvide i dobre prakse za WP3 i WP4.

Resurs 2 – Jesuit Refugee Service Croatia - Isusovačka služba za izbjeglice Hrvatska (JRS Hrvatska)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Institucija / organizacija civilnog društva I

Isusovačka služba za izbjeglice Hrvatska (JRS Hrvatska) je organizacija civilnog društva sa sjedištem u Zagrebu koja pruža sveobuhvatnu podršku izbjeglicama, tražiteljima azila i raseljenim osobama. Njen rad je usmjeren na socijalnu inkluziju, psihosocijalna podrška, obrazovanje i integracija zajednice, s posebnom pažnjom posvećenom osobama raseljenim zbog oružanih sukoba, uključujući osobe iz Ukrajine. JRS Hrvatska provodi aktivnosti u zajednici, obrazovne programe i individualnu podršku usmjerenu na jačanje dostojanstva, autonomije i sudjelovanja.

Ciljne grupe: Izbjeglice i tražioci azila; raseljene osobe (uključujući ljude iz Ukrajine); migranti; odrasli; ranjive osobe i porodice; članovi zajednice i volonteri.

Tematska relevantnost: Obrazovanje za mir | Kulturni dijalog | Otpornost zajednice | Integracija raseljenih osoba

Lokacija: Palmotićeva ulica 28, 10000 Zagreb, Hrvatska | Web stranica: https://www.jrs.hr | Facebook: https://www.facebook.com/JRSCroatia | Kontakt: info@jrs.hr | Telefon: +385 98 979 2298

Relevantnost za DANUBE PEACE: JRS Hrvatska ima dugogodišnje iskustvo u podršci raseljenim osobama i podsticanju njihove inkluzije kroz obrazovanje, dijalog i inicijative u zajednici. Njihov rad direktno doprinosi izgradnji mira, društvenoj koheziji i otpornosti zajednice, nudeći vrijedne prakse za WP3 i WP4.

Resurs 3 – **Ukrainian Community in the Republic of Croatia - Ukrajinska zajednica u Republici Hrvatskoj**

Online/offline: Oboje | Vrsta: Organizacija / mreža zajednice

Ukrajinska zajednica u Republici Hrvatskoj je organizacija zasnovana na zajednici koja okuplja Ukrajince koji žive u Hrvatskoj i podržava njihovu društvenu, kulturnu i građansku integraciju. Organizacija promoviše ukrajinsku kulturu, jezik i tradiciju, a istovremeno podstiče dijalog i saradnju sa lokalnim stanovništvom. Od izbijanja rata u Ukrajini, zajednica je igrala važnu ulogu u podršci raseljenim osobama kroz kulturne, društvene i aktivnosti usmjerene na zajednicu.

Ciljne grupe: Raseljena lica iz Ukrajine; migranti i novonaseljeni; odrasli i porodice; kulturni akteri i članovi zajednice; lokalni građani zainteresovani za međukulturalnu razmjenu.

Tematska relevantnost: Kulturni dijalog | Integracija raseljenih osoba | Otpornost zajednice | Međugeneracijska saradnja

Lokacija: Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska | Web stranica: https://www.ukrajinci.hr | Facebook: https://www.facebook.com/ukrajinci.u.rh | Kontakt: ukrajinskazajednica.hr@gmail.com

Relevantnost za DANUBE PEACE: Ukrajinska zajednica u Hrvatskoj je lokalni, zajednički vođen resurs koji direktno podržava integraciju i dobrobit raseljenih osoba iz Ukrajine. Kombinujući kulturne aktivnosti, podršku zajednici i međukulturni dijalog, organizacija pomaže u izgradnji mostova između novonaseljenih i zajednica domaćina, nudeći vrijedne uvide za WP3 i WP4.

Resurs 4 – Youth Peace Group Danube (YPGD) - Mirovna grupa mladih Dunav (Vukovar)

Online/offline: Oboje | Vrsta: Organizacija civilnog društva / organizacija u zajednici

Omladinska mirovna grupa Dunav je organizacija civilnog društva sa sjedištem u Vukovaru, gradu koji se nalazi direktno na rijeci Dunav. Organizacija ima dugogodišnje iskustvo u izgradnji mira, radu s mladima, neformalnom obrazovanju i promociji međukulturalnog dijaloga u postkonfliktnom kontekstu. Njene aktivnosti usmjerene su na podsticanje mirnog suživota, socijalne inkluzije i aktivnog učešća među mladima i širom zajednicom. Kroz obrazovne programe, inicijative u zajednici i prekograničnu saradnju, organizacija doprinosi jačanju povjerenja i otpornosti u dunavskoj regiji.

Ciljne grupe: Mladi; odrasli; članovi zajednice; etničke manjine; edukatori i omladinski radnici; međugeneracijske grupe.

Tematska relevantnost: Mirovno obrazovanje | Kulturni dijalog | Otpornost zajednice | Međugeneracijska saradnja | Historijsko pamćenje

Lokacija: Ljudevita Gaja 12, 32000 Vukovar, Hrvatska | Web stranica: https://www.ypgd.org | Facebook: https://www.facebook.com/ypgdunav | Kontakt: info@ypgd.org | Telefon: +385 (0)32 450 750

Relevantnost za DANUBE PEACE: Mirovna grupa mladih Dunav posebno je relevantna zbog svog djelovanja u dunavskoj regiji i dugogodišnjeg iskustva u oblasti mirovnog obrazovanja, međusobnog dijaloga i izgradnje povjerenja u postkonfliktnom kontekstu. Njihov rad predstavlja vrijedan primjer dobre prakse koji može doprinijeti razvoju obrazovnih materijala u okviru WP3, kao i aktivnostima digitalnog mapiranja i umrežavanja predviđenim u okviru WP4.

05

REGIONALNA ANALIZA I KLJUČNI NALAZI

Ovdje se nacionalni podaci objedinjuju kako bi se dobila cjelovita slika na regionalnom nivou. Svaka zemlja sagledava se u kontekstu vlastitih specifičnosti: preventivnog pristupa u Češkoj Republici, ratnih okolnosti u Ukrajini, razvijene, ali neujednačene infrastrukture u Njemačkoj, snažnog postkonfliktnog naslijeđa u Bosni i Hercegovini te izraženih razlika između urbanih i ruralnih sredina u Hrvatskoj. Analiza pritom razlikuje zajedničke izazove karakteristične za cijelu dunavsku regiju od specifičnosti pojedinačnih zemalja, čime se jasno izdvajaju područja zajedničkih potreba, ali i razlike koje je potrebno uvažiti pri osmišljavanju i provedbi svake buduće intervencije.

5.1 ČEŠKA REPUBLIKA

REGIONALNA ANALIZA I NALAZI

ČEŠKA REPUBLIKA

Češka Republika predstavlja stabilan, nekonfliktni kontekst u kojem izazovi vezani za mir ne proizlaze iz direktnog nasilja, već iz postepene društvene fragmentacije, promjena povezanih s migracijama, pada povjerenja i sve većeg pritiska na javni diskurs i institucionalni odgovor.
Za razliku od Ukrajine, ona nije postkonfliktno okruženje; za razliku od Njemačke, ne djeluje unutar visoko formalizirane infrastrukture mirovnog obrazovanja. Njena definirajuća karakteristika je preventivan, ugrađen i na praksi zasnovan pristup društvenoj koheziji.

Mirovno obrazovanje je očigledno prisutno, ali se rijetko prepoznaje ili strukturira kao zasebna oblast. Umjesto toga, ugrađeno je u građansko obrazovanje, medijsku pismenost, interkulturalni dijalog, podršku integraciji i kulturne aktivnosti u zajednici. Češki kontekst može se okarakterizirati strukturnim paradoksom: visoka lokalna aktivnost u kombinaciji s niskom sistemskom koordinacijom. Širok spektar organizacija, inicijativa i neformalnih aktera aktivno doprinosi dijalogu, inkluziji i otpornosti zajednice. Međutim, ovi napori ostaju fragmentirani, zasnovani na projektima i snažno ovisni o kratkoročnim ciklusima finansiranja, s ograničenom dugoročnom institucionalnom podrškom na nacionalnom nivou.

Još jedna važna karakteristika je jaz između formalnih okvira i praktične primjene. Dokumenti politike i obrazovni okviri podržavaju demokratske vrijednosti, inkluziju i kritičko razmišljanje, ali njihov prijevod u dosljednu, dugoročnu praksu zajednice ostaje neujednačen.
Šire socio-ekonomsko i upravljačko okruženje dodatno oblikuje češku poziciju: faktori poput pristupačnosti stanovanja, pristupa tržištu rada, dostupnosti usluga i administrativne složenosti direktno utiču na društvenu koheziju i učešće.

Analiza scenarija SocioFactor za Brno dodaje strateški sloj, pokazujući da budućnost integracije i kohezije zavisi od dugoročnih kapaciteta upravljanja, uključujući koordinirano planiranje, institucionalnu otvorenost, donošenje odluka na osnovu podataka i efikasnu komunikaciju s javnošću.

Ova regionalna analiza zasniva se na trianguliranoj bazi dokaza koja kombinuje kvantitativne i kvalitativne metode. Češki skup podataka uključuje: anketu WP2 sa 18 ispitanika; jednu fokus grupu sa 11 učesnika; jedan intervju sa stručnjakom zasnovan na praksi zajednice; skup nacionalnih studija slučaja; mapiranje resursa relevantnih aktera i inicijativa; i izvještaj o scenarijima zasnovan na predviđanju (SocioFactor).

Nalazi se ne bi trebali tumačiti kao statistički reprezentativni za nacionalnu populaciju. Umjesto toga, oni odražavaju perspektive angažovanih zainteresovanih strana koje djeluju u obrazovanju, civilnom društvu i okruženjima zasnovanim na zajednici.

UKRATKO

PROFIL

Preventivna izgradnja mira u stabilnom društvu, razvijene lokalne aktivnosti, nedovoljna koordinacija

GLAVNI IZAZOV

Društvena fragmentacija i paralelna koegzistencija; opadanje povjerenja, dezinformacije

KLJUČNA POTREBA

Koordinacija, vještine vođenja, održivo finansiranje

Mirovno obrazovanje u Češkoj je široko prepoznato kao važno, ali strukturno nedovoljno definirano i nedovoljno koordinirano. Podaci ankete pokazuju snažnu percepciju relevantnosti, pri čemu ogromna većina ispitanika smatra mirovno obrazovanje važnim i prepoznaje ulogu obrazovanja odraslih u rješavanju izazova u zajednici.

Mirovno obrazovanje se shvata kao skup međusektorskih kompetencija i praksi, uključujući vještine dijaloga i komunikacije, kritičko razmišljanje i medijsku pismenost, empatiju i međusobno razumijevanje, te sposobnost konstruktivnog snalaženja u različitosti. Pružanje usluga je raspršeno u više sektora.

Najznačajnije prepreke uključuju: ograničeno finansiranje i oslanjanje na kratkoročne projekte; nedovoljnu obuku i podršku za facilitatore; nedostatak pristupačnih i sigurnih prostora za dijalog; i prepreke za učešće ranjivih grupa.

Češki kontekst karakteriše latentna napetost, a ne otvoreni sukob. Glavni izazovi uključuju pritiske povezane s migracijama, nedostatak strukturiranog dijaloga, opadanje povjerenja, dezinformacije i polariziranu komunikaciju te socio-ekonomske nejednakosti. Centralni obrazac je paralelna koegzistencija: različite društvene grupe često žive jedna pored druge bez dovoljnih mogućnosti za smislenu interakciju.

Povjerenje se pojavljuje kao ključni faktor koji utiče na odnose između lokalnih stanovnika i novonaseljenih, percepciju institucija i kredibilitet javnih informacija. Dezinformacije i pojednostavljeni narativi dodatno doprinose društvenoj fragmentaciji, posebno u digitalnom okruženju.

Kulturne aktivnosti igraju važnu ulogu u podržavanju društvene kohezije, prvenstveno stvaranjem pristupačnih ulaznih tačaka za interakciju i zajedničko iskustvo. Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika doživljava kulturne tradicije kao nešto što pozitivno doprinosi koheziji. Međutim, međukulturni dijalog ostaje nedosljedan i često ograničen na povremeni angažman.

Kvalitativni nalazi ističu da učinkovitost kulturnih inicijativa ovisi o kontinuitetu tokom vremena, dostupnosti različitim grupama i prisutnosti posrednika. Bez ovih elemenata, kulturne aktivnosti mogu podržati vidljivost i kontakt, ali ne uspijevaju proizvesti smislen dijalog.

Češki model otpornosti je prvenstveno preventivan i adaptivan. Ključne ranjivosti uključuju društvenu polarizaciju, pad povjerenja, zamor od integracije, ekonomski pritisak i izloženost dezinformacijama. Otpornost zavisi od interakcije povjerenja između pojedinaca i institucija, dostupnosti inkluzivnih prostora u zajednici, mogućnosti za smislenu interakciju i institucionalnog kapaciteta za odgovor na društvene potrebe.

Analiza scenarija SocioFactor naglašava važnost dugoročnog upravljanja. Negativni ishodi poput segregacije i nepovjerenja pojavljuju se postepeno kada sistemi ne uspiju koordinirati stanovanje, usluge, komunikaciju i sudjelovanje. Ključni uvid je da same informacije nisu dovoljne za izgradnju otpornosti i povjerenja te da su ponovljene interakcije neophodni uvjeti.

Inkluzija u Češkoj je prisutna, ali neravnomjerna. Podaci ankete pokazuju da je jednako učešće raseljenih osoba i novonaseljenih osoba ograničeno, pri čemu većina ispitanika izvještava samo o djelimičnom uključivanju. Prepreke uključuju jezičke i informacijske nedostatke, administrativnu složenost, nestabilnost stanovanja, izazove na tržištu rada i socijalnu izolaciju.

Ključna dimenzija specifična za Češku je situacija romskih zajednica. Njihova dugoročna isključenost odražava strukturnu nejednakost ugrađenu u sisteme stanovanja, obrazovanja i društvenog učešća. Rodna dimenzija je također relevantna: žene, posebno one s obavezama brige o drugima, često se suočavaju sa složenim izazovima vezanim za zapošljavanje, integraciju i pristup uslugama.

Međugeneracijska interakcija u Češkoj postoji, ali je i dalje nerazvijena kao strateška komponenta mirovnog rada. Različite starosne grupe često djeluju paralelno, s ograničenim strukturiranim mogućnostima za dijalog. Mlađe generacije imaju tendenciju da imaju direktniji kontakt s različitošću, dok se starije grupe mogu više oslanjati na posredovane narative.

Postojeće prakse poput društvenih centara, volontiranja i zajedničkih kreativnih aktivnosti pokazuju potencijal za međugeneracijsku razmjenu. Međutim, ove inicijative nisu sistematski integrirane u šire strategije kohezije.

Češka Republika ima raznolik i aktivan ekosistem organizacija i inicijativa. To uključuje obrazovne programe usmjerene na kritičko razmišljanje i ljudska prava, nevladine organizacije koje podržavaju integraciju i učešće, društvene centre koji olakšavaju svakodnevnu interakciju, inicijative za medijsku pismenost koje se bave dezinformacijama i aktivnosti koje vode mladi ili univerziteti.

Ekosistem karakterizira snažno lokalno angažovanje, metodološka raznolikost i međusektorska saradnja. Međutim, suočava se i sa strukturnim ograničenjima: fragmentacijom, ograničenom koordinacijom, ovisnošću o finansiranju zasnovanom na projektima i neujednačenom vidljivošću.

Češka doprinosi projektu DANUBE PEACE specifičnom i vrijednom perspektivom: model preventivne izgradnje mira u stabilnom društvu, gdje fokus nije na rješavanju sukoba već na održavanju kohezije u uslovima društvenih promjena. Ovaj pristup integriše obrazovanje, rad u zajednici, medijsku pismenost i razmišljanje orijentisano na upravljanje.

Uključivanje alata za predviđanje, kao što je planiranje scenarija, dodaje važnu dimenziju povezivanjem sadašnjih akcija s dugoročnim rezultatima. Češki slučaj pokazuje da se izgradnja mira može shvatiti kao kontinuirani proces jačanja društvene infrastrukture, a ne kao odgovor na krizu.

Obrazovanje za mir je prisutno, ali je ugrađeno u različite sektore bez jedinstvenog okvira.

- Strukturna ograničenja su značajnija od konceptualnih nedostataka.
- Socijalna distanca predstavlja veći izazov od otvorenog sukoba.
- Povjerenje je ključni faktor u održavanju kohezije.
- Kulturne aktivnosti podržavaju, ali ne zamjenjuju strukturirani dijalog.
- Inkluzija se mora odnositi i na novonaseljene i na dugoročno marginalizirane grupe.
- Funkcionalni ekosistem postoji, ali traži jaču koordinaciju.

Nalazi ukazuju na potrebu za podrškom usmjerenom na implementaciju. Ključni prioriteti uključuju: jačanje vještina posredništva i medijacije; poboljšanje koordinacije između aktera; podršku dugoročnoj održivosti inicijativa; proširenje okvira inkluzivnog učešća; integraciju medijske pismenosti u učenje zajednice; i razvoj pristupačnih alata kao što je interaktivna mapa.

Ovi nalazi direktno utiču na sljedeće faze projekta DANUBE PEACE. Utvrđeni nedostaci u olakšavanju, pristupačnosti i međugeneracijskim formatima bit će riješeni razvojem ciljanih video materijala (WP3) i strukturiranih obrazovnih modula (WP4).

Češki slučaj pokazuje da izgradnja mira u stabilnim društvima nije definirana odsustvom sukoba, već kvalitetom odnosa, povjerenja i interakcije unutar društva. Češka već ima snažnu osnovu u smislu aktera, inicijativa i praktičnog iskustva. Centralni izazov leži u povezivanju, održavanju i skaliranju ovih napora.

Dodatni izvori

Nacionalni politički i strateški okviri:

- https://msmt.gov.cz/file/41216_1_1/
- https://msmt.gov.cz/uploads/brozura_S2030_en_fin_online.pdf
- https://socialnipece.brno.cz/wp-content/uploads/2021/06/Strategie_integrace_cizincu_ve_meste-Brne_ANJ.pdf

Civilno društvo, obrazovanje i medijska pismenost:

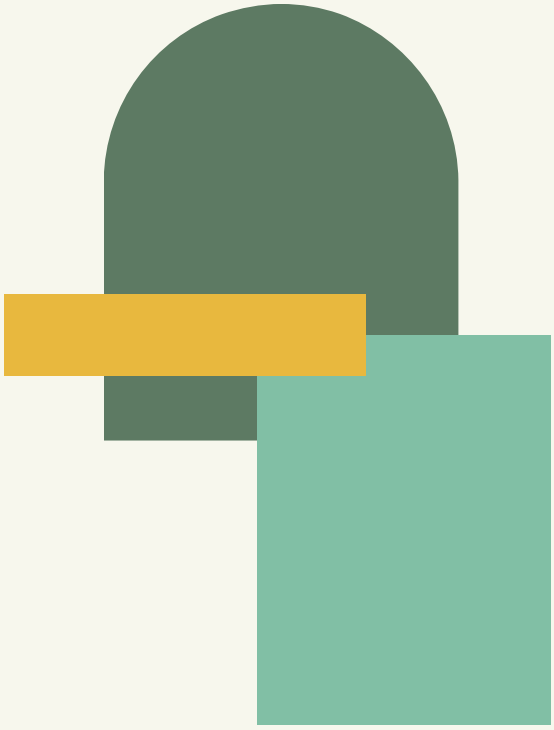
- https://www.jsns.cz/en/home
- https://demagog.cz/o-nas
- https://www.clovekvtisni.cz

Podrška za integraciju i migraciju:

- https://meta-ops.eu
- https://inbaze.cz

Socijalna kohezija i kontekst vezan za Rome:

- https://www.socialni-zaclenovani.cz
- https://www.romea.cz

5.2 UKRAJINA

REGIONALNA ANALIZA I KLJUČNI NALAZI

UKRAJINA

1. Mirovno obrazovanje: dostupnost, kvalitet, pristup i prepreke

U ukrajinskom kontekstu, mirovno obrazovanje se oblikuje u uslovima potpunog rata Rusije protiv Ukrajine, što fundamentalno utiče na njegov sadržaj. Ono se ne doživljava kao apstraktna pedagoška tema, već kao praktičan alat za opstanak društva, smanjenje napetosti i obnavljanje interakcije među ljudima.

Mirovno obrazovanje uključuje: razvoj dijaloga i povjerenja unutar zajednica; medijaciju i pregovaranje; nenasilnu komunikaciju; restorativne prakse; rad s traumom i sukobima. Pristup inicijativama se uglavnom obezbjeđuje putem organizacija civilnog društva, neformalnog obrazovanja i obrazovnih projekata. Formalni državni obrazovni sistem je samo djelimično uključen.

Glavne prepreke: nedostatak jasnog zajedničkog razumijevanja šta je izgradnja mira; zamjena dijaloga formalnim aktivnostima (okrugli stolovi bez stvarne razmjene stavova); sigurnosna situacija (granatiranje, evakuacije, nestanci struje); psihološka iscrpljenost stanovništva; materijalni problemi (stanovanje, zapošljavanje, osnovna sigurnost). Kvalitet programa u velikoj mjeri zavisi od kompetencije facilitatora; zajednicama nedostaju lokalni stručnjaci za vođenje dijaloga i medijaciju.

2. Kulturna saradnja i međukulturni dijalog

Kultura funkcionira kao jedan od najefikasnijih alata za izgradnju mira. Najčešći formati uključuju radionice, izložbe i događaje u bibliotekama; kreativne prostore za interno raseljene osobe i lokalno stanovništvo; festivale i događaje u zajednici. To doprinosi razbijanju stereotipa, smanjenju sumnje i stvaranju novih društvenih veza.

Nedostaci: slaba komunikacija o događajima; ograničena podrška lokalnih vlasti u nekim gradovima; sigurnosna ograničenja; nisko učešće neangažovanih grupa stanovništva.

3. Otpornost zajednice i socijalna kohezija

Otpornost zajednice se formira kroz: volonterske pokrete; psihološku podršku; obrazovne programe; organizacije civilnog društva; prostore za veterane; omladinske inicijative. Volontiranje je postalo ključni faktor međugeneracijske i društvene integracije.

UKRATKO

PROFIL

Mirovno obrazovanje kao podrška društvenom oporavku u uslovima rata

GLAVNI IZAZOV

Trauma, raseljavanje velikih razmjera, slaba kultura dijaloga, sigurnosni uslovi

KLJUČNA POTREBA

Obučeni facilitatori dijaloga, pristupi zasnovani na traumi, integracija interno raseljenih osoba

Glavni izazovi: društvena polarizacija; pad povjerenja; sukobi na društvenim mrežama; tenzije povezane s jezikom; podjela između onih koji su ostali, otišli i vratili se; stalna anksioznost uzrokovana ratom. Identificirane rizične grupe uključuju porodice vojnog osoblja i preminulih, porodice nestalih osoba, osobe s invaliditetom, starije odrasle osobe, mlade u malim zajednicama i muškarce u dobi za mobilizaciju.

4. Integracija raseljenih osoba

Iskustvo integracije interno raseljenih osoba je heterogeno. Lokalne strukture podrške: vijeća interno raseljenih osoba; organizacije civilnog društva; centri zajednice; obrazovni i kulturni prostori; programi zapošljavanja i grantovi.

Glavni izazovi: neizvjesnost u pogledu budućnosti i odluke o ostanku; jezičke barijere i prisutni stereotipi; nedostatak zaposlenja koje odgovara profesionalnim kvalifikacijama; poteškoće djece u procesu prilagođavanja; te nizak nivo angažmana bez direktnog i ličnog poziva.
Istovremeno, interno raseljene osobe mogu predstavljati vrijedan resurs za lokalne zajednice, naprimjer kroz doprinos očuvanju seoskih škola i podršku razvoju lokalne ekonomije.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Interakcija među generacijama postoji, ali je uglavnom nestrukturirana. Aktivnosti se često organiziraju odvojeno za mlade i odrasle. Najuspješniji primjeri međugeneracijske interakcije uključuju sudjelovanje u volonterskim aktivnostima i određenim inicijativama organizacija civilnog društva.

6. Obrasci i razlike među zemljama

Zajedničke barijere: nedostatak povjerenja; slaba kultura dijaloga; društvena polarizacija; nedovoljno učešće ranjivih grupa.
Ukrajinske specifičnosti: ruska agresija kao centralni faktor; veliko interno i eksterno raseljavanje; široko rasprostranjena traumatična iskustva među stanovništvom; sigurnosni rizici kao svakodnevna realnost.

Zaključak

Istraživanja pokazuju da u Ukrajini mirovno obrazovanje nije teorijska disciplina, već praksa društvenog oporavka. Najefikasniji alati su dijalog i restorativne prakse, kultura, volontiranje i lokalne inicijative. Ključne potrebe uključuju: razvoj profesionalnih facilitatora dijaloga; prošireni pristup programima; pristupe zasnovane na traumi; integraciju interno raseljenih osoba; i međugeneracijsku interakciju.

Nalazi potvrđuju potrebu za interaktivnom mapom mogućnosti i praksi kao alatom za razmjenu iskustava i podršku lokalnim inicijativama u okviru projekta DANUBE PEACE.

5.3 NJEMAČKA

REGIONALNA ANALIZA I KLJUČNI NALAZI

NJEMAČKA

Mirovno obrazovanje: dostupnost, kvalitet, pristup i prepreke

U Njemačkoj se mirovno obrazovanje često provodi kroz građansko/političko obrazovanje (Politische Bildung), obrazovanje odraslih (Volkshochschulen/VHS) i obuke koje vode nevladine organizacije. Njemačka ima gustu infrastrukturu za obrazovanje odraslih, a centri za obrazovanje odraslih sve više djeluju kao međukulturalni centri zajednice koji proširuju usluge koje podržavaju integraciju i međukulturalne vještine. Mnogi programi naglašavaju demokratske kompetencije i facilitaciju osjetljivu na konflikt; specijalizirani akteri poput Fondacije Berghof nude resurse i obuke za mirovno obrazovanje usmjerene na praksu.

Ključne prepreke: fragmentiranost sektora, odnosno veliki broj pružalaca usluga i neujednačena vidljivost inicijativa među regijama; nedovoljno razvijene aktivnosti za odrasle, budući da su mnoge inicijative mirovnog obrazovanja i dalje prvenstveno usmjerene na mlade i škole, dok su programi za odrasle i međugeneracijsko učenje manje zastupljeni. Upravo na ovaj nedostatak odgovara DANUBE PEACE. Dodatni izazovi odnose se na ograničene kapacitete, uključujući nedostatak obučenih facilitatora, vremena i stabilnog finansiranja, kao i na prepreke za učešće ranjivih odraslih osoba, poput jezičkih barijera, nedostatka mogućnosti za brigu o djeci, problema s prevozom i ograničenog pristupa digitalnim tehnologijama.

Kulturna saradnja i međukulturni dijalog

Njemački dio dunavskog koridora (Baden-Württemberg/Bavarska) ima razvijene strukture kulturne saradnje povezane s Dunavom. Danube Office Ulm/Neu-Ulm ovu regiju pozicionira kao važno središte saradnje i djeluje na području evropske kulture i društveno-političkih izazova. Kulturno umrežavanje i finansiranje projekata u dunavskoj regiji dostupni su i kroz platforme poput Danube Culture Platform, povezane sa Strategijom EU za dunavsku regiju (EUSDR), kao i kroz fondove za male projekte usmjerene na dunavsku regiju, u koje su uključeni akteri iz Baden-Württemberga, Regensburga i Ulma.

Nedostaci i izazovi: Kulturna saradnja često se zasniva na pojedinačnim projektima kratkog trajanja, što može dovesti do prekida i otežati kontinuitet aktivnosti. Neke inicijative prvenstveno su usmjerene na kulturu, dok su njihova povezanost s izgradnjom mira, socijalnom uključenošću ili ishodima učenja odraslih samo posredna. I dalje je izazovno doprijeti do odraslih do kojih je teže doći, posebno u ruralnim sredinama, među grupama s niskim nivoom povjerenja i novopridošlim stanovništvom, bez posebno prilagođenih pristupa i aktivnosti.

Otpornost zajednice i socijalna kohezija

Njemačka ima velika, vladina sredstva za finansiranje civilnog društva za demokratiju, raznolikost i antiekstremizam (npr. Demokratie leben!, uključujući lokalna Partnerstva za demokratiju). Ključne ranjivosti: polarizacija i pritisci dezinformacija (sve veća potražnja za olakšavanjem dijaloga i medijskom pismenošću); nejednakosti između dobro opremljenih urbanih ekosistema i nedovoljno opsluženih ruralnih/perifernih zajednica; iscrpljenost i umor od inicijative među volonterima i malim nevladinim organizacijama zbog administrativnog opterećenja i zahtjeva za izvještavanjem.

UKRATKO

PROFIL

Razvijena infrastruktura obrazovanja odraslih i demokratije

GLAVNI IZAZOV

"Nedostatak sadržaja za odrasle“ (ponuda je uglavnom usmjerena na mlade i škole); fragmentiranost; razlike između urbanih i ruralnih sredina

KLJUČNA POTREBA

Programi za odrasle i međugeneracijsko učenje; manje birokratije; veći fokus na dopiranje do odraslih do kojih je teže doći

Integracija raseljenih osoba

Njemački sistem integracije snažno je institucionaliziran: integracijski kursevi, jezička podrška i sadržaji usmjereni na upoznavanje s društvom, koje koordinira Savezni ured za migracije i izbjeglice (BAMF), predstavljaju njegove ključne elemente. Programi se provode širom zemlje, često putem ustanova za obrazovanje odraslih (VHS) i akreditovanih pružalaca obrazovnih usluga. Najčešći izazovi za raseljene odrasle osobe uključuju usklađivanje tempa učenja jezika s neposrednim potrebama za zaposlenjem i stanovanjem; složene administrativne procedure pri ostvarivanju prava, uključivanju u kurseve i priznavanju kvalifikacija; nedostatak stambenog prostora u mnogim gradovima, što usporava proces stabilizacije i uključivanja u zajednicu; te psihosocijalne potrebe i nedostatak obrazovnih okruženja koja su osjetljiva na iskustva traume.

Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Njemačka ima razvijen model međugeneracijskog rada kroz Mehrgenerationenhäuser, odnosno centre koji djeluju širom zemlje kao mjesta susreta i podrške, te pružaju prostor za uzajamnu pomoć, neformalno učenje i svakodnevno uključivanje u zajednicu. Među uspješnim pristupima izdvajaju se pristupačni i otvoreni formati poput neformalnog dolaska i boravka, zajedničkih prostora i kafića u zajednici, mentorstva i praktične podrške; zajedničko učenje, gdje mladi pružaju podršku starijim osobama u korištenju digitalnih tehnologija, dok starije osobe doprinose životnim iskustvom i podrškom u učenju; kao i povezivanje međugeneracijskog rada s građanskim učešćem i lokalnim kulturnim naslijeđem. Ovaj pristup posebno je relevantan za DANUBE PEACE, jer kulturno naslijeđe može poslužiti kao prostor povezivanja i most između generacija i zajednica.

Obrasci i razlike među zemljama (njemačka perspektiva)

Zajedničke prepreke među partnerskim zemljama: fragmentiranost ponude, poteškoće u uključivanju ranjivih odraslih osoba, jezičke barijere za raseljene osobe te nedostatak stabilnog i dugoročnog finansiranja. Specifičnosti Njemačke: razvijena i institucionalizirana infrastruktura za obrazovanje i integraciju, uključujući BAMF, mrežu ustanova za obrazovanje odraslih (VHS) i velike programe podrške demokratskom obrazovanju, ali i izražena birokratizacija i administrativno opterećenje, uz neujednačenu dostupnost programa među regijama. Posebno se izdvajaju centri saradnje u dunavskoj regiji, poput Ulma/Neu-Ulma, koji se dobro uklapaju u obrazloženje uključivanja Njemačke u projekt.

5.4 BOSNA I HERCEGOVINA

REGIONALNA ANALIZA I KLJUČNI NALAZI

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Mirovno obrazovanje: dostupnost, kvalitet, pristup i prepreke

U Bosni i Hercegovini mirovno obrazovanje i dalje ima poseban značaj zbog dugoročnih posljedica rata, trajnih društvenih i političkih podjela te ograničenih mogućnosti za strukturiran dijalog među različitim zajednicama. Mirovno obrazovanje rijetko je institucionalizirano kao jasno definirana oblast. Umjesto toga, uglavnom se provodi kroz organizacije civilnog društva, neformalno obrazovanje, kulturne inicijative, rad s mladima te pojedinačne školske i projekte usmjerene na rad sa zajednicom.

Posebno značajan strukturni izazov, prepoznat kroz intervju sa stručnjakom proveden za potrebe ovog mapiranja, jeste etnička podjela koja je prisutna u dijelovima obrazovnog sistema. U pojedinim zajednicama srednje škole i dalje funkcionišu prema modelu tzv. „dvije škole pod jednim krovom“, u kojem učenici pohađaju nastavu prema odvojenim nastavnim planovima i programima i na različitim jezicima, čime su u praksi razdvojeni po etničkoj pripadnosti. Intervju sa školskim pedagogom iz Stoca pokazao je i dubinu ovog izazova, ali i potencijal odgovora koji se mogu razvijati u školskom okruženju. Kontinuirane pedagoške radionice posvećene dijalogu, toleranciji, ljudskim pravima, predrasudama i identitetu, u kombinaciji s međunarodnim razmjenama, doprinijele su transformaciji škole koja je ranije bila poznata po etnički motiviranom nasilju među učenicima u znatno povezanije i sigurnije okruženje. Ovo iskustvo pokazuje da škole, uprkos postojećim institucionalnim podjelama, mogu biti važna mjesta izgradnje mira kada se dijalog podstiče sistematski i kontinuirano.

U praksi, mirovno obrazovanje u Bosni i Hercegovini obuhvata:

- dijalog i izgradnju povjerenja među različitim grupama;
- nenasilnu komunikaciju i rješavanje sukoba;
- građansko učešće i obrazovanje o ljudskim pravima;
- obrazovne aktivnosti zasnovane na radu sa sjećanjem i kulturnim naslijeđem;
- učenje u zajednici usmjereno na uključivanje i suživot.

Dostupnost programa mirovnog obrazovanja nije ujednačena. U većim gradovima, posebno u sredinama s aktivnim organizacijama civilnog društva, građani mogu imati priliku učestvovati u radionicama, javnim diskusijama, obrazovnim programima i kulturnim inicijativama usmjerenim na izgradnju mira. U mnogim drugim zajednicama, međutim, takve mogućnosti ostaju povremene, zavise od pojedinačnih projekata i često nisu dovoljno vidljive.

Glavne prepreke: fragmentiranost inicijativa i nedostatak koordinacije; slaba institucionalna podrška i zavisnost od kratkoročnog projektnog finansiranja; nedostatak obučenih facilitatora za dijalog i mirovno obrazovanje odraslih; ograničen pristup ranjivim i nedovoljno zastupljenim grupama; politička polarizacija i postojanje odvojenih javnih narativa; te slaba vidljivost postojećih programa i resursa.

UKRATKO

PROFIL

Najdublje postkonfliktno naslijeđe; civilno društvo kao glavni pružatelj usluga

GLAVNI IZAZOV

Etničke i političke podjele (uključujući "dvije škole pod jednim krovom"); razdorni narativi

KLJUČNA POTREBA

Obučeni facilitatori; dostupnost programa izvan gradova; pristupi utemeljeni na razumijevanju traume i međugeneracijski formati

2. Kulturna saradnja i međukulturni dijalog: Postojeći modeli, nedostaci i izazovi

Kultura ima značajan potencijal da djeluje kao most u Bosni i Hercegovini, posebno u zajednicama gdje su podjele i dalje vidljive u svakodnevnom životu. Kulturne inicijative, muzeji, memorijalni prostori, festivali, javne diskusije, učenje zasnovano na umjetnosti i događaji u zajednici često stvaraju neke od rijetkih prostora gdje se ljudi iz različitih sredina mogu sastati na manje formalne načine.

Postojeći modeli uključuju: obrazovanje zasnovano na muzejima i sjećanju; interkulturalne festivale i događaje u zajednici; kreativne radionice i programe kulturnog dijaloga; javne diskusije o identitetu, sjećanju i suživotu; lokalne kulturne centre i nezavisne društvene prostore.

I dalje postoji nekoliko nedostataka: mnoge kulturne inicijative su kratkoročne i zasnovane na projektima; kulturna saradnja često ne prelazi u dublji ili održivi dijalog; aktivnosti mogu privući već angažovane grupe, dok manje aktivni građani ostaju izvan njih; podrška lokalnih vlasti je često nedosljedna; kulturni sadržaj se i dalje može tumačiti kroz ekskluzivne okvire identiteta umjesto kroz zajednički građanski prostor.

3. Otpornost zajednice i socijalna kohezija: Inicijative i ranjivosti

Otpornost zajednice u Bosni i Hercegovini često se gradi kroz rad organizacija civilnog društva, neformalnih mreža zajednice, edukatora, volontera, kulturnih aktera i lokalnih inicijativa. Podržava se kroz: neformalno obrazovanje i lokalne radionice; centre zajednice i prostore za dijalog; volonterske i lokalne inicijative; psihosocijalnu podršku i aktivnosti usmjerene na inkluziju; obrazovne i kulturne događaje koji potiču učešće.

Konkretan primjer efektivne izgradnje otpornosti proizašao je iz intervjua sa stručnjakom: Program liderstva u izgradnji mira koji je provela švedska vladina agencija Folke Bernadotte Academy zajedno s lokalnim partnerima u Mostaru i Sanskom Mostu. Tokom nekoliko godina, program je okupljao učesnike iz različitih etničkih sredina kroz pedagoške radionice za mlade, obuku o traumi i međugeneracijskoj traumi, povezivanje zajednica zasnovano na literaturi i aktivnosti protiv govora mržnje i dezinformacija. Pokazalo se da direktna, dobro vođena interakcija može smanjiti predrasude i ojačati povjerenje, te da bi se takvi formati mogli dalje proširiti kroz škole, programe za mlade, seminare, kurseve i ljetne kampove.

Utvrđene ranjivosti: uporna socijalna isključenost; diskriminacija i nejednako učešće; slaba kultura dijaloga; polarizacija i dezinformacije; nisko povjerenje u institucije; socio-ekonomska nesigurnost i vanjske migracije; ograničena inkluzija manjina i ranjivih grupa. Posebno relevantne rizične grupe uključuju etničke manjine, raseljene osobe i nove doseljenike, osobe s invaliditetom, ruralno stanovništvo, odrasle osobe s niskim primanjima, LGBTQ+ osobe, žene koje se suočavaju sa socijalnim barijerama i starije odrasle osobe u društveno izoliranim kontekstima.

4. Integracija raseljenih osoba: Lokalne strukture podrške i izazovi

Bosna i Hercegovina ima specifičan kontekst u pogledu raseljavanja. Zemlja i dalje živi s dugoročnim posljedicama internog raseljavanja i poslijeratnih procesa povratka. Lokalne strukture podrške uglavnom se nalaze kroz organizacije civilnog društva, programe zasnovane na zajednici, usluge socijalne podrške, obrazovne i kulturne inicijative i lokalne neformalne mreže.

Rezultati istraživanja pokazuju da su raseljene osobe prisutne u životu zajednice i obrazovanju, ali najčešće samo djelimično uključene. Jednako učešće je rijetko, što ukazuje na to da pristup ne znači automatski smisleno pripadanje. Ključni izazovi uključuju institucionalnu fragmentaciju, ograničenu ciljanu podršku i psihološke barijere povezane s dugotrajnim raseljavanjem.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Međugeneracijska saradnja u Bosni i Hercegovini postoji prvenstveno kroz porodične strukture i povremene događaje u zajednici, ali nije sistematski podržana u obrazovnim ili građanskim okvirima. Nalazi fokus grupe ukazuju na snažan potencijal za strukturirane međugeneracijske aktivnosti, uključujući zajedničke projekte u zajednici, pripovijedanje i rad na zajedničkom sjećanju, mentorstvo i volontiranje. Međugeneracijski dijalog je prepoznat kao posebno važan s obzirom na to da različite generacije nose različita iskustva i narative o sukobu i postkonfliktnom periodu.

6. Zajednički obrasci i specifičnosti Bosne i Hercegovine

Zajedničke barijere u partnerskim zemljama: fragmentacija ponuda; poteškoće u angažovanju ranjivih odraslih osoba; komunikacijske barijere za raseljena lica; nedosljedno dugoročno finansiranje. Specifičnosti Bosne i Hercegovine: kontinuirano prisustvo postkonfliktnih društvenih podjela kao svakodnevna stvarnost; paralelni sistemi u obrazovanju i javnom životu koji ograničavaju zajedničke prostore; posebna težina historijskog sjećanja u oblikovanju identiteta, dijaloga i obrazovnog sadržaja; i centralna uloga civilnog društva u pružanju mirovnog obrazovanja u odsustvu snažnih institucionalnih okvira.

Intervju sa stručnjakom potvrdio je ovu specifičnost bosanskohercegovačkog konteksta, ukazujući na podijeljen i polarizirajući politički diskurs kao jednu od ključnih i dugotrajnih prepreka razvoju mirovnog obrazovanja. Etnonacionalistički narativi već decenijama imaju snažno prisustvo u javnom i medijskom prostoru, a njihova izraženost često dodatno raste tokom izbornih ciklusa, kada se u političkim kampanjama u prvi plan stavljaju etničke podjele i neriješena ratna pitanja, umjesto zajedničkih društvenih i ekonomskih izazova.
Takav javni diskurs i dalje utiče na način na koji mlađe generacije razumiju druge zajednice i njihova iskustva. Zbog toga su pristupi koji podstiču razumijevanje historijskih činjenica, kritičko promišljanje i otvoren, argumentiran dijalog ne samo važni, već i posebno potrebni u bosanskohercegovačkom kontekstu.

Zaključak

Istraživanja pokazuju da je u Bosni i Hercegovini obrazovanje o miru praktična potreba, a ne apstraktna disciplina. Najefikasniji alati koje su identificirali lokalni akteri su: pristupi zasnovani na dijalogu i sjećanju; kulturne i društvene inicijative; neformalno obrazovanje vođeno civilnim društvom; i zajedničke aktivnosti koje premošćavaju etničke, generacijske i društvene podjele. Ključne potrebe uključuju: razvoj obučenih facilitatora dijaloga; prošireni pristup programima izvan većih urbanih centara; pristupe svjesne traume; bolju integraciju raseljenih i ranjivih populacija; i formate međugeneracijskog učenja.

Nalazi potvrđuju potrebu za interaktivnom mapom mogućnosti i praksi kao alatom za povezivanje aktera, razmjenu iskustava i podršku lokalnim inicijativama u okviru projekta DANUBE PEACE. Bogat ekosistem civilnog društva i snažno prisustvo organizacija zasnovanih na sjećanju i kulturi u Bosni i Hercegovini pružaju solidnu osnovu za aktivnosti WP3 i WP4.

Istovremeno, intervju sa stručnjakom ponudio je važno upozorenje u vezi s digitalnim alatima. Iako je interaktivna mapa vrijedna za razmjenu informacija, promociju, umrežavanje i informiranje, digitalne platforme ne mogu zamijeniti dijalog licem u lice, emocionalnu povezanost i sigurne prostore potrebne za dublji rad na traumi, pomirenju i suočavanju s prošlošću. Stoga mapu treba shvatiti kao ulaz za sudjelovanje, a ne kao zamjenu za direktne ljudske susrete od kojih u konačnici ovisi smisleno obrazovanje o miru.

5.5 HRVATSKA

REGIONALNA ANALIZA I KLJUČNI NALAZI

HRVATSKA

1. Mirovno obrazovanje: dostupnost, kvalitet, pristup i prepreke

U Hrvatskoj se mirovno obrazovanje pruža prvenstveno putem organizacija civilnog društva, pružatelja neformalnog obrazovanja i inicijativa u zajednici, s ograničenom sistematskom integracijom u formalne obrazovne okvire. Dugoročni programi poput Programa mirovnih studija Centra za mirovne studije (CMS) i dijaloškog rada Omladinske mirovne grupe Dunav u Vukovaru pokazuju da je strukturirano, kontinuirano mirovno obrazovanje izvodljivo i utjecajno. Međutim, pristup ostaje neravnomjeran: urbani centri, posebno Zagreb, imaju relativno dobro razvijen ekosistem civilnog društva, dok manje zajednice i ruralna područja imaju znatno manje mogućnosti.

Glavne prepreke: ovisnost o kratkoročnom finansiranju projekata i nedostatak dugoročne institucionalne podrške; nedovoljan broj obučenih facilitatora za dijalog i obrazovanje odraslih usmjereno na mir; ograničena vidljivost postojećih programa izvan urbanih konteksta; građanska pasivnost i smanjeno društveno povjerenje kod dijelova stanovništva; nedostatak političkog priznanja uloge neformalnog obrazovanja i civilnog društva u miru i društvenoj koheziji.

2. Kulturna saradnja i međukulturni dijalog: Postojeći modeli, nedostaci i izazovi

Kulturni prostor Hrvatske nudi značajne resurse za mirovno obrazovanje, uključujući inicijative usmjerene na suočavanje s postkonfliktnim naslijeđem u Vukovaru, interkulturalne aktivnosti koje provode organizacije dijaspore i izbjeglica, kao i participativne kulturne programe koje realizuju organizacije civilnog društva. Iskustva praktičara pokazuju da kultura i zajedničke lokalne priče mogu biti snažan prostor povezivanja. Kada su inkluzivne i otvorene za različite perspektive, mogu doprinijeti smanjenju predrasuda, jačanju odnosa među ljudima i podsticanju saradnje.

Nedostaci: interkulturalni dijalog uglavnom se odvija povremeno, umjesto da bude kontinuiran; kulturne aktivnosti često dopiru prvenstveno do građana koji su već aktivno uključeni, dok marginalizirane grupe ostaju izvan njih; kulturna saradnja u velikoj mjeri zavisi od pojedinačnih projekata i nema dovoljno kontinuirane institucionalne podrške; potencijal postkonfliktnog kulturnog naslijeđa, posebno u zajednicama poput Vukovara, za izgradnju mira i pomirenje još uvijek nije u potpunosti iskorišten na regionalnom nivou.

3. Otpornost zajednice i socijalna kohezija: Inicijative i ranjivosti

UKRATKO

PROFIL

Postkonfliktno iskustvo dunavske regije i sve veće raseljavanje; snažan sektor civilnog društva u Zagrebu

GLAVNI IZAZOV

Jaz u pristupu između urbanog i ruralnog područja; finansiranje zasnovano na projektima; građanska pasivnost

KLJUČNA POTREBA

Facilitatori; programi izvan gradova; institucionalna podrška za neformalno obrazovanje

Otpornost zajednice u Hrvatskoj podržava se radom organizacija civilnog društva, lidera zajednice, kulturnih aktera i lokalnih volontera. Udruženje Studio B, JRS Hrvatska, Ukrajinska zajednica u Hrvatskoj i slične organizacije pružaju neformalne obrazovne mogućnosti, aktivnosti u zajednici i sigurne prostore za dijalog i razmjenu. Nalazi fokus grupe ističu da su participativne kulturne i obrazovne inicijative među najefikasnijim alatima za smanjenje socijalne distance i jačanje kohezije.

Uočene ranjivosti: društvena polarizacija i smanjenje povjerenja u institucije; širenje dezinformacija i lažnih informacija; pasivnost građana, posebno među onima koji se osjećaju isključenima iz procesa donošenja odluka; nedovoljna uključenost ranjivih grupa, uključujući raseljene osobe, starije osobe, osobe s invaliditetom, osobe nižeg socioekonomskog statusa i stanovnike ruralnih područja; te nedovoljna međusektorska saradnja i umrežavanje organizacija civilnog društva, kulturnih institucija i lokalnih vlasti.

4. Integracija raseljenih osoba: Lokalne strukture podrške i izazovi

Hrvatska ima iskustva i s dugoročnim poslijeratnim procesima raseljavanja i s novijom dinamikom raseljavanja, uključujući dolazak osoba iz Ukrajine od 2022. godine. Lokalne strukture podrške uključuju organizacije civilnog društva (najznačajnije JRS Hrvatska i Ukrajinska zajednica u Hrvatskoj), programe u zajednici, usluge socijalne podrške te obrazovne i kulturne inicijative. Međutim, raseljene osobe suočavaju se sa značajnim preprekama: nedostatkom informacija o dostupnim aktivnostima, jezičkim barijerama, administrativnom složenošću, osjećajem nepripadnosti i nedostatkom prilagođenih programa.

Nalazi ankete i fokus grupa dosljedno ukazuju na to da su raseljene osobe prisutne u životu zajednice i obrazovanju, ali najčešće samo djelimično uključene. Otvoreni, neformalni i besplatni obrazovni pristupi, zajedno s ličnim radom i podrškom organizacija civilnog društva, identificirani su kao najefikasniji mehanizmi za povećanje učešća i osjećaja pripadnosti.

5. Međugeneracijsko učenje i veze u zajednici

Međugeneracijske odnose u Hrvatskoj učesnici fokus grupa opisali su kao uglavnom pozitivne, ali nedovoljno strukturirane. Većina međugeneracijske interakcije odvija se kroz porodične mreže i povremene lokalne događaje, dok postoji malo organiziranih prilika za namjerno međugeneracijsko učenje i saradnju u zajednici. Utvrđen je snažan potencijal za zajedničke radionice, projekte u zajednici, volonterske aktivnosti i kulturne događaje koji okupljaju različite generacije, omogućavajući prijenos znanja, solidarnost i međusobno razumijevanje.

6. Zajednički obrasci i specifičnosti Hrvatske

Zajedničke prepreke u partnerskim zemljama: fragmentacija inicijativa; poteškoće u angažovanju ranjivih i marginaliziranih odraslih osoba; nedosljedno dugoročno finansiranje; i nedovoljna koordinacija između aktera. Specifičnosti Hrvatske: kontinuirana relevantnost postkonfliktnog sjećanja i pomirenja, posebno u zajednicama poput Vukovara koje se nalaze direktno na Dunavu; rastući izazov podrške raseljenim osobama iz Ukrajine, uz istovremeno rješavanje dugotrajnijeg naslijeđa internog raseljavanja; relativno razvijen sektor civilnog društva u Zagrebu, ali značajne razlike u pristupu mirovnom obrazovanju između urbanih i ruralnih područja; i jasan konsenzus praktičara o potrebi za priznatim, institucionalno podržanim neformalnim obrazovanjem.

Zaključak

Istraživanja iz Hrvatske pokazuju da je mirovno obrazovanje najefikasnije kada je dugoročno, lokalno utemeljeno, participativno i blisko povezano sa stvarnim potrebama zajednice. Najefikasniji identifikovani pristupi uključuju: dugoročne strukturirane programe obrazovanja odraslih (kao što je CMS Program studija mira); rad u zajednici zasnovan na dijalogu u postkonfliktnim okruženjima (kao što je Omladinska mirovna grupa Dunav u Vukovaru); kulturno osjetljive i inkluzivne aktivnosti u zajednici; i neformalne obrazovne inicijative koje okupljaju različite grupe, uključujući raseljene osobe, osobe s invaliditetom i međugeneracijske učesnike.

Ključne potrebe uključuju: razvoj obučenih facilitatora dijaloga; proširenje pristupačnih programa izvan većih urbanih centara; jaču institucionalnu i finansijsku podršku organizacijama civilnog društva aktivnim u obrazovanju o miru; praktične alate i obrazovne materijale prilagođene hrvatskom kontekstu; i interaktivnu digitalnu mapu koja povezuje aktere i resurse u cijeloj dunavskoj regiji. Snažan ekosistem civilnog društva u Hrvatskoj, u kombinaciji s jedinstvenim iskustvom nakon sukoba u dunavskom koridoru, pruža vrijedan i prenosiv doprinos aktivnostima WP3 i WP4 projekta DANUBE PEACE.

06

PLAN RAZVOJA MIROVNOG OBRAZOVANJA U DUNAVSKOJ REGIJI

Mapiranje pokazuje da regija ne počinje od nule: svijest, motivacija i raznolika mreža aktera već postoje. Ono što nedostaje jesu adekvatna infrastruktura, obuke, koordinacija i praktični alati. Stoga ova mapa puta postavlja dva ključna pravca djelovanja: jačanje kompetencija i resursa potrebnih za svakodnevnu praksu te izgradnju snažnijeg regionalnog povezivanja, vidljivosti i saradnje širom dunavske regije.

6 PLAN RAZVOJA MIROVNOG OBRAZOVANJA U DUNAVSKOJ REGIJI

Uporedni nalazi iz izvještaja za pet zemalja pokazuju jasan i ujednačen obrazac u svim partnerskim zemljama projekta DANUBE PEACE. Iako se nacionalni konteksti značajno razlikuju, ispitanici u svim obuhvaćenim zemljama prepoznaju mirovno obrazovanje kao potrebno i relevantno za savremeni život u zajednici. Mirovno obrazovanje ne posmatra se samo kao formalni obrazovni koncept, već i kao praktičan pristup zasnovan na radu sa zajednicom, usmjeren na jačanje dijaloga, uključivanja, povjerenja i društvene kohezije u sredinama obilježenim migracijama, polarizacijom, dezinformacijama, isključenošću, slabijom međugeneracijskom povezanošću i ograničenim mogućnostima za konstruktivno učešće.

Istovremeno, mapiranje potvrđuje da je mirovno obrazovanje u regiji još uvijek nedovoljno razvijeno u praktičnom smislu. Problem nije u nedostatku svijesti ili spremnosti za djelovanje, već u nedostatku odgovarajućih struktura podrške, praktičnih resursa, obučenih facilitatora i stabilnih mehanizama saradnje. Upravo to predstavlja jasno obrazloženje za razvoj rezultata projekta DANUBE PEACE u okviru WP3 i WP4.

Ključni uočeni nedostaci

Jedan od najizraženijih nedostataka prepoznatih širom regije odnosi se na potrebu za dodatnim obukama i razvojem kompetencija. U svim izvještajima o pojedinačnim zemljama ispitanici su istakli potrebu da edukatori, omladinski radnici, kulturni akteri i facilitatori koji rade sa zajednicom unaprijede svoje kompetencije za facilitaciju dijaloga, nenasilnu komunikaciju, interkulturalno razumijevanje, pristupe osjetljive na konflikte, razvoj empatije, medijaciju te stvaranje sigurnih i inkluzivnih okruženja za učenje. Stoga se od mirovnog obrazovanja ne očekuje samo dobro poznavanje relevantnih tema, već i razvijene interpersonalne i metodološke vještine. Ova potreba posebno je izražena u Ukrajini, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Njemačkoj, gdje su ispitanici naglasili važnost praktičnih kompetencija za rad s različitim grupama i u složenim društvenim okolnostima.

Drugo važno područje odnosi se na sistemske prepreke. U svim obuhvaćenim zemljama ispitanici su ukazivali na nedovoljnu institucionalnu podršku, fragmentiranost lokalnih inicijativa, zavisnost od kratkoročnih projekata, slabu međusektorsku saradnju i nedostatak stabilnih prostora u zajednici za dijalog. U Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini posebno je naglašena potreba za snažnijim uključivanjem lokalnih vlasti. U Češkoj Republici i Njemačkoj nalazi su snažnije ukazivali na fragmentaciju, nedosljedni formati dijaloga i nedovoljna koordinacija između postojećih aktera. U Ukrajini, efekti ratnih poremećaja, raseljavanja i traume čine sistemsku podršku još važnijom, jer obrazovanje o miru mora funkcionisati u uslovima nestabilnosti i napetosti.

Treća grupa nedostataka tiče se sadržaja. Postojeće aktivnosti vezane za mir često nisu podržane praktičnim, pristupačnim i kontekstualno osjetljivim obrazovnim materijalima. Ispitanici iz različitih zemalja izrazili su potrebu za jasnim i upotrebljivim resursima koji se mogu primijeniti u učenju odraslih, neformalnom obrazovanju, okruženju zajednice i interkulturalnom radu. Postoji snažna potražnja za materijalima koji prevazilaze apstraktne principe i umjesto toga pružaju detaljne smjernice, prilagodljive vježbe, metode za vođenje grupa i primjere relevantne za svakodnevnu stvarnost zajednice. Ovaj nedostatak je posebno važan jer mnogim ispitanicima ne nedostaje motivacije za angažman, već im nedostaju alati koji olakšavaju organizaciju i održavanje obrazovanja o miru.

Mogućnosti za regiju

Uprkos navedenim nedostacima, mapiranje ukazuje i na važne postojeće potencijale širom regije. Prije svega, postoji visok nivo prepoznavanja društvenog značaja mirovnog obrazovanja, što predstavlja čvrstu osnovu za njegov dalji razvoj i primjenu. Drugo, kultura, kulturno nasljeđe i lokalne tradicije prepoznaju se kao vrijedne polazne tačke za dijalog, osjećaj pripadnosti i povezivanje u zajednici. Iako ispitanici ne smatraju da kultura sama po sebi može prevazići postojeće podjele, prepoznaju njen značaj kao mosta koji može podstaći učešće i povezivanje različitih grupa. Treće, u regiji već djeluje niz posvećenih aktera, uključujući edukatore, omladinske radnike, organizacije civilnog društva, kulturne institucije, lokalne lidere i volontere. Oni predstavljaju važnu osnovu za dalji razvoj lokalnih i regionalnih ekosistema mirovnog obrazovanja.

Nalazi ukazuju i na značajne mogućnosti za saradnju. U svim zemljama ispitanici su prepoznali da mirovno obrazovanje ne može biti odgovornost samo jednog sektora. Potrebno je zajedničko djelovanje edukatora odraslih, omladinskih radnika, nevladinih organizacija, kulturnih aktera, lokalnih vlasti, socijalnih radnika i predstavnika ranjivih grupa. To otvara značajan prostor za izgradnju povezanije regionalne mreže aktera i prakse. Dodatna mogućnost na regionalnom nivou jeste zajednički interes za korištenje digitalnih alata, posebno interaktivnog mapiranja, mehanizama za veću vidljivost i

razmjenu resursa. Ispitanici u svim zemljama pokazali su otvorenost prema alatima koji bi im pomogli da identifikuju organizacije, inicijative, edukativne materijale, mogućnosti učešća i partnere za saradnju. Ovo ukazuje na to da dunavska regija ima snažan potencijal ne samo za lokalno djelovanje, već i za transnacionalno umrežavanje i učenje među vršnjacima.

Prioritetne oblasti djelovanja

Sinteza nalaza pruža jasnu osnovu za definiranje prioritetnih oblasti u okviru WP3. WP3 bi trebao biti usmjeren na razvoj praktičnih i prilagodljivih obrazovnih materijala koji direktno odgovaraju na uočene nedostatke. To uključuje resurse za facilitaciju dijaloga, nenasilnu komunikaciju, interkulturalno učenje, uključivanje ranjivih grupa, pristupe osjetljive na konflikte i međugeneracijski rad. Materijali trebaju biti prilagođeni obrazovanju odraslih i kontekstima neformalnog učenja te primjenjivi u radu širokog spektra praktičara, a ne samo stručnjaka specijaliziranih za mirovno obrazovanje. Također trebaju odražavati lokalne i regionalne okolnosti, uključujući migracije, raseljavanje, dezinformacije, isključenost i fragmentirane odnose u zajednicama.

Nalazi također pružaju jasne smjernice za prioritetne oblasti u okviru WP4. WP4 bi trebao biti usmjeren na jačanje praktične primjene i regionalnog povezivanja. To uključuje razvoj digitalnih alata, posebno interaktivne mape aktera, mogućnosti i resursa u oblasti mirovnog obrazovanja u dunavskoj regiji. Također obuhvata uspostavljanje mehanizama za veću vidljivost, razmjenu dobrih praksi, umrežavanje i lakši pristup mogućnostima za učešće. WP4 se ne bi trebao ograničiti samo na razmjenu informacija, već razvijati alate koji akterima omogućavaju da se povežu, sarađuju i dugoročno održe svoje aktivnosti. U tom smislu, WP4 ima stratešku ulogu u tome da mirovno obrazovanje učini vidljivijim, dostupnijim i primjenjivijim širom regije.

Završnja razmatranja

Sveukupno, Mapa puta za mirovno obrazovanje u dunavskoj regiji pokazuje da regija ne počinje od nule. Već postoje svijest o značaju mirovnog obrazovanja, motivacija za djelovanje i raznolika mreža relevantnih aktera. Međutim, ovi potencijali još uvijek nisu praćeni dovoljnom infrastrukturom, mogućnostima za obuku, koordinacijom i praktičnim alatima. Stoga mapa puta ukazuje na dva ključna strateška pravca: prvi je jačanje kompetencija i resursa potrebnih za svakodnevnu praksu mirovnog obrazovanja, a drugi unapređenje regionalnog povezivanja, vidljivosti i mehanizama saradnje. Na taj način, DANUBE PEACE može odgovoriti ne samo na pojedinačne lokalne potrebe, već i na širi regionalni izazov: kako mirovno obrazovanje učiniti praktičnim, inkluzivnim i održivim u zajednicama koje se suočavaju s podjelama, neizvjesnošću i društvenim promjenama.

Interaktivna mapa je dostupna na: www.danube-peace.eu

07

PREPORUKE ZA DALJI RAD I RAZVOJ

Na osnovu ključnih nalaza, ovaj dio izvještaja usmjerava pažnju sa uočenih potreba na konkretne korake. Donosi preporuke za pet grupa aktera čije odluke i djelovanje imaju direktan uticaj na razvoj i primjenu mirovnog obrazovanja u praksi: edukatore i kulturne aktere; lokalne vlasti i lidere u zajednici; organizacije koje rade s raseljenim osobama; međugeneracijske grupe i organizacije civilnog društva; te aktere uključene u prekograničnu saradnju širom dunavske regije.

7.1 ZA EDUKATORE I KULTURNE AKTERE

Nalazi istraživanja provedenog u okviru mapiranja ukazuju na to da edukatore i kulturne aktere treba prepoznati kao ključne nosioce i facilitatora mirovnog obrazovanja u dunavskoj regiji. Njihova uloga ne bi trebala biti ograničena samo na prenošenje znanja, već bi trebala obuhvatati i stvaranje inkluzivnih, poticajnih i participativnih okruženja za učenje, u kojima se mogu razvijati dijalog, empatija, kritičko promišljanje i međusobno razumijevanje. U svim obuhvaćenim zemljama ispitanici su dosljedno ukazivali na potrebu za praktičnijim pristupima prilagođenim konkretnom kontekstu, koji se mogu primjenjivati u obrazovanju odraslih, učenju u zajednici i kulturnim okruženjima. To ukazuje na potrebu da buduće aktivnosti budu usmjerene na alate i metodologije koje edukatorima i kulturnim praktičarima omogućavaju da se osjetljivim temama bave na strukturiran, pristupačan i nenametljiv način.

U praksi, to znači da bi se obrazovne i kulturne aktivnosti sve više trebale oslanjati na metode zasnovane na dijalogu i iskustvenom učenju, to uključuje facilitirane diskusije, pripovijedanje u zajednici, interpretaciju kulturnog naslijeđa, participativne umjetničke aktivnosti i radionice neformalnog obrazovanja usmjerene na uključivanje, različitosti i nenasilnu komunikaciju. Kulturne sadržaje ne bi trebalo posmatrati samo kao način predstavljanja ili obilježavanja određenih tema, već i kao obrazovni resurs koji može otvoriti prostor za razgovor o pripadanju, isključenosti, sjećanju i suživotu. Istovremeno, edukatorima i kulturnim akterima potrebna je snažnija metodološka podrška u oblastima kao što su komunikacija osjetljiva na konflikte, facilitacija rada s različitim grupama, interkulturalno učenje i stvaranje sigurnog prostora za učešće. Stoga bi razvoj sažetih vodiča za facilitatore, modularnih formata radionica, materijala za učenje zasnovanih na primjerima iz prakse i prilagodljivih obrazovnih scenarija predstavljao posebno vrijedan i praktičan doprinos.

7.2 ZA LOKALNE VLASTI I LIDERE ZAJEDNICE

Nalazi istraživanja jasno ukazuju na to da lokalne vlasti i lideri u zajednici imaju ključnu ulogu u stvaranju uslova za razvoj mirovnog obrazovanja i dijaloga u zajednici. Iako se u svim zemljama obuhvaćenim istraživanjem mirovno obrazovanje u velikoj mjeri prepoznaje kao važno, njegova primjena i dalje je ograničena strukturnim preprekama, uključujući fragmentiranost inicijativa, nedovoljnu koordinaciju, oslanjanje na kratkoročne projektne aktivnosti, slabu vidljivost postojećih mogućnosti i nedostatak stabilnih sistema podrške. U tom kontekstu, doprinos lokalnih vlasti nije samo administrativne, već i strateške prirode: one mogu pomoći da se pojedinačne aktivnosti povežu i prerastu u stabilnije lokalne strukture koje podržavaju uključivanje, učešće i društvenu koheziju.

Zbog toga bi lokalne vlasti i lideri u zajednici trebali podržavati razvoj redovnih formata za dijalog, dostupnih prostora u zajednici i koordiniranih lokalnih mehanizama koji povezuju obrazovne ustanove i pružaoce obrazovnih usluga, nevladine organizacije, kulturne institucije, omladinske radnike i druge aktere iz zajednice.

Njihova podrška posebno je važna u manjim zajednicama i u sredinama u kojima građani imaju ograničen pristup informacijama, malo mogućnosti za učešće ili nizak nivo povjerenja u javne procese. Stoga bi preporučena praksa trebala obuhvatiti razvoj lokalnih okvira za saradnju, podršku javnim prostorima u zajednici, unapređenje komunikacijskih kanala za inicijative usmjerene na mir i praktične mehanizme koji postojeće mogućnosti čine vidljivijim i dostupnijim. Mapiranje aktera, lokalno planiranje aktivnosti, platforme za međusektorsku koordinaciju i javno dostupni kalendari aktivnosti mogu biti korisni alati u tom procesu. Pored toga, lokalne vlasti trebale bi osigurati da mirovno obrazovanje i društvena kohezija budu uključeni u lokalne razvojne prioritete, a ne tretirani kao privremene aktivnosti koje zavise isključivo od finansiranja kroz vanjske projekte.

.

7.3 ZA ORGANIZACIJE KOJE RADE S RASELJENIM OSOBAMA

Organizacije koje rade s raseljenim osobama trebale bi primjenjivati pristupe koji praktičnu podršku povezuju sa smislenim društvenim učešćem, izgradnjom povjerenja i uključivanjem u obrazovanje. Izvještaj pokazuje da se raseljene osobe ubrajaju među grupe za koje se najčešće prepoznaju prepreke učešću te da se njihova uključenost u obrazovni i društveni život često opisuje kao djelimična, a ne ravnopravna. To ukazuje na to da postojeće strukture podrške mogu omogućiti prisustvo, ali ne osiguravaju uvijek osjećaj pripadnosti, vidljivost ili aktivno i ravnopravno učešće. U više analiziranih zemalja ove prepreke nisu povezane samo s jezičkim i informacijskim barijerama, već i s osjećajem nesigurnosti, iskustvima traume, društvenom distancom i nedostatkom formata u kojima se raseljene osobe mogu sigurno i smisleno povezati sa zajednicama domaćinima.

Kao odgovor na ove izazove, organizacije bi trebale dati prednost praktičnim i inkluzivnim alatima koji istovremeno podržavaju snalaženje u novoj sredini i aktivno učešće.

To uključuje višejezične informativne materijale, formate dijaloga u malim grupama, mehanizme vršnjačke podrške, facilitaciju osjetljivu na iskustva traume i obrazovne aktivnosti u zajednici u kojima raseljene osobe nisu samo učesnici, već i aktivni doprinositelji. Kada uslovi to omogućavaju, potrebno je podsticati aktivnosti koje okupljaju raseljene osobe i lokalno stanovništvo, posebno kroz kulturne događaje, pripovijedanje, radionice neformalnog obrazovanja i aktivnosti učenja u zajednici.

Korisni alati mogu biti i kontrolne liste za praćenje učešća, smjernice za uključivanje, mehanizmi upućivanja na dostupne usluge i protokoli za prijem novih učesnika, kako bi se osiguralo da su programi dostupni i prilagođeni stvarnim potrebama raseljenih osoba. Posebno je važno da organizacije izbjegavaju pristupe koji se zasnivaju isključivo na pružanju usluga, već da istovremeno stvaraju mogućnosti za veću samostalnost, vidljivost i aktivno učešće raseljenih osoba u životu zajednice.

7.4 ZA MEĐUGENERACIJSKE GRUPE I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

Dokazi prikupljeni kroz proces mapiranja ukazuju na to da međugeneracijsko učenje predstavlja značajan, ali još uvijek nedovoljno iskorišten resurs za mirovno obrazovanje širom dunavske regije. Iako se odnosi između generacija često opisuju kao postojeći ili relativno funkcionalni, rijetko se podržavaju kroz strukturirane, ciljane i obrazovno osmišljene formate. To predstavlja važan nedostatak, posebno u društvima u kojima različite generacije nose različita sjećanja i iskustva rata, migracija, društvenih promjena i osjećaja pripadnosti. Međugeneracijski rad stoga ne bi trebalo posmatrati samo kao oblik društvene aktivnosti, već i kao pedagoški pristup koji može doprinijeti jačanju solidarnosti, međusobnog uvažavanja i otpornosti zajednice.

Nevladne organizacije i međugeneracijske grupe trebalo bi podsticati da razvijaju formate koji omogućavaju smislen i zajednički rad mlađih i starijih učesnika.

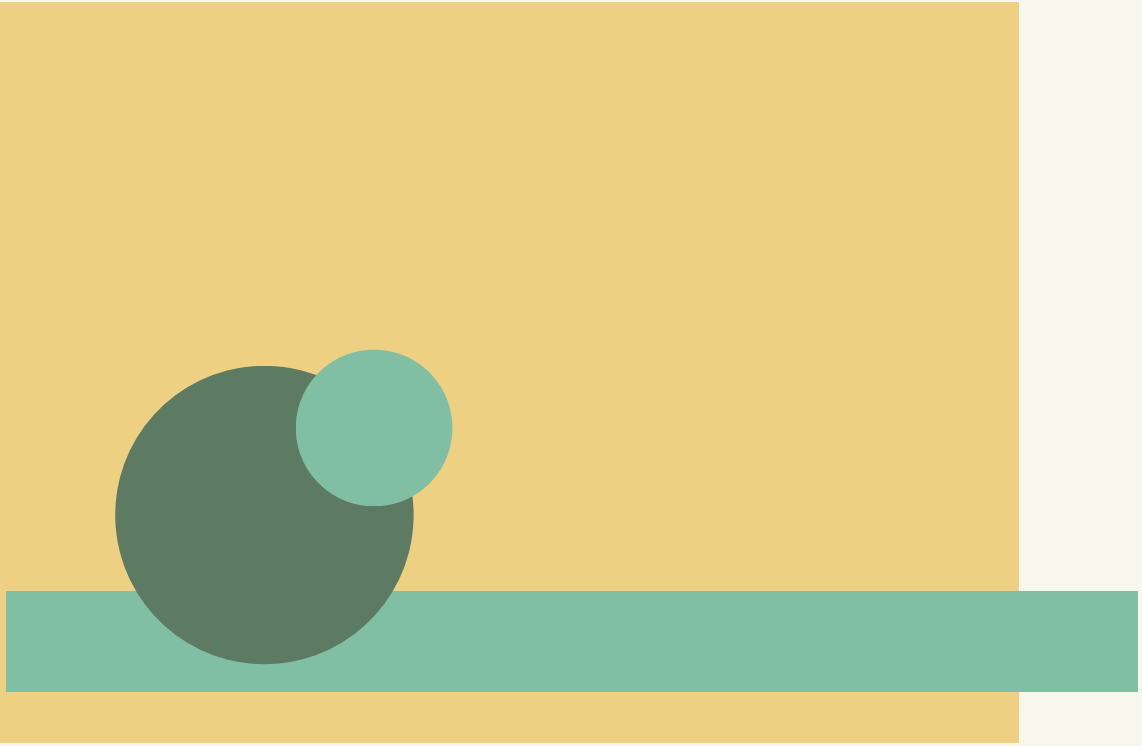
Takvi formati mogu uključivati pripovijedanje u zajednici, rad s usmenom historijom, mentorstvo, zajedničko volontiranje, interpretaciju lokalnog kulturnog naslijeđa, inicijative usmjerene na lokalnu zajednicu i refleksivne radionice koje povezuju životna iskustva sa savremenim društvenim izazovima. Ovi pristupi posebno su vrijedni jer pomažu da se suživot pretvori u komunikaciju, a komunikacija u saradnju. Istovremeno, međugeneracijske metode trebaju biti jasno usmjerene na uključivanje i dostupne grupama koje su često izostavljene iz života zajednice, uključujući starije osobe, stanovnike ruralnih područja, osobe s invaliditetom i društveno izolirane osobe.

U praktičnom smislu, razvoj strukturiranih modela međugeneracijskih radionica, jednostavnih obrazaca za mentorstvo, alata za rad s usmenom historijom i smjernica za facilitaciju grupa različite dobi predstavljao bi vrijedan doprinos koji se može primjenjivati u različitim sredinama.

7.5 ZA PREKOGRANIČNU SARADNJU U DUNAVSKOJ REGIJI

Komparativna analiza jasno pokazuje da se zemlje učesnice razlikuju u svojim društveno-političkim kontekstima, ali da se suočavaju s nizom veoma sličnih izazova u primjeni mirovnog obrazovanja. Širom regije mirovno obrazovanje prepoznaje se kao relevantno i potrebno, ali njegov razvoj i primjena i dalje su otežani slabom koordinacijom, nedovoljno razvijenim mogućnostima za obuku, fragmentiranom lokalnom ponudom, djelimičnim uključivanjem ranjivih grupa i ograničenim pristupom praktičnim obrazovnim alatima. To predstavlja snažnu osnovu za prekograničnu saradnju koja se ne bi trebala zasnivati prvenstveno na razmjeni općih koncepata, već na praktičnom učenju kroz razmjenu iskustava, zajedničkim resursima i alatima koji se mogu prilagoditi različitim lokalnim okolnostima.

Prekogranična saradnja u dunavskoj regiji stoga bi se trebala usmjeriti na tri međusobno povezana prioriteta. Prvi je jačanje razmjene provjerenih metodologija za facilitaciju dijaloga, interkulturalnu komunikaciju, uključivanje ranjivih grupa i mirovno obrazovanje zasnovano na radu sa zajednicom. Drugi prioritet je unapređenje vidljivosti postojećih aktera, praksi i mogućnosti kroz zajedničke digitalne alate i mehanizme umrežavanja. Treći je doprinos stvaranju povezanijeg regionalnog prostora u kojem edukatori, nevladine organizacije, kulturni praktičari, lokalni koordinatori i lideri u zajednici mogu lakše pronaći partnere, pristupiti materijalima i učiti jedni od drugih.
U tom kontekstu, interaktivna digitalna mapa izdvaja se kao jedan od najperspektivnijih praktičnih alata prepoznatih u izvještaju. Ispitanici iz različitih zemalja više puta su ukazali na potrebu za jednostavnim i pristupačnim alatom koji na jednom mjestu povezuje organizacije, obrazovne resurse, mogućnosti za učešće i primjere dobre prakse. Takav alat ne bi trebalo razvijati samo kao bazu podataka ili direktorij, već kao dinamičnu regionalnu platformu za veću vidljivost, povezivanje i razmjenu znanja.

08

SMJERNICE ZA NAREDNE RADNE PAKETE

Mapiranje nije samo sebi svrha. Ovaj dio izvještaja pretvara nalaze iz WP2 u jasne smjernice za naredne faze projekta: kojim temama, formatima i kompetencijama bi se WP3 trebao baviti u okviru obrazovnih materijala te na koji način bi WP4 trebao oblikovati obuke, radionice i aktivnosti u zajednici, kako bi oba radna paketa direktno odgovarala na potrebe utvrđene istraživanjem, a ne na pretpostavke.

8.1 KAKO WP2 DOPRINOSI WP3 (RAZVOJ OBRAZOVNIH MATERIJALA)

WP3

RAZVOJ OBRAZOVNIH MATERIJALA

Nalazi WP2 pružaju jasnu osnovu utemeljenu na dokazima za razvoj obrazovnih materijala u okviru WP3. U svim zemljama obuhvaćenim istraživanjem ispitanici su dosljedno potvrđivali da se mirovno obrazovanje prepoznaje kao veoma relevantno, ali da njegovu primjenu ograničavaju nedostatak praktičnih alata, nedovoljna kontinuitet aktivnosti, fragmentirana lokalna podrška te nedostatak materijala koji su pristupačni, primjenjivi i prilagođeni potrebama zajednice. To znači da se WP3 ne bi trebao prvenstveno usmjeriti na apstraktne teorijske sadržaje, već na razvoj praktičnih obrazovnih materijala koji direktno odgovaraju na potrebe utvrđene kroz ankete, intervjue i fokus grupe.

Iz istraživanja se jasno izdvajaju nekoliko tematskih prioriteta. Prije svega, WP3 bi trebao dati prednost sadržajima koji se odnose na dijalog, međusobno razumijevanje i nenasilnu komunikaciju, budući da su nedostatak dijaloga, polarizacija, diskriminacija, isključenost i nepovjerenje među najčešće prepoznatim izazovima u nacionalnim izvještajima. Drugo, materijali bi se trebali konkretno baviti uključivanjem, uz posebnu pažnju posvećenu raseljenim osobama, migrantima, etničkim manjinama, osobama s invaliditetom, starijim osobama, stanovnicima ruralnih područja i drugim grupama koje se suočavaju s preprekama za učešće. Treće, istraživanje pokazuje snažnu potrebu za obrazovnim sadržajima koji povezuju mirovno obrazovanje sa svakodnevnim životom u zajednici, umjesto da ga predstavljaju kao udaljenu ili isključivo institucionalnu temu. To uključuje materijale koji koriste lokalnu kulturu, kulturno nasljeđe, pripovijedanje, interkulturalno učenje i međugeneracijsku razmjenu kao polazišta za razgovor i učenje.

WP2 također pruža jasne smjernice o potrebama u pogledu načina učenja. Ispitanici iz različitih zemalja istakli su potrebu za materijalima koji su kratki, praktični i jednostavni za primjenu u neformalnom obrazovanju i radu u zajednici. To ukazuje na potrebu da WP3 razvije obrazovne resurse spremne za neposrednu primjenu, poput vodiča za facilitatore, modularnih planova radionica, vježbi za grupni rad, formata učenja zasnovanih na primjerima iz prakse, alata za refleksiju i jednostavnih metodologija za rad na osjetljivim temama. Poseban naglasak trebalo bi staviti na materijale koji podržavaju facilitaciju dijaloga, komunikaciju osjetljivu na iskustva traume, interkulturalne kompetencije, medijsku i informacijsku pismenost, razvoj empatije i moderiranje razgovora na način osjetljiv na konflikte. U tom smislu, WP3 treba posmatrati kao direktan metodološki odgovor na potrebe utvrđene kroz WP2.

- Dajte prednost praktičnim, spremnim materijalima u odnosu na apstraktne teorijske vodiče za facilitatore, modularne planove radionica, grupne vježbe i alate za refleksiju osmišljene za neformalna, društvena okruženja.
- Fokusirajte sadržaj na dijalog, međusobno razumijevanje i nenasilnu komunikaciju, pitanja koja se najčešće ističu u svih pet zemalja.
- Konkretno se pozabaviti inkluzijom, s materijalima prilagođenim raseljenim osobama, migrantima, etničkim manjinama, osobama s invaliditetom, starijim osobama i ruralnim zajednicama.
- Uključiti obrazovanje o miru u svakodnevni život zajednice, koristeći lokalnu kulturu, baštinu, pripovijedanje i međugeneracijsku razmjenu kao početne tačke.
- Izgraditi kompetencije edukatora u vođenju dijaloga, komunikaciji osjetljivoj na traumu, interkulturalnoj medijaciji te medijskoj i dezinformacijskoj pismenosti.

8.2 KAKO WP2 DOPRINOSI WP4 (TRENING, RADIONICE, AKTIVNOSTI U ZAJEDNICI)

WP4

OBUKA, RADIONICE, AKTIVNOSTI U ZAJEDNICI

Nalazi WP2 također pružaju jasne smjernice za oblikovanje WP4, posebno u dijelu koji se odnosi na obuke, radionice i aktivnosti u zajednici. Iako su ispitanici iskazali visok nivo interesa za mirovno obrazovanje i široku podršku pristupima zasnovanim na radu sa zajednicom, istovremeno su ukazali na značajne nedostatke u kapacitetima za njihovu praktičnu primjenu. To znači da bi WP4 trebao biti usmjeren ne samo na podizanje svijesti, već i na jačanje kompetencija omladinskih radnika, edukatora odraslih, facilitatora, kulturnih aktera i lidera u zajednici koji će provoditi aktivnosti povezane s mirom u konkretnim lokalnim sredinama.

Istraživanje pokazuje da su omladinskim radnicima i drugim praktičarima potrebne snažnije kompetencije u nekoliko ključnih oblasti. One uključuju facilitaciju dijaloga u različitim grupama, komunikaciju osjetljivu na konflikte, aktivno slušanje, medijaciju, rad zasnovan na empatiji, interkulturalno učenje, moderiranje grupnog rada te stvaranje sigurnih i inkluzivnih prostora za učenje. U pojedinim nacionalnim kontekstima posebno su važni pristupi osjetljivi na iskustva traume, kao i podrška u radu s raseljenim osobama ili zajednicama pogođenim nepovjerenjem i podjelama. WP4 bi stoga trebao jačati ne samo razumijevanje tema, već i praktične kapacitete osoba koje neposredno rade sa zajednicama. Obuke i radionice trebale bi biti participativne, zasnovane na konkretnim scenarijima i usko povezane s izazovima utvrđenim kroz WP2, umjesto da budu pretjerano teorijske ili općenite.

Kada je riječ o aktivnostima u zajednici, WP2 jasno ukazuje na područja koja bi trebalo staviti u prvi plan. Aktivnosti u zajednici u okviru WP4 trebale bi odgovoriti na nedostatak sigurnih prostora za dijalog, slabe međugeneracijske kontakte, ograničenu vidljivost postojećih mogućnosti za aktivnosti povezane s mirom i djelimično uključivanje ranjivih grupa. Također bi trebale doprinijeti prevazilaženju fragmentiranosti lokalnih inicijativa stvaranjem više mogućnosti za saradnju, umrežavanje i učešće građana. To ukazuje na potrebu da WP4 obuhvati praktične formate rada u zajednici, poput facilitiranih lokalnih radionica, međugeneracijskih aktivnosti, kulturnih događaja usmjerenih na dijalog, sesija vršnjačkog učenja i vidljivih lokalnih aktivnosti koje povezuju obrazovanje s aktivnim učešćem. Snažna podrška razvoju interaktivne digitalne mape također ukazuje na to da bi WP4 trebao doprinijeti alatima koji unapređuju pristup informacijama, umrežavanje i vidljivost inicijativa u oblasti mirovnog obrazovanja, kako unutar pojedinačnih zajednica tako i širom dunavske regije.

- Ojačati kapacitete za provođenje, ne samo podizanje svijesti, opremiti edukatore, facilitatore, kulturne aktere i vođe zajednice za mlade i odrasle da vode mirovne aktivnosti u stvarnim lokalnim okruženjima.
- Uključiti ključne kompetencije identifikovane u različitim zemljama: vođenje dijaloga u različitim grupama, komunikacija osjetljiva na konflikt, medijacija, aktivno slušanje i stvaranje sigurnih, inkluzivnih prostora.
- Učinite obuku participativnom i zasnovanom na scenarijima, direktno povezanom s izazovima dokumentiranim u WP2, umjesto generičkom ili teoretskom.
- Osmisliti akcije u zajednici koje popunjavaju dokumentovane praznine: sigurni prostori za dijalog, međugeneracijski kontakt, vidljivost postojećih mogućnosti i potpunije uključivanje ranjivih grupa.
- Suzbiti fragmentaciju kroz saradnju, umrežavanje i učešće javnosti, uključujući doprinos interaktivnoj digitalnoj mapi, za koju je više od 80% ispitanika u svakom nacionalnom istraživanju izrazilo jasnu ili uslovnu podršku.

WP2 – Sveobuhvatni izvještaj o mapiranju

DANUBE PEACE
Learning Peace Through Culture

Pannonia Consulting d.o.o. · Zagreb, Croatia

Co-funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

WP2 - Sveobuhvatni izvještaj o mapiranju

DANUBE PEACE
Learning Peace Through Culture

Pannonia Consulting d.o.o. · Zagreb, Hrvatska

Co-funded by the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Međutim, izneseni stavovi i mišljenja su isključivo stavovi autora/autorica i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.